

e-ISSN 2717-9966

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

Cilt: 26

Sayı: 3

Temmuz 2021

Gazi
BEDEN EĞİTİMİ
ve
SPOR BİLİMLERİ
DERGİSİ

GAZI JOURNAL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SCIENCES

Volume: 26

Issue: 3

July 2021

GAZI BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

GAZI JOURNAL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SCIENCES

2021, Cilt 26, Sayı 3 / 2021, Volume 26, Issue 3

e-ISSN 2717-9966

Yayının Türü/Type of Publication: **Yaygın**

Sahibi / Owner

Dr. Musa YILDIZ

Gazi Üniversitesi Rektörü

Genel Yayın Yönetmeni / Editor- in Chief

Dr. Latif AYDOS

Spor Bilimleri Fakültesi Dekanı

Editör / Editor

Dr. İbrahim YILDIRAN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Publishing Editor

Dr. Fatih YENEL

Yardımcı Editör / Assistant Editor

Mustafa ALTUNSOY

Dr. Sümer ALVURDU

Yayın Kurulu / Editorial Board

Dr. Azmi YETİM, Gazi Üniversitesi
Dr. Canan KOCA ARITAN, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Christian WACKER, University of Freiburg/Germany
Dr. Dana BADAU, University of Tirgu Mures/Romania
Dr. Erich MÜLLER, University of Salzburg/Austria
Dr. Erdal ZORBA, Gazi Üniversitesi
Dr. Fatih BEKTAŞ, Trabzon Üniversitesi
Dr. Gıyasettin DEMİRHAN, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Gül T. SÖNMEZ, Lehman College New York/USA
Dr. Gülfem ERSÖZ, Ankara Üniversitesi
Dr. H. Ahmet PEKEL, Gazi Üniversitesi
Dr. Hülya AŞÇI, Marmara Üniversitesi
Dr. İbrahim YILDIRAN, Gazi Üniversitesi
Dr. Kanat JANUZAKOV, Manas Üniversitesi, Kırgızistan

Dr. Kemal TAMER, İstanbul Aydın Üniversitesi
Dr. Konstantinos GEORGIADIS, Uni.of Peloponnese/Greece
Dr. Latif AYDOS, Gazi Üniversitesi
Dr. Manfred LAEMMER, German Sport Uni.Cologne/Germany
Dr. Mehmet GÜNAY, Gazi Üniversitesi
Dr. Mitat KOZ, Ankara Üniversitesi
Dr. Mustafa Levent İNCE, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Dr. Ömer ŞENEL, Gazi Üniversitesi
Dr. Renato MANNO, University of L'Aquila/Italy
Dr. Robert C. SCHNEIDER, The College at Brockport/USA
Dr. Settar KOÇAK, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Dr. Suat KARAKÜÇÜK, Gazi Üniversitesi
Dr. Turgay BİÇER, Marmara Üniversitesi
Dr. Ulviye BİLGİN, Gazi Üniversitesi

İngilizce Dil Editörü / English Language Editor

Dr. Beyza Merve AKGÜL, Dr. Pınar Yaprak KEMALOĞLU

Dağıtım Koordinatörlüğü / Distribution Coordinator

Dr. Pınar KARACAN DOĞAN

Dr. Özgün PARASIZ, Dr. Ali ERASLAN, Dr. Şenol GÖRAL

Teknik Koordinatörlük / Technical Coordinator

Dr. Esin ESRA ERTURAN ÖĞÜT, Dr. Ebru ÇETİN

Dr. Okan Burçak ÇELİK, Dr. Merve KARAMAN, Dr. Tebessüm AYYILDIZ

İletişim Koordinatörlüğü / Communication Coordinator

Dr. Gülfem SEZEN BALÇIKANLI

Dr. Serkan KURTİPEK, Dr. Emre Ozan TINGAZ

Sekreter / Secretary

Arş. Gör. Alperen HALICI

Yazışma Adresi / Corresponding Address

Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Emniyet Mahallesi Abant-1 Caddesi No:10/1C, Yenimahalle/ANKARA
E-mail: gbesbd@gmail.com

Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi yılda dört kez yayımlanır ve hakemli bir dergidir.
Gazi Journal of Physical Education and Sports Sciences is published quarterly.
All the articles appeared in this journal are published on the opinion of advertiser.

<http://dergipark.gov.tr/gbesbd>

GAZİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

GAZI JOURNAL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SCIENCES

2021, Cilt 26, Sayı 3 / 2021, Volume 26, Issue 3

e-ISSN 2717-9966

Danışma Kurulu / Editorial Advisory Board

Dr. A. Seda SARACALOĞLU, Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Ali Ahmet DOĞAN, Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Ali Emre EROL, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
Dr. Ali KIZILET, Marmara Üniversitesi
Dr. Arslan KALKAVAN, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Dr. Atilla ERDEMLİ, İstanbul Üniversitesi (Em.)
Dr. Atilla PULUR, Gazi Üniversitesi
Dr. Ayşe KİN İŞLER, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Beyza Merve AKGÜL, Gazi Üniversitesi
Dr. Bülent GÜRBÜZ, Ankara Üniversitesi
Dr. Can İKİZLER, İstanbul Esenyurt Üniversitesi
Dr. Caner AÇIKADA, Yakın Doğu Üniversitesi
Dr. Cengiz ARSLAN, Fırat Üniversitesi
Dr. Dilara SEVİMAY ÖZER, Gedik Üniversitesi
Dr. Dilşad MİRZEOĞLU, Sakarya Üniversitesi
Dr. Ebru ÇETİN, Gazi Üniversitesi
Dr. Ekrem Levent İLHAN, Gazi Üniversitesi
Dr. Emin KURU, Gazi Üniversitesi
Dr. Emine ÇAĞLAR, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Erkut KONTER, Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Esin Esra ERTURAN ÖĞÜT, Gazi Üniversitesi
Dr. F. Filiz ÇOLAKOĞLU, Gazi Üniversitesi
Dr. Fatih KILINÇ, Akdeniz Üniversitesi
Dr. Ferdi TUNCEL, Lokman Hekim Üniversitesi
Dr. Ferda ÇÜRSEL, Ankara Üniversitesi
Dr. Füsun ÖZTÜRK KUTER, İstanbul Aydın Üniversitesi
Dr. Gazanfer DOĞU, İstanbul Aydın Üniversitesi
Dr. Görkhan ÇALIŞKAN, Iğdır Üniversitesi
Dr. Gül BALTAÇI, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Gülfem SEZEN BALÇIKANLI, Gazi Üniversitesi
Dr. Gülgün ERSOY, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Güner EKENCİ, İstanbul Gelişim Üniversitesi
Dr. Gürbüz BÜYÜKYAZI (1954-2018), Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Hakan SUNAY, Ankara Üniversitesi
Dr. Haluk KOÇ, Gazi Üniversitesi
Dr. Hasan KASAP, Bilgi Üniversitesi
Dr. Hatice ÇAMLIYER, Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Haydar DEMİREL, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Hayri ERTAN, Eskişehir Teknik Üniversitesi
Dr. İ. Fatih YENEL, Gazi Üniversitesi
Dr. İbrahim CİCİOĞLU, Gazi Üniversitesi
Dr. İmdat YARIM, Gazi Üniversitesi

Dr. Kamil ÖZER, Gedik Üniversitesi
Dr. Kürşat KARACABEY, Düzce Üniversitesi
Dr. Mehmet GÜÇLÜ, Gazi Üniversitesi
Dr. Metin KAYA, Gazi Üniversitesi
Dr. Metin SAYIN, Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Metin YAMAN, Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Muhsin HAZAR, Gazi Üniversitesi
Dr. Murat Sadullah ÇEBİ (1961-2020), Gazi Üniversitesi
Dr. Mustafa Yaşar ŞAHİN, Gazi Üniversitesi
Dr. Müslim BAKIR, Okan Üniversitesi
Dr. Necla GÜNAY, Gazi Üniversitesi
Dr. Nefise BULGU, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Nevin ATALAY GÜZEL, Gazi Üniversitesi
Dr. Nevin GÜNDÜZ, Ankara Üniversitesi
Dr. Nevin ŞANLIER, Gazi Üniversitesi
Dr. Nevzat MİRZEOĞLU, Sakarya Üniversitesi
Dr. Niyazi ENİSELER, Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Nurettin KONAR, İnönü Üniversitesi
Dr. Özbay GÜVEN, Gazi Üniversitesi
Dr. Özlem ORHAN, Gazi Üniversitesi
Dr. Perican BAYAR KORUÇ, Ankara Üniversitesi
Dr. Rana VAROL, Ege Üniversitesi
Dr. Rasim KALE, Gelişim Üniversitesi
Dr. Recep GÜRZOY, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Reha ALPAR, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Sami MENGÜTAY, Haliç Üniversitesi
Dr. Sedat MURATLI, İstanbul Aydın Üniversitesi
Dr. Sema ALAY, Marmara Üniversitesi
Dr. Seydi Ahmet AĞAOĞLU, 19 Mayıs Üniversitesi
Dr. Seydi KARAKUŞ, Dumlupınar Üniversitesi
Dr. Sürhat MÜNİROĞLU, Ankara Üniversitesi
Dr. Şefik TIRYAKI, Mersin Üniversitesi
Dr. Tayfun AMMAN, Marmara Üniversitesi
Dr. Tekin ÇOLAKOĞLU, Gazi Üniversitesi
Dr. Timur GÜLTEKİN, Ankara Üniversitesi
Dr. Tuba MELEKOĞLU, Akdeniz Üniversitesi
Dr. Turgut KAPLAN, Selçuk Üniversitesi
Dr. Ümit KESİM, Bilgi Üniversitesi
Dr. Veliittin BALCI, Ankara Üniversitesi
Dr. Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL (1959-2019), 19 Mayıs Üniv.
Dr. Zafer ÇİMEN, Gazi Üniversitesi
Dr. Zekai PEHLEEVAN, Mersin Üniversitesi

Bu Sayının Hakemleri / Editorial Advisory Board for this Issue

Dr. Defne ÖCAL KAPLAN, Kastamonu Üniversitesi
Dr. Ekrem Levent İLHAN, Gazi Üniversitesi
Dr. Ender ŞENEL, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Erkal ARSLANOĞLU, Sinop Üniversitesi
Dr. Gülfem SEZEN BALÇIKANLI, Gazi Üniversitesi
Dr. Halil SAROL, Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Mehmet ULAŞ, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Mihri Barış KARAVELİOĞLU, Dumlupınar Üniversitesi

Dr. Murat KALFA, Gazi Üniversitesi
Dr. Mustafa Yaşar ŞAHİN, Gazi Üniversitesi
Dr. Turan ÇETİNKAYA, Ahi Evran Üniversitesi
Dr. Oğuz Kaan ESENTÜRK, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Dr. Ömer ŞENEL, Gazi Üniversitesi
Dr. Sebahattin DEVECİOĞLU, Fırat Üniversitesi
Dr. Yasemin ÇAKMAK YILDIZHAN, E. Binali Yıldırım Üniversitesi

**Cilt
Sayı
Temmuz**

**XXVI
3
2021**

**Volume
Issue
July**

İÇİNDEKİLER

CONTENTS

Araştırma Makalesi
Engelli Bireylerde
Spora Katılımın Önündeki Zorlanmalar Ölçeği
Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

315 - 332
Sevim Handan YILMAZ
Ekrem Levent İLHAN
Yunus Emre YARAYAN

Research Article
Validity and Reliability Study of the
Difficulties Sports Participation Scale
for Persons with Disabilities

Araştırma Makalesi
Kadın Voleybolculara Uygulanan
Core ve Düzeltici Egzersizlerin Fonksiyonel
Hareket Taraması Test Skorlarına Etkisi

333 - 345
Emre ALTUNDAĞ
Hasan AKA
Zait Burak AKTUĞ
Cengiz AKARÇEŞME
Çağlar SOYLU

Research Article
The Effects of Core and Corrective Exercises
Applied to Female Volleyball Players on
Functional Movement Screen Test Scores

Araştırma Makalesi
Genç Futbolcularda
Statik ve Dinamik Germe Egzersizlerinin
Tekrarlı Sprint Performansına Etkisi

347 - 359
Mehmet Gören KÖSE
Erdi YILDIRIM
Ayşe KİN-İŞLER

Research Article
The Effect of Static and Dynamic Stretching
Exercises on Repeated Sprint Performance
in Young Football Players

Araştırma Makalesi
Üniversite Yaşamında Sosyal Uyumun
Yordayıcısı Olarak Spora Yönelik Tutum

361 - 372
Serkan KURTIPEK
Nuri Berk GÜNGÖR
Baki YILMAZ
Fatih YENEL

Research Article
Attitude towards Sports as a Predictor of
Social Adaptation in University Life

Derleme
Türkiye'de Sporda Motivasyon Araştırmaları:
Sistemik Derleme

373 - 405
İhsan SARI
Samet SAĞ

Review
Sport Motivation Researches in Turkey: A
Systematic Review

Araştırma Makalesi
Genç Futbolcuların Duygusal Zekâ ve Zihinsel
Dayanıklılık Düzeylerinin Oynadığı Mevki ve Spor
Yaşı Değişkenleri Açısından Karşılaştırılması

407 - 418
Atakan YAZICI
Ahmet YAPAR
Şenol GÜVEN
Ramazan TAŞÇIOĞLU
İlkay ULUTAŞ

Research Article
Comparison of Emotional Intelligence and Mental
Toughness of Youth Soccer Players in Terms of
Position and Soccer Experience Variables

Araştırma Makalesi
Türkiye'de Profesyonel Futbolcuların
Sendikalaşma Algıları

419 - 438
Recep CENGİZ
Utku İŞİK
Gökse YIKMIŞ

Research Article
Unionization Perception of
Professional Football Players in Turkey

Engelli Bireylerde Spora Katılımın Önündeki Zorlanmalar Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Sevim Handan YILMAZ¹ , Ekrem Levent İLHAN² , Yunus Emre YARAYAN²

¹Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, ANKARA

²Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ANKARA

Araştırma Makalesi

DOI:10.53434/gbesbd.900837

Öz

Engelli bireylerin toplumsal uyum ve rehabilitasyonunun sağlanabilmesi için yeni düzenlemeler yapılması ve bu sayede engelli bireyler için spora erişilebilirliğin kolaylaştırılması gerekmektedir. Bu nedenle, engelli bireylerin spora katılımlarının önündeki zorlanmalar hakkında bir bilgi kaynağına ihtiyaç vardır. Bu doğrultuda araştırmanın amacı "Engelli Bireylerde Spora Katılımın Önündeki Zorlanmalar Ölçeği"ni geliştirmek, geçerlik ve güvenirlik çalışması yapmaktır. Araştırma karma modelde desenlenmiştir ve bedensel, işitme, görme engelli bireylerden oluşan 298 kişi gönüllü olarak katılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizinde ölçeğin yapı geçerliliği için açımlayıcı faktör analizi, bu analiz neticesinde elde edilen yapının doğrulanması için ise, doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Bu analizler sonucunda; ölçeğin yakınsak geçerliğine kanıt sağlamak amacıyla açıklanan ortalama varyans (AVE) değerlerinin yanı sıra, yapı güvenirliliği (CR) değerleri de hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenirlik değerlendirmesi için iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış, iç tutarlılığın belirlenmesi adına madde toplam test korelasyonları da incelenmiştir. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçme aracının Çevresel Zorlanma, Farkındalık ve Duyuşsal Kaçınma olmak üzere 3 boyut ve 14 maddeden oluştuğu tespit edilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alpha değerlerinin ise; 0.79 ile 0.91 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda; "Engelli Bireylerde Spora Katılımın Önündeki Zorlanmalar Ölçeği"nin geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar sözcükler: Engelli birey, Spor, Zorlanma, Geçerlik, Güvenirlik.

Validity and Reliability Study of the Difficulties Sports Participation Scale for Persons with Disabilities

Abstract

It is necessary to make new regulations in order to ensure the social adaptation and rehabilitation of the disabled individuals and thus to facilitate the accessibility to sports for the disabled individuals. For this reason, there is a need for a source of information about the difficulties for disabled people to participate in sports. In this direction, the aim of the study is to develop the "Difficulties Sports Participation Scale for Persons with Disabilities" and to study its validity and reliability. The research was designed in a mixed model, and 298 individuals with physical, hearing and visual impairments participated voluntarily. In the analysis of the data obtained within the scope of the research, exploratory factor analysis was used for the construct validity of the scale, and confirmatory factor analysis was used to verify the structure obtained as a result of this analysis. As a result of these analyzes; In addition to the mean variance (AVE) values explained to provide evidence for the convergent validity of the scale, the construct reliability (CR) values were also calculated. Internal consistency coefficients were calculated for the reliability assessment of the scale, and item-total test correlations were also examined in order to determine internal consistency. As a result of the exploratory factor analysis, it was determined that the measurement tool consists of 3 dimensions and 14 items, namely Environmental Strain, Awareness and Affective Avoidance. The cronbach alpha values of the scale are; It was found that it varied between 0.79 and 0.91. As a result, it can be said that "Difficulties Sports Participation Scale for Persons with Disabilities" is a valid and reliable measurement tool.

Keywords: *Disabled person, Sport, Strain, Validity, Reliability*

Giriş

Tüm bireyler eşit şartlarda dünyaya gelir, kimileri ise birtakım farklılıklara sahiptir. Bireyler arasındaki bu farklılıklar, gelişimin tüm boyutlarını olumlu veya olumsuz etkileyebilmekte, yeterlilikleri ve yetersizlikleri noktasında da belirleyici olabilmektedir (İlhan ve Esentürk, 2014). Ancak eğitim, farklılığı ne olursa olsun tüm bireyler için vazgeçilmez bir haktır. Farklı yeterlilikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitim almaları fırsat eşitliği bağlamında anayasal bir zorunluluktur. Fakat bireysel farklılıklarından ve özel gereksinimlerinden kaynaklı olarak bazı bireylerin uyarılma olmaksızın eğitim faaliyetlerinden yararlanabilmeleri mümkün olmamaktadır (Ersoy ve Avcı, 2000). Fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim özellikleri bakımından normal gelişim gösteren bireylerden ayrılan, bu bireylerin topluma entegre olabilmeleri açısından özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanabilmeleri oldukça önemlidir (Altunkurt, 2008). Bireylerin gelişim alanlarındaki yetersizliklerden etkilenme oranlarının artmasıyla birlikte, toplumun beklentilerini karşılamayamamaktadır.

Başka bir deyişle, bireyin herkes gibi olamaması farklılığın en belirgin şekilde ortaya çıktığı noktadır (Güngör, Yılmaz ve İlhan, 2019). Bu değerlendirmeler çerçevesinde bireyler farklı sınıflandırmalar yolu ile tanımlanmaktadır (İlhan ve Esentürk, 2014). Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2001) tarafından yetersizlik; sağlık yönünden "fiziksel yapı ve fonksiyonlardaki" eksiklik ya da anormallik olarak tanımlanırken; bu yetersizlikten kaynaklı olarak yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel etmenlere bağlı olarak bireyden beklenen

rolün yerine getirememesi engel olarak tanımlanmaktadır. Nitekim engelli bireyler hayatın her alanında pek çok engelle karşılaşabilmektedir. Kendi kendine yeten bir birey olarak yaşayabilmek, topluma uyum sağlayabilmek perspektifinden bakıldığında faydalı olabilecek müdahalelerden biri de şüphesiz ki spordur (Gallahue, 1987). Engelleri sebebiyle, engelli bireylerin ruh halleri ve toplumun kendilerine yönelik tavırlarından kaynaklı olarak oluşan saldırganlık dürtüsü, öfke ve kıskançlık duygularının kontrol altına alınması hususunda, spor oldukça etkili olabilmektedir (İlhan, 2008).

Spor kavramı tüm insanlar için önemli olduğu kadar, engelli bireylerin günlük yaşamlarına hareket katabilmeleri, yeni bir pencere açabilmeleri bakımından farklı bir misyonu da bulunmaktadır (Tekkurşun, İlhan, Esentürk ve Kan, 2018), normal gelişim gösteren bireylere olumlu kazanımlar sağladığı gibi engelli bireylere de pek çok kazanım sağladığı bilinmektedir (İlhan, 2008). Engelli bireylerin topluma ve üretime katılmasının dışında fiziksel açıdan da güçlendirerek günlük yaşamının kolaylaşmasını (Kalyon, 1994) sosyal rolünü kazanmasını sağlamaktadır (İlhan, 2008). Bunların yanı sıra spor engelli bireylerin sosyal rollerini gerçekleştirerek topluma uyum sağlamaları açısından önemli bir fırsat, toplumsal bir deneyim aracıdır (Tekkurşun ve diğerleri, 2018). Özellikle “fiziksel, psikolojik ve sosyal” açıdan bireylerin gelişimlerini destekleyerek topluma kaynaşmaları noktasında da katkı sağlayabilmektedir (Savucu ve Biçer, 2009). Bu bağlamda da spor; engelli bireylerin tüm gelişim boyutlarını desteklemekte (Tekkurşun ve diğerleri, 2018) toplumda kendilerini ifade edebilecekleri, engellerini unutabilecekleri, özgüven duygusunu arttırabilen sosyal ilişkileri güçlendiren kaynaşmayı sağlayan bir araç olabilmektedir (Kabasakal, 2007). Sporun tüm bu faydaları göz önünde bulundurulduğunda, engelli bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlık durumları dikkate alınarak belirlenen, takım sporları ya da bireysel sporlara katılımları desteklenmeli, katılmalarına engel teşkil edebilecek tüm etmenler ortadan kaldırılmalı, engelli bireylerin de engeli olmayan bireyler gibi spor eğitiminden faydalanabilmeleri hususunda fırsat eşitliği sağlanmalıdır (Çevik ve Kabasakal, 2013). Ancak engelli bireylerin pek çoğu sportif aktivitelere katılım sağlayamamaktadır (Demir ve İlhan, 2019). Ülkemizde engelli bireylerin spora katılımları üzerinde birçok araştırmanın olduğu görülmektedir (İnal ve diğerleri, 2007).

Özellikle sporun engelli bireylerin beden, ruh ve sosyal sağlıkları üzerindeki olumlu etkileri güncel araştırma konularındandır (Esatbeyoğlu ve Karahan, 2014). Hareket ederek zevk alma, eğlenme ve başarı ihtiyaçlarının karşılanması noktasında sporun engelli bireyler için önemini vurgulayan (Savucu ve Biçer, 2009), bu bireylerin sporda güdülenme yönelimlerini konu alan (Esatbeyoğlu, Balmumcu, Özdamar, Altıntaş ve Aşçı 2009) ve yine bu bireylerin fiziksel uygunlukları üzerindeki pozitif etkilerini inceleyen (Savucu, Sirmen, İnal, Karahan ve Erdemir, 2006) araştırmalar mevcuttur. Gelişmiş toplumlarda engellilere sunulan hizmetler sınır tanımamaktadır. Ülkemizde de son yıllarda engelli vatandaşlarımızın sosyal yaşamları, istihdamları ve eğitimleri gibi konularda geçmiş yıllara göre bazı olumlu gelişmeler yaşanmaktadır. Özellikle Avrupa Birliği uyum yasaları dezavantajlı grupların yaşamlarına doğrudan fayda sağlayacak içerikleriyle ön plana çıkmıştır.

Çıkarılan kanunlar tam manasıyla hayata geçirildiğinde tüm vatandaşların sosyal hayatında olumlu etkiler oluşturduğunda anlam ifade etmekte ve asıl hedefine ulaşmaktadır. Farklı derecelerde yetersizlikten etkilenmiş bireylerin en başta yaşam kalitelerinin artması, toplumsal farkındalığın gelişmesi, hareketsiz yaşamlar kültürünün olumsuzluklarından kurtulmaları bakımından son yıllarda farklı çevreler tarafından önemli çabalar ortaya konulmaktadır. Bu uğurda sayıları her geçen gün giderek artan sivil toplum örgütlerinin yanısıra özellikle spor federasyonları da doğrudan bir etkiye sahiptir. Ülkemizde faaliyet gösteren tüm spor federasyonlarının en temel amacı, sporu topluma yaymak, lisanslı sporcu sayısını arttırmak, sporun pek çok faydasından ve dinamik yapısından dolayı sağlıklı, bütünsel bir toplum oluşturmaktır. Düzenli olarak organize edilen bilimsel toplantıların en gündemde olan konuları arasında engelli bireylerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi, zorlanmaların giderilmesi, özel eğitimin yaygınlaştırılması ve bu süreçteki uygulamalar yer almaktadır. Benzer olarak “spor ve engellilerde spor” konulu pek çok çalışmada ise, ülke ihtiyaçlarına paralel olarak değişen tavsiye kararları alınmaktadır (Nalbant ve İzgar, 2018). Fakat bu bağlamda yapılan çalışmalar incelendiğinde, tüm bunlara rağmen ülkemizde fırsat eşitliğinin sağlanamadığı, engelli bireylerin bireysel etmenlerin dışında, büyük çoğunluğunun bireysel olmayan etmenler dolaylı spor yapamadığı belirtilmektedir (Demir ve İlhan, 2019). Bu bağlamda bireylerin spor yapmasını zorlaştıran ya da spordan uzaklaştıran faktörlerin olabileceği fikri bu veri toplama aracını geliştirmek için araştırmacılara ilham kaynağı olmuştur. Engelli bireylerde spora katılımın önündeki zorlanmalar; farklı derecelerde yetersizlikten etkilenmiş olan bireylerin spor yapmasını zorlaştıran duygusal kaçınma, farkındalık ve çevresel zorlanma gibi unsurların tümünü ifade etmektedir.

Duygusal kaçınma; bireyin duygusal açıdan karşılaşabileceği olumsuzluklardan kaçınması, bu olumsuz duygulara karşı geri adım atmasıdır. Kaçınma aslında “edimsel tepkinin itici bir uyarıcının verilmesini engellediği” bir koşullama biçimidir (Domjan, 2015). Watson’a (2002) göre, duygular olumlu ve olumsuz duygular şeklinde iki bağımsız faktörden oluşur. Olumsuz duygular “korku, kızgınlık, üzüntü, suçluluk, aşağılanma ve nefret”i kapsarken, olumlu duygular ise “neşe, ilgi ve güven” gibi duyguları kapsamaktadır. Bu bağlamda bireyin önceden hissettiği olumsuz duygulara bağlı olarak bu olumsuz duyguları bir daha yaşamamak adına kaçınma yolunu izlemesi duygusal kaçınma davranışını oluşturur. Spora katılımın önündeki zorluklar bağlamında duygusal kaçınma, bireysel bir faktör olarak değerlendirilip, bireyin kendi iradesi ile duygusal açıdan kaçınma davranışını karşılık gelmektedir. Farkındalık kavramı, bireyin bütün duyuları ile yaşadığı çevreyi anlamlandırmasının yanı sıra bilinmesi gerekenlerden haberdar olması, kavranması gereken şeylere odaklanması veya hassasiyet göstermesi durumudur (İlhan ve Esentürk, 2014). Spora katılımın önündeki zorluklar bağlamında farkındalık, bireyin spor ve spora katılıma dair tüm konulardaki farkındalığına karşılık gelmektedir. Çevresel zorlanma, zorluk “sıkıntı veya güçlükle yapılmaz durumu, zor olma, güçlük, zahmet, bir işte engelle karşılaşmak durumu” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Bu bağlamda, çevresel zorlanma ise çevreden kaynaklanan zorluklardan etkilenme olarak tanımlanmaktadır. Bireyin kendisinden kaynaklı nedenlerden zorlanması bireysel zorlanma, çevresel faktörlerden kaynaklı olarak zorlanması ise çevresel zorlanma olarak ifade edilebilir.

Spora katılımın önündeki zorluklar bağlamında çevresel zorlanma, bireyin çevresel faktörlerden kaynaklı olarak spora katılımında zorlanmasına karşılık gelmektedir. Çevresel faktörler ise, spor ortamına dair fiziki şartlar, ulaşım, tesis ve donanımı ifade etmektedir. Bu doğrultuda literatürde yer alan araştırmalar incelendiğinde görülmektedir ki, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde engelli bireylerin ihtiyaçlarına göre tasarlanmış sportif aktiviteleri yapabilecekleri alanların, aktivite sırasında kullanabilecekleri materyallerin ve bu alanda faydalanabilecekleri uzman eğitmenlerin olmayışı engelli bireylerde spora katılım önündeki zorlanmaların başında gelmektedir (İlhan, Orhan ve Yarımkaya, 2018).

Chinn, White, Howel, Harland ve Drinkwater (2006) engelli bireylerde fiziksel aktiviteye katılım önündeki zorlanmaları inceledikleri araştırma sonucunda, engelli bireylerin “evi yalnız bırakmama, fiziksel aktiviteden hoşlanmama, bireysel sağlık sorunu, beraber fiziksel aktivite yapacak birisini bulamama” gibi nedenlerden kaynaklı olarak fiziksel aktivite yapamadıklarını tespit etmiştir. Tenenbaum ve Eklund (2007) ise, engelli bireylerde spor katılım önündeki en büyük engelin zaman ve motivasyon eksikliği olduğunu ileri sürmektedir. Kirchner, Gerber ve Smith (2008), farklı engel gruplarına sahip bireylerin fiziksel aktiviteye katılımlarını etkileyen zorlanmaları belirlemek amacı ile yapmış olduğu araştırma sonucunda, yaya kaldırımlarının, inşaat faaliyetlerinin, pervaz ve kanalizasyonların bireyler için engel teşkil ettiğini tespit etmiştir.

Esatbeyoğlu ve Karahan (2014), engelli bireylerde fiziksel aktiviteye katılımının önündeki zorlanmaları belirlemek amacı ile yapmış oldukları araştırma sonucunda, katılımın önünde sosyal, fiziksel, bireysel, ekonomik, psikolojik ve engel durumuna bağlı zorlanmalar olabileceğini tespit etmiştir. Zorlanmaların belirlenmesi ve giderilmesinin engelli bireylerin özellikle toplumla entegre olabilmesi açısından oldukça önemli olduğu (Jaarsma, Dijkstra, Geertzen ve Dekker, 2014) dikkate alındığında, şartların her geçen gün iyileşmesi gerektiği söylenebilir. Bu amaçla öncelikle rehabilitasyon merkezlerinde ve yerel belediyelerde, engelli bireylerin rahatlıkla ulaşabileceği ve konforlu şekilde kullanabileceği çok amaçlı spor alanlarının oluşturulması (Çevik ve Kabasakal, 2013), spor ile ilgili her türlü bilgi edinebilme amacıyla, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde beden eğitimi öğretmeni bulundurma zorunluluğu ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılması (Nalbant ve Izgar, 2018), ailelerin sporu tanımaları amacı ile bilgilendirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi (İlhan, Orhan ve Yarımkaya, 2018), engelli bireylerin toplumsal entegrasyon ve rehabilitasyonunun sağlanabilmesi için sporun ne kadar önemli olduğunun eğitim kurumlarında anlatılması (Konar ve Yıldırım, 2012), ülkemizin mevcut durumu gözden geçirilerek yeni düzenlemeler yapılması ve bu sayede engelli bireyler için spora erişilebilirliğin kolaylaştırılması gerekmektedir.

Bu nedenle engelli bireylerin spora katılımlarının önündeki zorlanmalar hakkında bilgi kaynağına ihtiyaç vardır ve zorlanmaların tüm boyutlarıyla ölçülebilmesine amacı ile bir veri toplama aracının geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, engelli bireylerin spora katılımlarında engel oluşturabilecek faktörleri ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir veri toplama aracı geliştirmektir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nicel ve nitel verilerin aynı zamanda ya da ardışık (sıralı) olarak toplandığı ve analiz edildiği, çalışmanın bir ya da birden çok aşamasında verilerin bütünleştirildiği karma yöntem modeli (Creswell, 2013) ile tasarlanmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırmaya bedensel, işitme ve görme engelli bireylerden 139'u kadın ($X_{yaş}=69\pm9,30$), 159'u erkek ($X_{yaş}=28,73\pm11,27$) olmak üzere toplam 298 kişi gönüllü olarak katılım sağlamıştır. Katılımcılar kolay ulaşılabilirlik ve ekonomiklik göz önünde bulundurularak uygun örnekleme yöntemiyle seçilmiştir (Gravetter ve Forzano, 2012).

Bu araştırma, Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Etik Kurulu'nun 30.07.2020 tarih ve 2020-SBB-0157 sayılı kararı ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

Tablo 1. Araştırma grubuna ilişkin tanımlayıcı istatistik bilgileri

	Değişkenler	n	%
Cinsiyet	Kadın	139	46.6
	Erkek	159	53.4
	Toplam	298	100.0
Engel Türü	Bedensel Engelli	106	35.6
	Görme Engelli	90	30.2
	İşitme Engelli	102	34.2
	Toplam	298	100.0
Engel Durumu	Doğuştan	188	63.1
	Sonradan Oluşan	110	36.9
	Toplam	298	100.0
Spor Deneyimi	Var	151	50.7
	Yok	147	49.3
	Toplam	298	100.0

Tablo 1'de araştırma kapsamına alınan bireylerin demografik bilgilerine yönelik frekans ve yüzdelik dağılımları görülmektedir. Bu doğrultuda bireylerin %46.6'sının (n:139) kadın, %53.4'ünün (n:159) erkek olduğu tespit edilmiştir. Engel türü incelendiğinde, %35,6'sının (n:106) bedensel engelli, %30.2'sinin (n:90) görme engelli ve %34.2'sinin (n:102) işitme engelli olduğu görülmektedir. Engel durumuna bakıldığında, %63.1'inin (n:188) doğuştan engel grubunda, %36.9'unun (n:110) sonradan oluşan engel grubunda olduğu belirlenmiştir. Son olarak spor deneyimi değişkeni incelendiğinde, %50.7'sinin (n: 151) spor deneyiminin olduğu, %63.1'inin (n:147) spor deneyiminin olmadığı tespit edilmiştir.

İşlem

Elde edilen veriler değerlendirildikten sonra işlem bölümüne geçilmiş ve ölçeğin geliştirilme sürecinde izlenen bölümler aşamalı olarak sunulmuştur.

Ölçeğin Geliştirilme Süreci

Yarı Yapılandırılmış Görüşme ve Literatür Taraması

Ölçeğin geliştirme sürecinde ilk olarak, bedensel, işitme ve görme engelli 11 sporcu ile antrenörlerinin de eşlik etmeleriyle, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler araştırmanın nitel aşamasını oluşturmaktadır. Bu kapsamda elde edilen bilgiler araştırmacılar tarafından madde haline getirilmiştir. Bu aşamadan sonra ilgili alanyazın incelenmiş ve engelli bireylerin spora katılımını engelleyebilecek faktörler üzerine farklı maddeler yazılmıştır. Bu doğrultuda iki uygulama sonrası yazılmış olan maddeler üzerine tartışılmış ve toplam 32 ifadeden oluşan madde havuzu oluşturulmuştur. Elde edilen bu form beşli Likert derecelendirmesine uygun olacak şekilde "kesinlikle katılmıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" arasında değişen seçenekler ile değerlendirilmiştir.

Uzman Görüşünün Alınması (İçerik-Kapsam Geçerliliği)

Bu aşamadan sonra hazırlanan 32 soruluk deneme formu uzman görüşleri alınmak üzere faal olarak engelli bireylerle çalışan Özel Beden Eğitimi ve Spor alanından üç uzman, Türk Dili ve Edebiyatı alanından iki uzman, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme alanından ise iki uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda aynı durumları ölçtüğü düşünülen 5 madde taslak formdan çıkarılarak ölçeğin 27 maddeden oluşan uygulama formu oluşturulmuştur.

Pilot Çalışma Uygulaması

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına geçilmeden önce uygulama formu için oluşturulan 27 ifadenin anlaşılabilirliğini kontrol etmek amacıyla 15 engelli bireyin katılımı ile pilot uygulama yapılmıştır. Gerçekleştirilen uygulama sırasında bireylerin anlamakta zorlandıkları bir ifade daha ölçekten çıkarılarak elde edilen 26 maddelik nihai formun ölçek geliştirme aşamasında kullanılmasına karar verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Engelli Bireylerde Spora Katılımın Önündeki Zorlanmalar Ölçeği

Geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan, "Engelli Bireylerde Spora Katılımın Önündeki Zorlanmalar Ölçeği" 14 madde ve 3 alt boyuttan (Çevresel Zorlanma, Farkındalık ve Duyuşsal Kaçınma) oluşmaktadır. Engelli bireylerin spor yapmamasına neden olan zorlukları ortaya koymak amacıyla geliştirilen ölçek 5'li likert tipi şeklinde değerlendirilmektedir (Ek-1). Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır ve ölçek toplam puan vermektedir. Geliştirilen ölçek, katılımcıların aldığı puanlar arttıkça bireylerin karşılaştıkları zorlukların arttığı, puanlar düştükçe bu zorlukların azaldığı yönünde değerlendirilmektedir.

Ölçeğin Uygulama Aşaması

Veriler yüz yüze ve çevrimiçi form aracılığıyla toplanmıştır. Yüz yüze görüşmelerde formlar katılımcılara dağıtılmadan önce çalışmanın bilimsel boyutundan bahsedilmiştir. Bu doğrultuda verilen cevaplarda samimi ve tutarlı olunmasının en doğru sonuca ulaşmayı sağlayacağı belirtilmiştir. Verilerin toplanmasında herhangi bir süre kısıtlaması yapılmamıştır. Bununla birlikte araştırma kapsamında ulaşılabilecek sonuçlar hakkında bilgi verilebileceği belirtilerek, talep doğrultusunda katılımcılardan e-posta adresi alınmıştır.

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Verilerin analizi için Microsoft Excel, SPSS 22 ve AMOS 22 bilgisayar programları kullanılmıştır. Araştırmada ilk olarak boş verilerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu aşamadan sonra Mahalanobis uzaklığı göz önünde bulundurularak uç değer analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu işlemler sonucunda, hatalı ve eksik dolduran 12 kişinin, Mahalanobis uzaklığı göz önünde alındığında ise 11 kişinin vermiş olduğu yanıtlar araştırma kapsamı dışında bırakılarak kalan 298 kişinin verileri üzerinden analizler yapılmıştır.

Literatür taraması üzerine (Carpita ve Manisera, 2011; Downey ve King, 1998) bir değer atamak veya analiz dışı bırakmak gibi tekniklerin olduğunu belirtmektedir. Bu kapsamda araştırma grubunun sayısı ve bu 23 verideki ölçek maddelerine verilen cevapların eksikliği göz önüne alınarak bu verilerin çıkarılmasına karar verilmiştir.

Bu aşamadan sonra ilk olarak gözlenen değişkenlerin normallik varsayımları için Tabachnick ve Fidell (2013) önerdiği $-1,5 \pm 1,5$ çarpıklık basıklık değerleri dikkate alınmış ve dağılımın normal olduğu tespit edilmiştir.

Bu doğrultuda ölçeğin yapı geçerliği için faktör yapısını belirlemek amacıyla Açımlayıcı Faktör Analizi (Exploratory Factor Analysis) kullanılmıştır. Bu analiz sonucunda elde edilen yapının doğrulanması gözlenen ve örtük değişkenlerin uyum iyiliği indeks değerleri için ise Doğrulamalı Faktör Analizi (Confirmatory Factor Analysis) kullanılmıştır.

Ayrıca ölçeğin yapı geçerliğine kanıt sağlamak amacıyla alt boyutlar arası korelasyon değerleri de hesaplanmıştır. Araştırma kapsamında geliştirilen ölçeğin yakınsak geçerlik için ise açıklanan ortalama varyans (AVE) değerlerinin yanı sıra, yapı güvenirliliği (CR) değerleri hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenirliliğini belirlemek amacıyla, Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı hesaplanmıştır. Bununla birlikte her bir maddenin geçerliğine ve ayırt edicilik özelliğine kanıt sağlamak amacıyla madde toplam test korelasyon değerleri de incelenmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde ölçeğe ilişkin katılımcılardan elde edilen veriler üzerinde yapılan analiz sonuçlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu doğrultuda Tablo 2'de ölçeği oluşturan 14 gözlenen değişkene ait ortalama, standart sapma, basıklık ve çarpıklık değerlerine ilişkin tanımlayıcı istatistik bulgular sunulmuştur.

Tablo 2. Ölçeğe ilişkin tanımlayıcı istatistik bilgileri

	Maddeler (Gözlenen Değişkenler)	Ortalama	Ss	Çarpıklık	Basıklık
1	Spor için ayıracak zamanım yok	2.29	1.24	.617	-.586
2	Sporun engel düzeyimi arttırabileceğine inanıyorum	2.12	1.36	.872	-.526
3	Spor yapmaya ilgi duymuyorum	2.36	1.37	.539	-.921
4	Spora yönelik bir yeteneğim olmadığına inanıyorum	1.99	1.21	.991	-.038
5	Bir spora başlasam devam edemeyeceğimi düşünüyorum	2.77	1.37	.188	-1.100
6	Antrenörlerin engelliler konusunda gerekli formasyona sahip olmadığını düşünüyorum	2.81	1.31	.063	-1.097
7	Spor ortamlarında sosyal olarak dışlanacağımı düşünüyorum	2.74	1.33	.256	-.978
8	Spor yapmak için bana eşlik edecek / destek olacak kimse yok	3.03	1.31	-.050	-1.007
9	Spora katılım için ne yapacağımı bilmiyorum	3.16	1.33	-.095	-1.051
10	Spor tesisleri iç donanımlarının (erişim, duş, wc vb.) bana göre olmadığını düşünüyorum	3.16	1.30	-.080	-.944
11	Spor ortamları hijyen açısından uygun değildir	2.95	1.20	.074	-.694
12	Spor ortamları çevresel düzenlemeler ya da ergonomi yönünden güvenli değildir	2.90	1.23	.160	-.786
13	Spor tesislerine ulaşımında zorluk yaşayacağımı düşünüyorum	3.02	1.35	-.018	-1.103
14	Gelir düzeyim düşük olduğu için spor yapamıyorum	2.96	1.41	.029	-1.241

Tablo 2’de ölçeği oluşturan maddelerin çarpıklık ve basıklık değerleri görülmektedir. Gözlenen değişkenlere ilişkin çarpıklık değerlerinin -.018 ile .991 arasında olduğu, basıklık değerlerinin ise -.038 ile -1.241 arasında olduğu belirlenmiştir.

Ölçeğin Yapı Geçerliliği

Açımlayıcı Faktör Analizi

AFA analizini gerçekleştirmek için verilerin uygunluğu Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett küresellik testiyle belirlenmiştir. Bu sonuçlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Ölçek KMO ve Bartlett testi sonucu

Örneklem Ölçüm Uygunluğu		Değerler
KMO		.892
	χ^2	2355.529
Bartlett Küresellik Testi	Sd	91
	P	.000*

* p<0.01

Tablo 3’te yapılan analiz sonucunda Kaiser-Meyer-Olkin değerinin .89 olduğu, Bartlett küresellik testinin sonucunun da anlamlı ($\chi^2 = 2355.529$, $sd = 91$, $p = .000$) olduğu tespit edilmiştir. Tabachnick ve Fidell (2013) göre elde edilen bu değerler değişkenler için faktör analizinin uygun olduğunu göstermektedir.

Bu kapsamda uygulanan temel bileşenler analizi sonucunda elde edilen alt boyutların faktör yükleri ve açıkladığı varyans Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Ölçeğe ilişkin faktör analizi sonuçları

Alt Boyutlar	Maddeler	Faktör Yükleri	Açıkladığı % Varyans	Toplam Varyans
Çevresel Zorlanma	15 Spor tesisleri iç donanımlarının (erişim, duş, wc vb.) bana göre olmadığını düşünüyorum	.871	25.123	66.785
	16 Spor ortamları hijyen açısından uygun değildir	.825		
	17 Spor ortamları çevresel düzenlemeler ya da ergonomi yönünden güvenli değildir.	.783		
	14 Spor tesislerine ulaşımında zorluk yaşayacağımı düşünüyorum	.735		
	18 Gelir düzeyim düşük olduğu için spor yapamıyorum	.618		
Farkındalık	21 Spora katılım için ne yapacağımı bilmiyorum	.789	21.762	66.785
	12 Spor ortamlarında sosyal olarak dışlanacağımı düşünüyorum	.710		
	9 Bir spora başlasam devam edemeyeceğimi düşünüyorum	.706		
	11 Antrenörlerin engelliler konusunda gerekli formasyona sahip olmadığını düşünüyorum	.652		
	13 Spor yapmak için bana eşlik edecek / destek olacak kimse yok	.623		
Duyuşsal Kaçınma	8 Spora yönelik bir yeteneğim olmadığına inanıyorum	.845	19.900	66.785
	4 Spor için ayıracak zamanım yok.	.742		
	5 Sporun engel düzeyimi arttırabileceğine inanıyorum.	.700		
	6 Spor yapmaya ilgi duymuyorum.	.656		

Tablo 4'te yapılan faktör analizi sonucunda oluşan üç faktörlü bir yapıdan oluştuğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu faktörler varyansın %66.785'ini açıkladığı görülmektedir. Çevresel Zorlanma alt boyutunun açıklanan varyansa katkısı %25.123, Farkındalık alt boyutunun varyansa katkısı %21.762, Duyuşsal Kaçınma alt boyutunun varyansa katkısı ise, %19.900 olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte alt boyutlara ilişkin faktör yükleri incelendiğinde, Çevresel Zorlanma, 0.70 - 0.87, Farkındalık, 0.62 - 0.79, Duyuşsal Kaçınma, alt boyutunun faktör yüklerinin ise 0.66 - 0.85 arasında değiştiği tespit edilmiştir.

Doğrulamalı Faktör Analizi

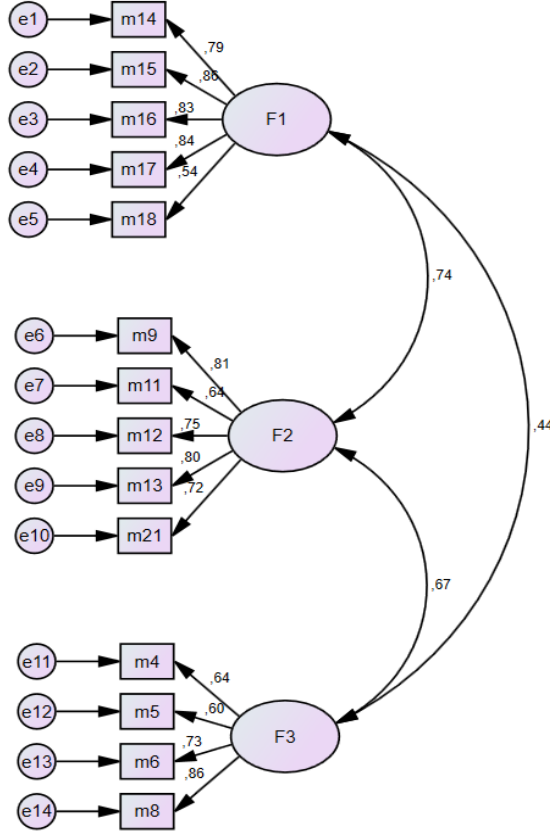
AFA analizi neticesinde üç boyuttan oluşan yapıyı doğrulamak amacıyla AMOS programı kullanılarak doğrulamalı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. DFA analizi için kriter alınan çoklu uyum indeks değerleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Ölçeğe ilişkin modifikasyon öncesi doğrulamalı faktör analizine ilişkin uyum indeks değerleri

χ^2	df	p	χ^2/df	RMSEA	SRMR	CFI	GFI	IFI
303.818	74	0.00	4.106	0.102	0.059	0.90	0.88	0.90

Tablo 5'te üç faktörlü yapıya dönük olarak gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizinde model üzerinde önerilen modifikasyon yapılmadan önce elde edilen uyum iyiliği indeksleri değerleri görülmektedir. Modifikasyon öncesi ölçüm modeline ilişkin 14 gözlenen değişkenin standardize edilmiş faktör yük değerlerinin, .60 ile .86 arasında değiştiği görülmektedir.

Bu kapsamda modelin uyum iyiliği indeks değerleri incelendiğinde, RMSEA değerinin literatür kapsamında belirtilen değerler altında olması sebebiyle önerilen modifikasyon yapılmış ve uyum indeks değerleri Tablo 5'te verilmiştir.

F1: Çevresel Zorlanma, F2: Farkındalık, F3: Duyuşsal Kaçınma

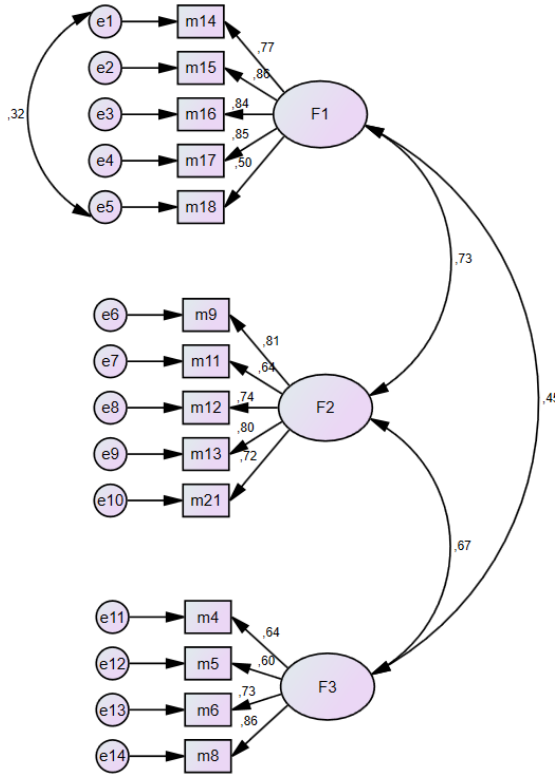
Şekil 1. Modifikasyon öncesi doğrulayıcı faktör analizine ilişkin path diyagramı

Tablo 6. Ölçeğe ilişkin modifikasyon sonrası doğrulayıcı faktör analizine ilişkin uyum indeks değerleri

χ^2	df	p	χ^2/df	RMSEA	SRMR	CFI	GFI	IFI
278.503	73	0.00	3.815	0.097	0.057	0.91	0.90	0.91

Tablo 6’da aynı alt boyutta bulunan m14-m18 arasında gerçekleştirilen modifikasyon önerisi sonrası uyum indeks değerleri incelendiğinde, χ^2/df değerinin 3.815 olduğu tespit edilmiştir. Kline (2015), χ^2/df değerinin 3’ün altında olmasının modelin mükemmel uyumu ifade ettiğini, 5’in altında olmasının ise kabul edilebilir uyum göstergesi olduğunu belirtmektedir. RMSEA değeri incelendiğinde, 0.097 olarak tespit edilmiştir. Kline (2015) ve Steiger (2000), 0.08 ve 0.10 arasındaki değer aralıklarının modelin orta düzeyde bir uyum gösterdiğini ifade etmektedir. SRMR değerine bakıldığında, 0.057 olarak tespit edilmiştir. Kline (2015) bu değer 0,10’un altında olmasının modelin iyi uyum göstergesi olduğunu ifade etmektedir. CFI değeri 0.91, GFI değeri 0.90, IFI değeri ise 0.91 olarak tespit edilmiştir. Literatür kapsamında 0.90 ve üstü bir değer iyi uyum düzeyi olduğu görülmüştür (Byrne, 2010; Kline, 2015; Thompson, 2004).

Ayrıca 14 gözlenen değişkeninin standardize edilmiş faktör yük değerlerinin, .60 ile .86 arasında değiştiği görülmektedir. Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar doğrultusunda 14 maddelik “Engelli Bireylerde Spora Katılımın Önündeki Zorlanmalar Ölçeği”nin 3 faktörlü yapısının doğrulandığı ve DFA analizi sonucu elde edilen modelin kabul edilebilir bir uyum gösterdiği ifade edilebilir.

F1: Çevresel Zorlanma, F2: Farkındalık, F3: Duyuşsal Kaçınma

Şekil 2. Modifikasyon sonrası doğrulayıcı faktör analizine ilişkin path diyagramı

Tablo 7. Ölçek alt boyutlarına ilişkin korelasyon AVE ve CR değerleri

Alt Boyutlar (n = 298)		Çevresel Zorlanma	Farkındalık	Duyuşsal Kaçınma	AVE	CR
Çevresel Zorlanma	r	1	.647*	.360*	0.599	0.879
	p		.000	.000		
Farkındalık	r	.647*	1	.574*	0.557	0.862
	p	.000		.000		
Duyuşsal Kaçınma	r	.360*	.574*	1	0.511	0.804
	p	.000	.000			

* p<0.01

Tablo 7’de yapı geçerliğine kanıt sağlamak için literatür kapsamında (Devellis, 2016) alt boyutlar arası korelasyon değerlerinin hesaplanmasını önermektedir. Bu kapsamda yapılan analiz sonucunda ölçeğin alt boyutlar arasındaki korelasyon değerleri hesaplanmış, bütün alt boyutlar arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir (p<.01).

Başka bir ifade ile Kline (2015), ölçeği oluşturan örtük değişkenlerin farklı özellikleri ölçerken birbirileri ile de uyum içerisinde olması gerektiğini ifade etmektedir. Başka bir literatürde ise, örtük değişkenler arasındaki ilişki düzeylerinin .90 ve üzerinde olmaması önerilmektedir (Hair, Anderson, Tatham ve Black, 1998). Bu kapsamda ölçek alt boyutları arasındaki korelasyon değerinin 0.647 korelasyon katsayısını geçmediği tespit edilmiştir.

Bununla birlikte yakınsak geçerliğe kanıt sağlamak amacıyla faktör yük değerlerinden yola çıkarak AVE ve CR değerleri de hesaplanmıştır. Literatür kapsamında araştırmacılar AVE değerinin .50’den yüksek (Fornell ve Larcker, 1981), CR değerinin ise .70’in (Hair ve diğerleri, 1998) üzerinde bir değer olması gerektiğini belirtmektedir. Nitelik alt boyutlar için hesaplanan en düşük AVE değerinin 0.51, en düşük CR değerrinin ise, 0.80 olduğu tespit edilmiştir.

Ölçeğin Güvenirliği

“Engelli Bireylerde Spora Katılımın Önündeki Zorluklar Ölçeği”ne ilişkin Cronbach alpha (α) iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Bu aşamadan sonra ölçeği oluşturan maddelerin ayırt edicilik özelliğine ilişkin madde toplam test korelasyon değerleri de hesaplanmıştır. Bu iki analize ait değerler Tablo 8 ve 9’da sunulmuştur.

Tablo 8. Ölçek alt boyutlarına ilişkin iç tutarlılık katsayıları

Alt Boyutlar	Cronbach Alpha (α)
Çevresel Zorlanma	.88
Farkındalık	.86
Duyuşsal Kaçınma	.79
Ölçek Toplam	.91

Tablo 8’de görüldüğü gibi, alt boyutlar için elde edilen Cronbach Alpha değerleri, Çevresel Zorlanma için .88, Farkındalık için .86 ve Duyuşsal Kaçınma için .79 iken, ölçek için genel iç tutarlılık katsayısı ise .91 olarak bulunmuştur. Tezbaşaran (1996), .70 ve üzeri değerlerin yeterli düzeyde olduğunu belirtmektedir.

Başka bir literatürde ise, Nunnally ve Bernstein (1994), ölçeğin yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olması için Cronbach alpha katsayısına ilişkin değerlerin .70 ilâ .90 aralığında olmasını önermektedir.

Tablo 9. Ölçek alt boyutlarına ilişkin madde toplam test korelasyon değerleri

Maddeler	Ortalama	Madde- Toplam Test Korelasyonu	Madde Silindiğinde Alpha
M4	2.29	.463	.904
M5	2.12	.416	.906
M6	2.36	.572	.900
M8	2.77	.560	.893
M9	1.99	.733	.900
M11	2.81	.575	.900
M12	2.74	.691	.895
M13	3.03	.752	.893
M14	3.16	.687	.895
M15	3.16	.649	.897
M16	2.95	.673	.896
M17	2.90	.700	.895
M18	3.02	.410	.906
M21	2.96	.606	.899

Tablo 9’da madde-toplam test korelasyon değerleri incelendiğinde, sonuçların .41 ile .70 arasında olduğu görülmektedir. Nunnally ve Bernstein (1994) madde-toplam test korelasyon değerinin .30 ve üzeri olan maddelerin ayırt edici özelliğinin iyi olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte ölçekten madde atılmasının Cronbach alpha (α) iç tutarlık katsayısını değiştirmeyeceği de tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Literatür kapsamında engelli bireylerde spora katılım önündeki zorlanmaları belirlemeye yönelik ölçme aracına rastlanmamıştır. Bu boşluğun giderilmesi düşüncesinden hareketle, araştırma kapsamında engelli bireylerde spora katılım önündeki zorlanmaları geçerli ve güvenilir olarak ölçebilen bir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırmaya bedensel, işitme ve görme engelli bireylerden 139’u kadın, 159’u erkek olmak üzere toplam 298 kişi gönüllülük esasıyla katılım sağlamıştır. Bu doğrultuda araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme ve literatür taraması sonucu oluşturulan 32 ifadeden oluşan madde havuzu ilk olarak 7 uzman görüşüne sunulmuş ve kapsam geçerliği sağlanmıştır. Uzmanlardan gelen dönüşler doğrultusunda form 27 maddeye düşürülmüştür. Bu aşamadan sonra pilot çalışma sonrası oluşturulan 26 maddelik nihai form üzerinden geçerlik güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır.

“Engelli Bireylerde Spora Katılımın Önündeki Zorlanmalar Ölçeği”ne verilen yanıtların normal dağılıma uygunluğu için çarpıklık basıklık değerlerine bakılmış ve dağılımın normal olduğu soucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda ölçeğin yapı geçerliğinin test edilmesinde açımlayıcı faktör analizi kullanılmış ve bu analiz sonucunda elde edilen yapı

sonrası doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi oluşan üç faktör yapısının varyansın %66.785'ini açıkladığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda aynı faktör altında toplanan toplanan maddelerin kapsamı ve kuramsal bilgiler dikkate alınarak bu boyutlar, “Çevresel Zorlanma”, “Farkındalık” ve “Duyuşsal Kaçınma” olarak adlandırılmıştır.

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde ise, modifikasyon öncesi elde edilen değerlerin yeterli düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda önerilen modifikasyonun yapılması sonucunda araştırma kapsamında modelin değerlendirilmesi için ele alınan uyum indeks değerlerinin (χ^2/df , RMSEA, SRMR, GFI, IFI) literatür bağlamında kabul edilebilir düzeyde uyum olduğunu göstermektedir (Byrne, 2010; Kline, 2015; Steiger 2000; Thompson, 2004). Doğrulayıcı faktör analizi sonrasında yakınsak geçerliğe kanıt sağlamak amacıyla açıklanan ortalama varyans (AVE) değerlerinin yanı sıra, yapı güvenirliliği (CR) değerleri de hesaplanmıştır. Elde edilen bu değerlerin ölçeğin yapı geçerliğine kanıt oluşturduğu söylenebilir.

Ölçeğin yapı geçerliliğine kanıt sağlamak için diğer bir yöntem olan alt boyutlar arasındaki korelasyon değerleri de hesaplanmış ve bu analiz sonucunda tüm alt boyutlar arasındaki korelasyon değerlerinin pozitif ve anlamlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuç kapsamında ölçeğin ayrışma geçerliğine (ıraksak geçerlik) sahip olduğu söylenebilir.

Bununla birlikte ölçeğin alt boyutlarına ilişkin iç tutarlık katsayıları Çevresel Zorlanma ($\alpha = 88$), Farkındalık ($\alpha = 86$), Duyuşsal Kaçınma ($\alpha = 79$) olarak tespit edilirken ölçek için genel iç tutarlılık katsayısı ise ($\alpha = 91$) bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlar alt boyutlarda yer alan maddelerin birbirleriyle tutarlı olduğunu göstermektedir.

Bununla birlikte araştırma kapsamında ölçek maddelerinin Madde-toplam test korelasyon değerleri .41 ve .70 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgu ölçeği oluşturan maddelerin iyi derecede ayırt edici özelliğe sahip olduğu ve bununla birlikte maddelerin ölçülmek istenen özelliği ölçtüğüne ilişkin kanıt oluşturduğu söylenebilir.

Tüm bu verilerden hareketle araştırma kapsamında geliştirilen ölçek veri toplama aracının 14 madde ve 3 alt boyutlu modeli ile engelli bireylerin spora katılımının önündeki zorlanmaları geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçebilecek nitelik taşıdığı söylenebilir.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):
Doktora Öğrencisi, Sevim Handan YILMAZ
Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, ANKARA
ORCID:0000-0002-1032-5082
E-posta: handanyilmazz@hotmail.com

Kaynaklar

1. **Altınkurt, N.** (2008). *Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
2. **Byrne, B. M.** (2010). *Testing for the factorial validity of a theoretical construct. Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications and program*. New York: Routledge Press.
3. **Carpita, M. ve Maniser, M.** (2011). On the imputation of missing data in surveys with likert-type scales. *Journal of Classification*, 28(1), 93-112.
4. **Chinn, D. J., White, M., Howel, D., Harland, J. ve Drinkwater, C. K.** (2006). Factors associated with non- participation in a physical activity promotion trial. *Public Health*, 120(4), 309-319.
5. **Creswell, J. W.** (2013). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approach*. California: Sage Publication.
6. **Çevik, O. ve Kabasakal, K.** (2013). Spor etkinliklerinin, engelli bireylerin toplumsal uyumuna ve sporla sosyalleşmelerine etkisinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3(2), 74-83.
7. **Demir, G. ve İlhan, E.** (2019). Spora katılım motivasyonu: Görme engelli sporcular üzerine bir araştırma. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 157-170.
8. **Devellis, R. F.** (2016). *Scale development: Theory and applications*. USA: Sage Publications.
9. **Downey, R. G. ve King, C.** (1998). Missing data in Likert ratings: A comparison of replacement methods. *The Journal of General Psychology*, 125(2), 175-191.
10. **Domjan, M.** (2015). *The principles of learning and behavior*. USA: Wadsworth Publishing.
11. **Ersoy, Ö. ve Avcı, N.** (2000). *Özel gereksinimli çocuklar ve eğitimleri "özel eğitim"*. Ankara: YA-PA Yayıncılık.
12. **Esatbeyoğlu, F., Balmumcu, O., Özdamar, E., Altıntaş, A. ve Aşçı, F. H.** (2009, 20-22 Kasım). *Spor yapan bedensel engellilerin güdüsel yönelimleri*. Fiziksel Aktivite, Beslenme ve Sağlık Kongresi Bildiri Kitabı içinde (s.52). Başkent Üniversitesi, Ankara.
13. **Esatbeyoğlu, F. ve Karahan, B.** (2014). Engelli bireylerin fiziksel aktiviteye katılımlarının önündeki engeller. *Spor Bilimleri Dergisi*, 25(2), 43-55.
14. **Fornell, C. ve Larcker, D.** (1981). Gözlemlenemeyen değişkenler ve ölçüm hatası içeren yapısal eşitlik modellerinin değerlendirilmesi. *Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 39-50.
15. **Gallahue, D.** (1987). *Developmental physical education for today's elementary school children*. ABD: Jenson Books.
16. **Güngör, B., N., Yılmaz, A. ve İlhan, E., L.** (2019). Yaşam kalitesi bağlamında özel bir sporcunun kazanımları; ebeveyn görüşleri doğrultusunda bir durum çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 20(3), 421-443.
17. **Gravetter, F. J. ve Forzano, L.-A. B.** (2012). *Research methods for the behavioral sciences*. Massachusetts: Cengage Learning.
18. **Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L. ve Black, W. C.** (1998). *Multivariate data analysis*. New Jersey: Prentice Hall Collage.
19. **İlhan, E. L.** (2008). Zihinsel engelli çocuklar için beden eğitimi ve sporun genel gelişim süreçleri açısından önemi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 33(350), 17-24.
20. **İlhan, E. ve Esentürk, O.** (2014). Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeği (ZEBSEYFÖ) geliştirme çalışması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(1), 19-36.

21. İlhan, E., Orhan, E. ve Yarımkaaya, E. (2018). İki farklı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin aktivite profilinin incelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 110-126.
22. İnal, S., Akdur, H., Donuk, B., Güngördü, O., Kaya, B., Kesler, A. ve Kırandı, Ö. (2007, Mayıs). *Zihinsel engelli çocuklara spor eğitimi ile bedensel sağlığın kazandırılması*. Engellilerde Sanat ve Spor Sempozyumu (ss. 225-240). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
23. Jaarsma, A., Dijkstra, P. U., Geertzen, J. H. B. ve Dekker, R. (2014). Barriers to and facilitators of sports participation for people with physical disabilities: A systematic review. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 24(6), 871-881.
24. Kabasakal, K. (2007). *Zihinsel engellilik, zihinsel, ruhsal, duygusal engellilik*. İstanbul: Ünimat Ofset Matbaası.
25. Kalyon, T. A. (1994). *Spor hekimliği*. Ankara: Gata Basımevi.
26. Kirchner, C. E., Gerber, E. G. ve Smith, B. C. (2008). Designed to deter: community barriers to physical activity for people with visual or motor impairments. *American Journal for Preventive Medicine*, 34(4), 349-352.
27. Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: Guilford Press.
28. Konar, N. ve Yıldırım, İ. (2012). Engelliler için beden eğitimi ve spor öğretmenliği: gereksinim ve bir program modeli. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(2), 208-216.
29. Nalbant, S. ve İzgar, N. (2018). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi kurumlarının beden eğitimi öğretmeni istihdamına bakış açısı. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 68-83.
30. Nunnally, J. C. ve Bernstein, I. (1994). *Psychometric theory*. New York: McGraw-Hill.
31. Savucu, Y. ve Biçer S. Y. (2009). Zihinsel engellilerde fiziksel etkinliklerin önemi. *Türkiye Klinikleri Journal of Sport Science*, 1(2), 117-122.
32. Savucu, Y., Sirmen, B., İnal, S., Karahan, İ. ve Erdemir, İ. (2006). Zihinsel engelli bireylerde basketbol antrenmanının fiziksel uygunluk üzerine etkilerinin belirlenmesi. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 20(2), 105-113.
33. Steiger, J. H. (2000). Point estimation, hypothesis testing, and interval estimation using the RMSEA: Some comments and a reply to Hayduk and Glaser. *Structural Equation Modeling*, 7(2), 149-62.
34. Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. California: Pearson Publish.
35. Tekkurşun, D. G., İlhan, E. L., Esentürk, O. K. ve Kan, A. (2018). Engelli bireylerde spora katılım motivasyon ölçeği (ESKMÖ): geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(1), 95-106.
36. Tenenbaum, G. ve Eklund, R. C. (2007). Exercise adherence. *Handbook of sport psychology*. New Jersey: John Wiley ve Sons Inc.
37. Tezbaşaran, A. (1996). *Likert tipi ölçek hazırlama kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
38. Thompson, B. (2004). *Exploratory and confirmatory factor analysis: Understanding concepts and applications*. Washington: American Psychological Association.
39. TDK (2019). *Güncel sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 20.02.2021 tarihinde erişilmiştir.
40. WHO (2001). *International classification of functioning, disability and health*. WHO Library Cataloguing-in-Publication Data.
41. Watson, D. (2002). Positive affectivity: The disposition to experience pleasurable emotional states, In C.R. Snyder & Shane J. Lopez (Eds), *Handbok of Positive Psychology*. Newyork: Oxford University Press.

Ek 1: Engelli Bireylerde Spora Katılımın Önündeki Zorlanmalar Ölçeği

	Kesinlikle Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Spor için ayıracak zamanım yok.	1	2	3	4	5
2. Sporun engel düzeyimi arttırabileceğine inanıyorum.	1	2	3	4	5
3. Spor yapmaya ilgi duymuyorum.	1	2	3	4	5
4. Spora yönelik bir yeteneğim olmadığına inanıyorum.	1	2	3	4	5
5. Bir spora başlasam devam edemeyeceğimi düşünüyorum.	1	2	3	4	5
6. Antrenörlerin engelliler konusunda gerekli formasyona sahip olmadığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
7. Spor ortamlarında sosyal olarak dışlanacağımı düşünüyorum.	1	2	3	4	5
8. Spor yapmak için bana eşlik edecek / destek olacak kimse yok.	1	2	3	4	5
9. Spora katılım için ne yapacağımı bilmiyorum.	1	2	3	4	5
10. Spor tesisleri iç donanımlarının (erişim, duş, wc vb.) bana göre olmadığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
11. Spor ortamları hijyen açısından uygun değildir.	1	2	3	4	5
12. Spor ortamları çevresel düzenlemeler ya da ergonomi yönünden güvenli değildir.	1	2	3	4	5
13. Spor tesislerine ulaşımında zorluk yaşayacağımı düşünüyorum.	1	2	3	4	5
14. Gelir düzeyim düşük olduğu için spor yapamıyorum.	1	2	3	4	5

Alt Boyutlar

- **Duyuşsal Kaçınma:** Madde No: 1, 2, 3, 4
- **Farkındalık:** Madde No: 5, 6, 7, 8, 9
- **Çevresel Zorlanma:** Madde No: 10, 11, 12, 13, 14

Kadın Voleybolculara Uygulanan Core ve Düzeltici Egzersizlerin Fonksiyonel Hareket Taraması Test Skorlarına Etkisi

Emre ALTUNDAĞ¹ , Hasan AKA² , Zait Burak AKTUĞ²
Cengiz AKARÇEŞME³ , Çağlar SOYLU⁴

¹ Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, ANKARA

² Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, NİĞDE

³ Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ANKARA

⁴ Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi, ANKARA

Araştırma Makalesi

DOI: 10.53434/gbesbd.932956

Öz

Bu çalışmanın amacı kadın voleybolculara uygulanan core ve düzeltici egzersizlerin, Fonksiyonel Hareket Taraması (FMS) test skorlarına etkisinin incelenmesidir. Çalışmaya 13 kadın voleybolcu (yaş= 27,53 ± 5,12 yıl) gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların fonksiyonel hareketleri FMS test kiti ile belirlenmiştir. Voleybolculara haftada 3 gün olmak üzere 8 hafta boyunca core ve düzeltici egzersiz programı uygulanmıştır. Voleybolcuların FMS alt testleri ve FMS toplam puanları ile ön test ve uygulanan egzersiz programı sonrası son test puanlarının istatistiksel farkları Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi ile belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda voleybolcuların omuz hareketliliği, gövde rotasyon dengesi ve FMS toplam puanları son testte istatistiksel olarak anlamlı fark gösterdiği, diğer alt testlerden alınan puanların ise anlamlı fark olmamasına rağmen geliştiği belirlenmiştir. Uygulanan core ve düzeltici egzersizlerin voleybolcularda fonksiyonel hareket kalıplarını geliştirdiği ve yaralanma potansiyelini azalttığı bulunmuştur. Voleybolda sporcuların yaralanma risklerini azaltmak ve fonksiyonel hareket kalıplarını geliştirmek için antrenman programlarına core ve düzeltici egzersizlerin de eklenmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Voleybol, Core egzersizler, Düzeltici egzersizler, FMS

The Effects of Core and Corrective Exercises Applied to Female Volleyball Players on Functional Movement Screen Test Results

Abstract

The aim of this study is to examine the effect of core and corrective exercises on Functional Movement Screen (FMS) test results. Thirteen female volleyball players (age = 27.53 ± 5.12) participated in the study voluntarily. The functional movements of the participants were determined with the FMS test kit. Core and corrective exercise programs were applied to volleyball players for 8 weeks, 3 days a week. The statistical differences between the volleyball players' FMS subtests and FMS total scores and the pre-test and post-test scores after the exercise program were determined by the Wilcoxon Signed-Ranks Test. As a result of the statistical analysis, it was determined that the shoulder mobility, rotary stability and FMS total scores of the volleyball players showed a statistically significant difference in the posttest, and the scores from the other subtests improved although there was no significant difference. It has been found that applied core and corrective exercises improve functional movement patterns and reduce injury potential in volleyball players. In volleyball, it may be recommended to integrate core and corrective exercises to training programs to reduce the risk of injuries and improve functional movement patterns.

Key words: Volleyball, Core exercises, Corrective exercises, FMS

Giriş

Voleybolda temel fiziksel becerilerin istenilen seviyede uygulanabilmesinde genel kuvvetin; hücum organizasyonlarında ise çabuk kuvvet ve kuvvette devamlılık gibi koordinatif yeteneklerin yeterli düzeyde olması gerekmektedir (Aslan, Koç ve Karakullukçu, 2015). Bu nedenle çalıştırıcılar sporcuların kuvvet becerilerini farklı yöntemler kullanarak geliştirmeyi amaçlar.

Sporcularda kuvvet gelişimini sağlayan yöntemlerden birisi olan core egzersizler, bireyin kendi vücut ağırlığını kullanarak lumbopelvik kasları ve omurgayı dengede tutan derin kasların gelişimini sağlar (Atan, 2013). Core bölgesi, insan vücudunun ağırlık merkezi ile birlikte bel, pelvis, kalça ve karın kısımlarını kapsayan farklı kasların bulunduğu bölgenin ismidir (Behm, Drinkwater, Willardson ve Cowley 2010; Samson, 2005). Anatomik açıdan core bölgesi, gövde bölgesinin iskelet sistemi (göğüs kafesi, omurga, pelvis, omuz kemeri) ve yumuşak dokular (kıkırdak ve bağ dokular) ile bağlantılı vücudun stabilitesini sağlayan, aktif hareketlerde rol alan kasların bütünüdür (Axel, 2013; Behm, Drinkwater, Willardson ve Cowley 2010; Fig, 2005; Samson, Sandrey ve Hetrick, 2007; Hibbs, Thompson, French, Wrigley ve Spears, 2008). Core kaslarına yönelik olarak uygulanan direnç ve dayanıklılık antrenmanları sonucunda kol ve bacak hareketleri sportif performansta daha etkin bir rol oynar. Core kaslarındaki zayıflık veya dengesizlik ise spor yaralanmalarına yol açabilir (Willardson, 2014).

Sporda meydana gelebilecek yaralanmaların tahmin edilerek önlem alınması, sporcuların performans verimliliği açısından hayati derecede önemlidir (Kiesel, Plisky ve Voight 2007). Fonksiyonel Hareket Taraması (FMS) testi, sporcularda oluşabilecek yaralanmaların tahmin edilmesinde bir laboratuvara ya da pahalı ekipmanlara ihtiyaç duyulmadan saha içerisinde hızlı ve kolay bir şekilde uygulanabilen bir tarama aracıdır. FMS test bataryası sporculardaki temel hareket kalıplarının basit yöntemlerle analizini sağlar (Kraus, Schütz, Taylor ve Doyscher, 2014). Bu test ile gözlemsel değerlendirmeler yapılmasına rağmen testin sonuçları güvenilirdir (Minick ve diğerleri, 2010; Onate ve diğerleri, 2012). FMS ile yapılan taramalarda, fonksiyonel hareketlerdeki kısıtlılık, asimetri ve işlevsizlikler belirlenir (Chorba ve diğerleri, 2010).

Literatürde FMS test bataryası ile fonksiyonel hareket paternlerindeki güçlü ve zayıf yönlerin tanımlandığı ve yaralanma risklerinin belirlendiği kabul edilir (Cook, Burton ve Hoogenboom, 2006a; Cook, Burton, Hoogenboom ve Voight, 2014). Sporcularda fonksiyonel hareket kalıplarındaki kısıtlılık nedeniyle oluşan asimetri ve işlevsizlikler sonucunda performans kayıpları ve yaralanmalar olabileceği belirtilmektedir (Kiesel, Plisky ve Voight, 2007). Fonksiyonel hareketleri değerlendiren birçok çalışmada FMS skorlarındaki düşük puanların ve asimetrielerin, sporcularda yaralanma olasılıklarını artırdığı bulunmuştur (Chorba ve diğerleri, 2010; Kiesel, Plisky ve Voight, 2007; Kiesel, Plisky ve Kersey, 2008).

Sporcularda fonksiyonel hareket kalıplarının geliştirilmesi, sporcuların verimliliğini artırıcı bir unsur olarak düşünülebilir. Son yıllarda sporcularda fonksiyonel hareket kalıpları, düzeltici egzersizler kullanılarak geliştirilmeye başlanmıştır (Mokha, Sprague ve Gatens, 2016). Voleybolda smaç ve servis gibi temel teknikler, dominant tarafla uygulandığı için sporcuların fonksiyonel hareket kalıplarında asimetri ve işlevsel kayıplar olabilmektedir. Bu nedenle voleybolculara uygulanacak core ve düzeltici egzersizlerin hareket paternlerini geliştireceği, asimetriyi önleyebileceği düşünülmektedir.

Literatürde kadın voleybolculara uygulanan düzeltici egzersizlerin FMS test skorlarına etkisini inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır (Aktuğ, Aka, Akarçeşme, Çelebi, Altundağ, 2019). Voleybolculara uygulanan core ve düzeltici egzersizlerin, FMS test skorlarına etkisini inceleyen bir çalışma ise bulunmamaktadır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, voleybolculara uygulanan core ve düzeltici egzersizlerin FMS test skorlarına etkisinin incelenmesidir.

Yöntem

Çalışmaya Kalecik Belediyespor Kadın Voleybol Takımı'ndan 13 voleybolcu (yaş= 27,53 ± 5,12 yıl) katılmıştır. Katılımcıların son 6 ay içerisinde herhangi bir yaralanmaya maruz kalmaması, en az 3 yıldır lisanslı olarak voleybol oynaması, uygulanacak testlere ve egzersizlere aşina olması çalışmaya dahil edilme kriterleri olarak kabul edilmiştir.

Testler müsabaka döneminde voleybolcuların izin yaptıkları, menstrüasyon döneminde olmadıkları ve son 24 saat içerisinde herhangi bir sportif aktiviteye katılmadıkları zamanda uygulanmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden sporcuların sözlü onamları alınmıştır.

Helsinki Deklerasyonu prensipleri'ne uygun olarak uygulanmış çalışmanın etik kurul onayı, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Etik Kurulu'nun 16.02.2021 tarih ve 59 nolu toplantısında 2021-59 araştırma kodu ile alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Antropometrik Ölçümler

Voleybolcuların boy uzunluğu ve vücut ağırlığı boy ölçerli baskül (Seca 700; Seca GmbH & Co. KG., Hamburg, Germany) kullanılarak çıplak ayak ile üzerlerinde şort ve tişört varken belirlenmiştir.

Fonksiyonel Hareket Tarama (FMS) Testi

Voleybolculara uygulanan yeni tip FMS testi, Gray Cook tarafından geliştirilen FMS kiti (Functional Movement Systems Inc., Virginia, USA) kullanılarak 2. Seviye sertifikası olan bir uzman tarafından yapılmıştır. FMS sporcularda kas dengesizliği, dominant ve dominant olmayan tarafta fonksiyonel performansları ve asimetriyi değerlendiren bir analiz sistemidir.

Bu test Gray Cook, Burton ve Hoogenboom (2006a) tarafından belirlenen 7 temel parametreden (derin çömelme, yüksek adımlama, tek çizgide hamle, omuz mobilitesi, aktif düz bacak kaldırma, gövde stabilitesi sınavı, rotasyon stabilitesi) oluşur. Ancak FMS kurucuları tarafından 7 temel hareketten birisi olan rotasyon stabilitesi alt parametresinde çoğu kişinin kolay bir şekilde 2 puan alması ve testin güvenilirliğini azaltmasından dolayı hareketin daha zor hale getirildiği bir güncelleme yapılmıştır (FMS, 2020).

Bu çalışmada sporculara yapılan mevcut güncellemelerin olduğu yeni tip FMS testi uygulanmıştır. FMS kriterlerine göre sporculara her test için 0-3 arası bir puan alırken 7 testin beşine (derin çökme, engel adımı, ileriye düz çökme, omuz hareketliliği, aktif düz bacak kaldırma, sınav, gövde rotasyon dengesi) vücudun sol ve sağ tarafları için bağımsız puanlar verilmiştir. Toplam skor 21 puan olarak belirlenmiştir. Hareketi eksiksiz ve kompensasyon olmaksızın tamamlamaya 3 puan, kompensasyon mekanizmasının devreye girmesi durumunda 2 ve hareketin talimat verildiği gibi tamamlanamadığı durumda 1 puan verilmiştir. Hareket gerçekleştirilirken ağrı bildirildiğinde sporculara 0 puan verilmiştir.

Toplam FMS skorları ≤ 14 olan sporcular yaralanma açısından risk taşıdıkları şekilde tanımlanmıştır ve sol ve sağ tarafta farklı puan alan oyuncular asimetrik olarak kabul edilmiştir (Aka, Yılmaz, Aktuğ, Akarçeşme ve Altundağ, 2019; Altundağ, Soylu, Akarçeşme ve Yıldırım, 2019; Cook, Burton ve Hoogenboom, 2006a; Cook, Burton ve Hoogenboom, 2006b).

Değerlendirmeler önden ve yandan olmak üzere iki farklı kamera ile kaydedilerek incelendikten sonra sporcuların FMS puanları hesaplanmıştır. Sporculardan FMS analizi öncesinde, test prosedürü gereği analiz sonuçlarını etkilememesi için, antrenmana başlamaması ve hiçbir germe egzersizi yapmaması istenmiştir. Her bir sporcunun FMS analizi ortalama 20 dakika sürmüş ve bütün sporcuların ölçümleri aynı gün içinde tamamlanmıştır.

Egzersiz Programı

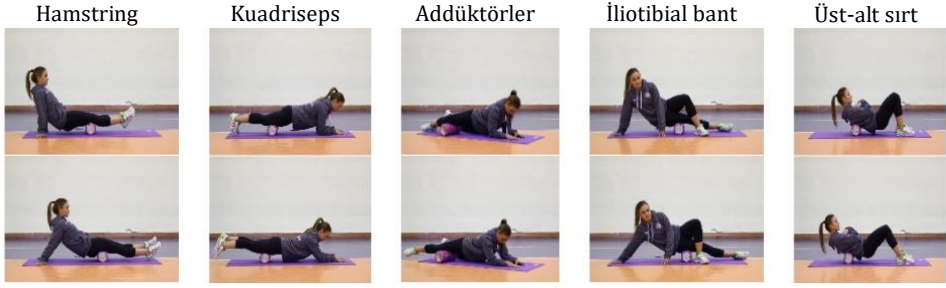
Katılımcılara verilen egzersizler ana antrenman dışında ayrı bir çalışma programı olarak verilmiştir. Uygulanan düzeltici ve core egzersizler, 8 hafta boyunca haftada 3 gün antrenmanların ana bölümünü aksatmayacak şekilde, antrenman öncesinde uygulanmıştır.

Bu çalışmada FMS kurucuları tarafından belirlenen düzeltici egzersizler arasından, sporcuların genel olarak FMS alt parametrelerindeki yetersizlik durumlarına göre ve voleybola özgü temel hareket kalıplarını geliştirebileceği düşünülen hareketler seçilmiştir. Düzeltici egzersizler (foam roller, sopa, thera bant, pilates topu) 10 tekrar ve 2 set olacak şekilde uygulanmıştır. Core egzersizler ise katılımcılara 30 saniye boyunca ve 2 set olarak uygulanmıştır.

Tablo 1. Sporculara uygulanan egzersiz programı

Egzersiz Türü	Süre-tekrar-set	
Miyofasial Gevşetme Egzersizleri	Foam roller Hamstring	
	Foam roller Kuadriseps	
	Foam roller Addüktörler	30 sn x 10 tekrar
	Foam roller İliotibial bant	
	Foam roller Üst-Alt sırt	
Düzeltilici Egzersizler	Dorsiflexion from Half Kneeling with Dowel	
	Assisted Leg Lowering	
	Chop and lift from half kneeling	10 tekrar x 2 set
	Single Leg Hip Hinge	
	Hard Roll	
Core Egzersizler	Quadruped rock back	
	Plank prone hold	
	Side Prone hold	
	Glute Bridge	30 sn x 2 set
	Plank with Arm extension	
Side Plank Rotation		
Glute Bridge		

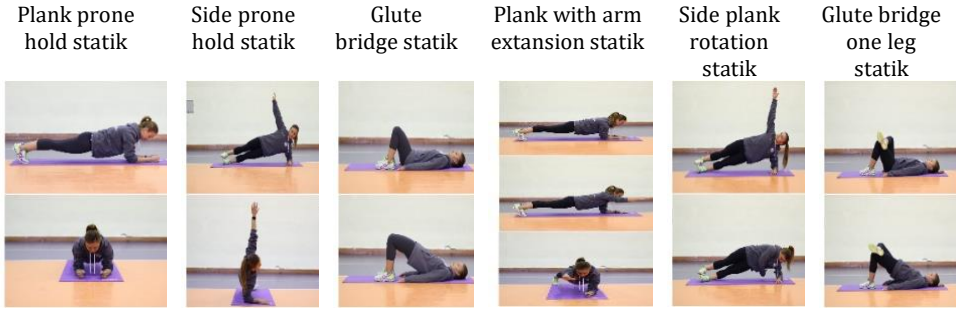
Resim 1. Foam roller ile yapılan düzeltici egzersizler (Miyofasial Gevşetme)

Resim 2. Düzeltici egzersizler

Resim 3. Core egzersizler

Verilerin Analizi

Çalışmada verilerin analizi için SPSS 24.0 paket programı (IBM, Chicago, IL, ABD) kullanılmıştır. Verilerin normallik dağılımı Shapiro Wilk testi ile sınanmış, veriler normal dağılım göstermediğinden dolayı voleybolculara uygulanan egzersiz programı öncesi ve sonrası FMS alt testlerinin toplam puanları arasındaki farkın belirlenmesinde Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi kullanılmıştır. Çalışmada anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Tablo 2. Voleybolcuların demografik bilgileri

	$\bar{x} \pm Ss$
Yaş (yıl)	27,53 ± 5,12
Boy uzunluğu (cm)	181,00 ± 9,86
Vücut ağırlığı (kg)	69,38 ± 9,94

Tablo 3. Voleybolculara uygulanan düzeltici ve core egzersizler öncesi ve sonrası FMS test skorları

Değişken	Eşli Grup	n	$\bar{x} \pm Ss$	Z	p
Derin çökme	Ön Test	13	1,61±,76	-1,890	,059
	Son Test	13	2,00±,40		
Engel adımı	Ön Test	13	2,00±,00	-1,414	,157
	Son Test	13	2,15±,37		
İleriye düz çökme	Ön Test	13	1,84±,55	-1,890	,059
	Son Test	13	2,23±,43		
Omuz hareketliliği	Ön Test	13	2,00±1,29	-2,041	,041*
	Son Test	13	2,76±,43		
Aktif düz bacak kaldırma	Ön Test	13	2,92±,27	-1,000	,317
	Son Test	13	3,00±,00		
Şınav	Ön Test	13	2,38±,86	-1,342	,180
	Son Test	13	2,69±,48		
Gövde rotasyonu dengesi	Ön Test	13	1,23±,59	-3,31	,001*
	Son Test	13	2,07±,27		
FMS toplam skor	Ön Test	13	13,92±1,75	-3,19	,001*
	Son Test	13	17,00±1,00		

*p<0,05

Tablo 3 incelendiğinde voleybolcuların FMS alt testlerinden; omuz hareketliliği, gövde rotasyon dengesi ve FMS toplam skor değişkenlerinde ön test – son test arasında son test lehine anlamlı fark belirlenmiştir (p<0,05). Ayrıca FMS testinin diğer değişkenlerinde anlamlı fark belirlenmemesine rağmen son testte skorların geliştiği tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Fonksiyonel hareketler, kinetik zincir boyunca kontrolü sağlarken lokomotor, manipülatif ve stabilize edici hareketleri gerçekleştirme yeteneği olarak tanımlanır (Cook, Burton ve Hoogenboom, 2006a; Lockie ve diğerleri, 2015). Fonksiyonel bir hareket paterni doğru şekilde gerçekleştirilemediğinde bu hareketlerde işlevsel bozukluklar meydana gelebilir. Fonksiyonel hareket paternindeki işlevsizlik ise kas kuvvetindeki dengesizlik, nöromüsküler kontroldeki eksiklikler ya da asimetrilere kaynaklanır ve bireyin fiziksel

performansını tehlikeye atan bir duruma yol açabilir (Cook, Burton ve Hoogenboom 2006b; Cook, 2010; Cook, Burton, Hoogenboom ve Voight, 2014).

Yapılan bir çalışmada üst düzeyde aktif olan bireylerin basit hareketleri uygulayamadıklarında, bu hareketleri uygulama esnasında telafi edici hareket kalıplarını kullandıkları bildirilmiştir (Cook, Burton, Hoogenboom ve Voight, 2014). Bu nedenle sporcuların fonksiyonel hareketleri gerçekleştirme yeteneklerinin belirlenmesi, fiziksel performansın izlenmesinde ve yaralanma risklerinin tespit edilmesinde önceden yardım sağlayabilir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, voleybolculara uygulanan core ve düzeltici egzersizlerin FMS test skorlarına etkisinin incelenmesidir.

Çalışmada voleybolculara uygulanan 8 haftalık core ve düzeltici egzersizler sonucunda sporcuların omuz hareketliliği ve gövde rotasyon dengesi puanlarının son testte anlamlı olarak arttığı tespit edilmiştir. Bu sonucun voleybolda tekrarlı bir şekilde uygulanan bazı temel tekniklerde sporcuların dominant tarafı baskın olarak kullanması ile vücutta oluşabilecek asimetriyi önleyebileceği düşünülmektedir. Sporcular özellikle servis ve smaç hareketlerinde, dominant taraf omuz eklemi ve harekete katılan diğer kas grupları tek yönlü olarak aşırı şekilde kullanılmaktadır. Omuz eklemlerinde, bir tarafta dış rotasyon meydana geldiği anda karşı omuz ekleminde iç rotasyon ve adduksiyon hareketinin olması gerektiği belirtilmektedir (Cook, Burton ve Hoogenboom, 2006b). Voleybolcuların fonksiyonel hareket paternlerinin gelişmesi tek yönlü olarak aşırı kullanım sonucu oluşabilecek kuvvet dengesizliklerine ve işlevsel bozulmalara karşı koruyucu strateji olabileceği düşünülmektedir. Çalışmada değerlendirilen diğer bir değişken olan FMS toplam skorlarının uygulanan core ve düzeltici egzersizler sonucunda son testte anlamlı olarak artış sağladığı belirlenmiştir. Çalışmanın başında FMS toplam skorları yaralanma alt sınırının altında olduğu (13,92), uygulanan core ve düzeltici egzersizler sonucunda ise kritik sınırın üstüne çıktığı (17,00) tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmalarda FMS toplam skorunda yaralanma kritik sınırının 14 puan olduğu ve bu puanın altında bir değer alan sporcularda yaralanma risklerinin yüksek olduğu belirtilmektedir (Güzel ve Kafa, 2017; Kiesel, Plisky ve Voight, 2007). Çalışma sonucunda FMS toplam puanındaki bu gelişme, sporcuların kuvvet asimetrisi, fonksiyonel hareketlerdeki işlevsizlik gibi nedenlerden dolayı yaralanma potansiyellerindeki azalma olarak düşünülebilir. Ayrıca bu sonuç fonksiyonel hareketlerin uygulanmasındaki verimliliği artırarak sporcularda performans gelişimini de sağlayabilir. Çalışmamızda FMS alt testlerindeki diğer skorların istatistiksel analiz sonuçlarına göre anlamlı fark olmamasına rağmen alt testlerin tamamında puan artışı olması dikkat çekmektedir.

Literatür incelendiğinde core ve düzeltici egzersizlerin birlikte uygulanarak fonksiyonel hareketlerin değerlendirildiği bir çalışma bulunmamaktadır. FMS test skorları ile core egzersizler veya düzeltici egzersizleri ayrı ayrı değerlendiren sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Aktuğ, Aka, Akarçeşme, Çelebi ve Altundağ (2019) kadın voleybolculara uygulanan 12 haftalık düzeltici egzersizlerin FMS test skorlarına etkisini araştırdığı çalışmalarında düzeltici egzersizlerin omuz hareketliliği ve FMS toplam puanlarını son testte anlamlı olarak artırdığını bulmuşlardır. Aktuğ, Aka, Akarçeşme, Çelebi ve Altundağ

(2019) tarafından yapılan bir çalışma sonucunda FMS alt testlerindeki diğer skorlarında anlamlı fark olmamasına rağmen geliştiğini bildirmişlerdir. Kiesel, Plisky ve Butler (2011) profesyonel futbolculara yönelik olarak yapılan çalışmalarında, uygulanan düzeltici egzersiz programı sonucunda FMS toplam puanın geliştiğini saptamışlardır. Düzeltici egzersizlerin kas kuvvetine etkisine yönelik çalışmalarda da bir program dahilinde uygulandığında genel vücut kaslarını (Choi, Hur, Yang ve Park, 2005) ve sırt ekstansör kaslarının kuvvetini artırdığı belirtilmektedir (MajidiSiahtan ve Behbudi, 2015). Core egzersizlerin FMS test skorlarına etkisini inceleyen çalışmalara bakıldığında ise tek bir çalışmaya rastlanılmıştır. Kurt (2019) yaptığı çalışmasında 10-12 yaşları arasındaki yüzücülere uygulanan core egzersizler sonucunda FMS toplam puanlarının son testte anlamlı olarak arttığını bulmuştur.

Ayrıca literatürde uygulanan core egzersizlerin ve yüzme antrenmanlarına ilaveten yapılan kuvvet egzersizlerinin temel motor becerileri ve yüzme performansını geliştirdiğini belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Afyon ve Boyacı 2013; Bassett ve Leach, 2011). Sporcuların fonksiyonel hareket paternlerini farklı egzersiz programları uygulayarak geliştirmeye odaklanan çalışmalar da bulunmaktadır. Linek, Saulicz, Mysliwiec, Wójtowicz ve Wolny (2016) genç voleybolcularda stabilizasyon antrenmanlarının; Sprague, Mokha ve Gatens (2014) profesyonel voleybolcular ve futbolcularda müsabaka dönemi antrenmanlarının; Goss, Christopher, Faulk ve Moore (2009) tek bacak sıçrama, dikey sıçrama ve tekme atma egzersizlerinin FMS test skorlarını artırdığını bulmuşlardır.

Genel olarak yapılan çalışmalarda uygulanan farklı yaralanma önleme programları ile FMS puanlarının ortalama 4-6 hafta arasında geliştirilmeye başlandığı belirtilmektedir (Butler ve diğerleri, 2013; Cowen, 2010; Goss, Christopher ve Faulk, 2009; Kiesel, Plisky ve Butler, 2011).

Yukarıda belirtilen araştırmalardaki kurguların çalışma sonuçlarıyla kısmen benzerlikler göstermesine rağmen bu çalışmalarda fonksiyonel hareket kalıplarının geliştirmesine odaklanarak farklı egzersizlerle FMS test puanlarının artırılmış olması, çalışma sonuçlarını destekler niteliktedir. Aktuğ, Aka, Akarçesme, Çelebi ve Altundağ (2019) kadın voleybolculara 12 hafta uyguladığı düzeltici egzersizler ile FMS toplam puanını 12 haftada 2,5 puan artırırken çalışmamızda düzeltici egzersizler ile birlikte uygulanan core egzersizlerin 8 haftada FMS toplam puanını 3,08 puan gibi yüksek bir değerde artırması dikkat çekmektedir. Bu sonuç voleybol gibi haftalık antrenman ve maç yükünün fazla olduğu spor branşlarında, antrenmanlara ilave edilen düzeltici ve core egzersizlerin, sporcuların fonksiyonel hareket becerilerini kısa sürede geliştirerek yaralanma potansiyellerini azaltacağı ve fonksiyonel hareket verimliliğini artıracığı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, voleybolculara 8 hafta boyunca uygulanan core ve düzeltici egzersizlerin omuz hareketliliği, rotasyon stabilitesi ve FMS toplam puanlarını son testte anlamlı olarak artırdığı; diğer alt testlerden alınan puanları ise anlamlı fark olmamasına

rağmen geliştirdiği belirlenmiştir. Voleybolda sporculara uygulanan düzeltici ve core egzersizlerin, servis ve smaç gibi sık tekrarlanan temel tekniklerin aşırı kullanımının sonucunda oluşan asimetrielerin önlenmesine ve fonksiyonel hareket kalıplarının geliştirilmesine önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Voleybolda çalıştırıcıların sporcuların yaralanma risklerini azaltmak ve fonksiyonel hareket kalıplarını geliştirmek istediği durumlarda antrenman programlarına core ve düzeltici egzersizleri eklemeleri önerilebilir.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

Dr. Hasan AKA

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, NIĞDE

ORCID: 0000-0003-0603-9478

E-posta: hasanaka06@gmail.com

Kaynaklar

1. **Afyon, Y. A. ve Boyacı, A.** (2013). Investigation of the effects by compositely edited core-plyometric exercises in sedentary man on some physical and motoric parameters. *International Journal of Academic Research*, 5(3), 256-261.
2. **Aka, H., Yılmaz, G., Aktug, Z. B., Akarçesme, C. ve Altundag, E.** (2019). The comparison of the functional movement screen test results of volleyball national team players in different countries. *Journal of Education and Learning*, 8(1), 138-142.
3. **Aktuğ, Z. B., Aka, H., Akarçesme, C., Çelebi, M. M. ve Altundağ, E.** (2019). Elit kadın voleybolcularda düzeltici egzersizlerin fonksiyonel hareket taraması test sonuçlarına etkileri. *Spor Hekimliği Dergisi*, 54(4), 233-241.
4. **Altundağ, E., Soylu, Ç., Akarçesme, C. ve Yıldırım, N. Ü.** (2019). The relationship between isokinetic shoulder muscle strength at diagonal pattern, serve speed and functional movement screen (FMS™) in female volleyball athletes. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 8(3.1), 126-135.
5. **Aslan, C. S., Koç, H. ve Karakollukçu, M.** (2015). Voleybol 1. liginde oynayan erkek sporcuların seçilmiş fiziksel, fizyolojik ve motorik özelliklerinin belirlenmesi. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(3), 1-13.
6. **Atan, T.** (2013). Effect of jogging and core training after supramaximal exercise on recovery. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 15(1), 73-77.
7. **Axel, T. A.** (2013). *The effects of a core strength training program on field testing performance out comes in junior elite surf athletes* (Yüksek Lisans Tezi). California State University, Long Beach.
8. **Bassett, S. H. ve Leach, L. L.** (2011). The effect of an eight-week training programme on core stability in junior female elite gymnasts. *African Journal for Physical, Health Education, Recreation and Dance*, 17(3), 9-19.
9. **Behm, D. G., Drinkwater, E. J., Willardson, J. M. ve Cowley, P. M.** (2010). The use of instability to train the core musculature. *Applied Physiology, Nutrition, and Metabolism*, 35(1), 91-108.
10. **Butler, R. J., Contreras, M., Burton, L. C., Plisky, P. J., Goode, A. ve Kiesel, K.** (2013). Modifiable risk factors predict injuries in firefighters during training academies. *Work*, 46(1), 11-17.
11. **Choi, E. H., Hur, J. K., Yang, J. I. ve Park, D. S.** (2005). The effect of thoracic exercise program on thoracic pain, kyphosis, and spinal mobility. *Arch Phys Med Rehabil*, 86(9), e23.
12. **Chorba, R. S, Chorba, D. J, Bouillon, L. E., Corey A. Overmyer, P. T., James A. ve Landis, M. D.** (2010). Use of a functional movement screening tool to determine injury risk in female collegiate athletes. *N Am J Sports Phys Ther (NAJSPT)*, 5(2), 47-54.
13. **Cook, G., Burton, L. ve Hoogenboom, B.** (2006a). Pre-participation screening: the use of fundamental movements as an assessment of function - part 1. *N Am J Sports Phys Ther*, 1(2), 62-72.
14. **Cook, G, Burton, L. ve Hoogenboom, B.** (2006b). Pre-participation screening: the use of fundamental movements as an assessment of function - part 2. *N Am J Sports Phys Ther*, 1(3), 132-9.
15. **Cook, G.** (2010). *Movement: Functional Movement Systems*. Screening-Assessment-Corrective Strategies. On target Publications: Santa Cruz, California, 408.
16. **Cook, G., Burton, L., Hoogenboom, B. J. ve Voight, M.** (2014). Functional movement screening: the use of fundamental movements as an assessment of function - part 1. *Int J Sports Phys Ther*, 9(3), 396-409.

17. **Cowen, V. S.** (2010). Functional fitness improvements after a worksite-based yoga initiative. *J Bodyw Mov Ther*, 14(1), 50-54.
18. **Fig, G.** (2005). Strength training for swimmers: training the core. *Strength & Conditioning Journal*, 27(2), 40-42.
19. **FMS™.** Updates to the Functional Movement Screen: An Insider Interview with FMS™ Co-founders: FMS™ 2020 [Available from: https://www.functionalmovement.com/articles/908/updates_to_the_functional_movement_screen_an_insider_interview_with_FMS™_co-founders].
20. **Goss, D. L, Christopher, G. E, Faulk, R. T. ve Moore, J.** (2009). Functional training program bridges rehabilitation and return to duty. *J Spec Oper Med*, 9(2), 29-48.
21. **Güzel, N. ve Kafa, N.** (2017). *Sporcu sağlığı*. Ankara: Sözkese Matbaacılık.
22. **Hibbs, A. E, Thompson, K. G, French, D., Wrigley, A. ve Spears, I.** (2008). Optimizing performance by improving core stability and core strength. *Sports medicine*, 38(12), 995-1008.
23. **Kiesel, K., Plisky, P. J. ve Voight, M. L.** (2007). Can serious injury in professional football be predicted by a preseason functional movement screen? *N Am J Sports Phys Ther (NAJSPT)*, 2(3), 147-58.
24. **Kiesel, K., Plisky, P. ve Butler, R.** (2011). Functional movement test scores improve following a standardized off-season intervention program in professional football players. *Scand J. Med. Sci Sports*, 21, 287-292.
25. **Kiesel, K., Plisky, P. ve Kersey, P.** (2008). *Functional movement test score as a predictor of time- loss during a professional football team's pre- season*. American College of Sports Medicine Annual Conference, Indianapolis.
26. **Kraus, K., Schütz, E., Taylor, W. R. ve Doyscher, R.** (2014). Efficacy of the functional movement screen: a review. *J. Strength Cond. Res*, 28, 3571–3584.
27. **Kurt, S.** (2019). *Yüzücülere uygulanan core egzersizlerinin fonksiyonel hareket tarama skorları ve sportif performans üzerine etkisi (Yüksek Lisans Tezi)*. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
28. **Linek, P., Saulicz, E., Mysliwicz, A., Wójtowicz, M. ve Wolny, T.** (2016). The effect of specific sling exercises on the functional movement screen in adolescent volleyball players: A preliminary study. *J Hum Kinet*, 15(54), 83-90.
29. **Lockie, R., Schultz, A., Callaghan, S., Jordan, C., Luczo, T. ve Jeffriess, M.** (2015). A preliminary investigation into the relationship between functional movement screen scores and athletic physical performance in female team sport athletes. *Biol Sport*, 32(1), 41-51.
30. **MajidiSiahtan, S. ve Behbudi, L.** (2015). The impact of 8-week selected pilates exercises on lordosis correction and BMI in female teens aged 15-18. *Biological Forum International Journal*, 7(1), 1267-71.
31. **Minick, K. I., Kiesel, K. B., Burton, L., Taylor, A., Plisky, P. ve Butler, R. J.** (2010). Interrater reliability of the functional movement screen. *J. Strength Cond. Res*, 24, 479–486.
32. **Mokha, M., Sprague, P. A. ve Gatens, D. R.** (2016). Predicting musculoskeletal injury in national collegiate athletic association division II athletes from asymmetries and individual-test versus composite functional movement screen scores. *J Athl Train*, 51(4), 276-82.
33. **Onate, J. A., Dewey, T., Kollock, R. O., Thomas, K. S., Van Lunen, B. L., DeMaio, M. ve Ringleb, S. I.** (2012). Real-time intersession and interrater reliability of the functional movement screen. *J. Strength Cond. Res*, 26(2), 408–415.
34. **Samson, K. M.** (2005). *The effects of a five-week core stabilization-training program on dynamic balance in tennis athletes (Yüksek Lisans Tezi)*. West Virginia University, Morgantown.

35. **Sprague, P. A., Mokha, G. M. ve Gatens, D. R.** (2014). Changes in functional movement screen scores over a season in collegiate soccer and volleyball athletes. *J Strength Cond Res*, 28(11), 3155-3163.
36. **Willardson, J. M** (Ed). (2014). *Developing the core*. Human Kinetics: United States.

Bu sayfa boş bırakılmıştır.

Genç Futbolcularda Statik ve Dinamik Germe Egzersizlerinin Tekrarlı Sprint Performansına Etkisi

Mehmet Gören KÖSE¹ , Erdi YILDIRIM² , Ayşe KİN İŞLER¹

¹ Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Egzersiz ve Spor Bilimleri Bölümü, ANKARA

² Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, ANKARA

Araştırma Makalesi

DOI: 10.53434/gbesbd.939426

Öz

Bu çalışmanın amacı; genç futbolcularda statik ve dinamik germe egzersizlerinin tekrarlı sprint performansına etkisini incelemektir. Bu amaçla, çalışmaya amatör bir futbol takımının alt yapı takımlarında yer alan 17 genç futbolcu (yaş: 16.47±0.62 yıl, boy: 174.91±6.54 cm, vücut ağırlığı: 63.08±9.74 kg, vücut yağ %: 6.41±4.59%) katılmıştır. Genç futbolculara iki ayrı günde statik germe (SG) veya dinamik germe (DG) egzersizleri yaptırdıktan sonra 5 dakika pasif dinlenmenin ardından 6x30m Tekrarlı Sprint Testi (TST) uygulanmıştır. TST sırasında en iyi sprint zamanı (EİSZ), ortalama sprint zamanı (OSZ), toplam sprint zamanı (TSZ) ve performans düşüş yüzdesi (PDY) değerleri belirlenmiştir. Isınma ve TST sırasındaki kalp atım hızı (KAH) ölçümleri de değerlendirmeye alınmıştır. SG ve DG egzersizlerinin TST performansına etkisi bağımlı gruplarda t-testi ile belirlenmiştir. Bağımlı gruplarda t-testi sonuçları, SG ve DG egzersizleri sonrasında uygulanan TST sonucunda EİSZ, OSZ, TSZ ve PDY değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir (p>0.05). Germe egzersizleri sırasındaki KAH değerleri incelendiğinde, DG-KAH değerleri SG'den anlamlı şekilde yüksek [t(16)=-4,234; p<0.05], ancak TST sırasında ölçülen KAH değerleri benzer bulunmuştur (p>0.05). Bu çalışmanın sonuçları TST öncesi uygulanan SG ve DG egzersizlerinin fizyolojik etkilerinin farklı olduğunu ancak bu farklılığın tekrarlı sprint performans çıktıları üzerinde etkili olmadığını göstermiştir.

Anahtar sözcükler: Isınma, Aralıklı sprint, Genç sporcular

The Effect of Static and Dynamic Stretching Exercises on Repeated Sprint Performance in Young Football Players

Abstract

The aim of this study was to examine the effects of static and dynamic stretching exercises on repeated sprint performance in young football players. For this purpose, the study data were collected from 17 young football players from the youth teams of an amateur football team in Ankara. Football players participated in static stretching (SS) or dynamic stretching (DS) exercises on two different days randomly followed by a 6x30m Repeated Sprint Test (RST) applied with a 30-second rest interval after a 5-minute passive recovery. During the RST, best sprint time (BST), average sprint time (AST), total sprint time (TST) and percentage of performance decrement (PPD) were determined. Heart rate (HR) measurements during the warm-up and RST were also evaluated. The effect of SG and DG exercises on RST performance was determined by paired samples t-test. The t-test results showed that there was no significant difference between BST, AST, TST, and PPD values after SS and DS exercises ($p>0.05$). When the HR values during stretching exercises were examined, DS-HR values were found to be significantly higher than the SS-HR, however the HR values during the RST were similar. The results of this study indicated that although the physiological effects of SS and DS exercises before RST were different, this difference did not affect the RST performance outputs.

Keywords: Warm-up, Intermittent sprint, Young athletes

Giriş

Isınma vücut sıcaklığını arttırmak, kan akışını hızlandırmak ve vücudu egzersize hazırlamak için tasarlanmış hareketler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Her türlü sportif etkinlikte ısınma ile buna bağlı olarak germe egzersizleri yaygın olarak kullanılmakta ve gerek antrenmanlarda gerekse yarışmalarda bu çalışmalardan sonra antrenmanın ana bölümüne geçilmektedir (Fletcher ve Jones, 2004). Sporcular ve antrenörler, genellikle yalnızca kişisel tercihlerine dayanan birçok farklı germe türü kullanmaktadır, ancak en uygun germe türü veya germe hareket sayısı net bir şekilde belirlenmemiştir. Bilindiği üzere balistik germe, proprioseptif nöromüsküler fasilitasyon (PNF), statik germe (SG) ve dinamik germe (DG) gibi çeşitli germe çeşitleri bulunmakta ve yaygın olarak kullanılmaktadır (Sekir, Arabacı, Akova ve Kadagan, 2010).

Spor performansından önce SG yaygın olarak uygulanmakta olan bir germe çeşididir ve genellikle ısınmanın temel bir bileşeni olarak kabul edilmektedir. SG kası hareket genişliğinin sonuna kadar götürmeyi ve bir süre orada sabit olarak kalmayı içerir. SG, yaralanma riskini ve tipik olarak yorucu aktiviteden sonra ortaya çıkan kas ağrısı derecesini azaltmak için de kullanılmaktadır. Ek olarak, eklem hareket genişliğini iyileştirmek, esnekliği artırmak ve potansiyel olarak atletik performansla fayda sağlamak için de SG düzenli olarak kullanılan bir germe çeşididir (Sim, Dawson, Guelfi, Wallman ve Young, 2009). Ancak son dönemde yapılan çalışmalar SG'nin tekrarlı sprint testi (TST) en iyi sprint zamanı (EİSZ) performansında farklılığa neden olmadığını (Wong, Chaouachi, Lau ve Behm, 2011), 10, 20 ve 50m sprint performansını olumsuz etkilediğini (Alemdaroğlu ve Koz, 2009), sıçrama performansında ise düşüşe neden olduğunu (Bradley, Olsen ve Portas, 2007; Fletcher ve Anness, 2007) göstermiştir.

Her eklem için aktif hareket genişliği boyunca kontrollü hareketi içeren DG egzersiz protokollerinin çeşitli varyasyonları bulunmasına rağmen, çoğu sürekli ve ritmik hareketleri içerir (Fletcher, 2010; Manoel, Harris-Love, Danoff ve Miller, 2008). Araştırmacıların DG egzersizlerinin esnekliği geliştirme konusuna kaygıyla yaklaşmasına rağmen (Shrier ve Gossal, 2000), düşük şiddetten orta şiddete doğru yapılan DG hareketlerinin hem yetişkinlerde hem de çocuklarda SG egzersizlerine alternatif olabileceğini ileri sürülmektedir (Faigenbaum, Bellucci, Bernieri, Bakker ve Hoorens, 2005; Herbert ve Gabriel, 2002; Shrier ve Gossal, 2000). Bu tür germe egzersizlerinin dikey sıçrama (Young ve Behm, 2003) performansı iyileştirdiği ve bacak kuvvetini (Yamaguchi, Ishii, Yamanaka ve Yasuda, 2007) artırdığı gözlemlenmiştir. Ancak, bu bulguların aksine Nelson ve Kokkonen (2001), DG egzersizinin maksimal diz fleksiyon ve ekstansiyon kuvvetini düşürdüğünü belirtmişlerdir. Bu nedenle, DG'nin kas performansı üzerindeki etkisi konusunda net bir fikir birliğine ulaşılamamıştır.

Kısa süreli ve kısa toparlanma aralıklarıyla uygulanan sprint koşularını tekrarlı uygulayabilme yeteneği, literatürde tekrarlı sprint performansı olarak adlandırılmaktadır (Mujika, Spencer, Santisteban, Goiriena ve Bishop, 2009). Tekrarlı sprint performansı, özellikle takım sporlarında önemli bir performans bileşeni olarak kabul edilmektedir (Gharbi, Dardouri, Haj-Sassi, Chamari ve Souissi, 2015). Örneğin futbolcular müsabakalar sırasında kısa ve uzun mesafe sprintleri oldukça fazla sayıda gerçekleştirmektedir ve bu sprintlerin tekrarlı bir şekilde gerçekleştirilmesi futbol için oldukça önemli bir performans belirleyicisidir (Mujika ve diğ., 2009). Tekrarlı sprint performansının profesyonel sporcularda lige seviyesine (Impellizzeri ve diğ., 2008), genç futbolcularda ise yaşa (Mujika ve diğ., 2009; Özdemir, Yılmaz ve Kin Isler, 2014) göre farklılık göstermesi oyuncu seçimi ve değerlendirilmesinde kullanılabileceğinin açık bir göstergesidir. Mujika ve diğerleri (2009) genç futbolcularda tekrarlı sprint performansının 11-15 yaş aralığında gelişerek arttığını rapor etmişler, ancak 15-18 yaş aralığında istatistiksel olarak bir artış gözlemleyememişlerdir. Benzer şekilde Özdemir ve diğerleri (2014) ise, 14-16 yaş genç futbolcularda tekrarlı sprint performansını inceledikleri çalışmalarında, yaş arttıkça tekrarlı sprint performansının EİSZ ve toplam sprint zamanı (TSZ) gibi bileşenlerinin arttığını ve bu artışın kronolojik yaş ile birlikte fiziksel özelliklerdeki değişimden kaynaklanabileceğini belirtmişlerdir.

Futbol, tekrarlanan yüksek şiddetli kısa süreli motor yetilerden kaynaklı anaerobik enerji sisteminin kullanıldığı (Eniseler, Çamlıyer ve Göde, 1996) ancak müsabaka sırasında çok sayıda düşük şiddetli aktivitenin (durma, yürüme vb.) de yer aldığı aerobik temelli bir takım sporudur (Mohr, Krstrup ve Bangsbo, 2003). Ayrıca hız, güç, kuvvet ve çeviklik gibi motor bileşenlerinde müsabaka sırasında öneme sahip olduğu belirtilmiştir (Fletcher ve Monte-Colombo, 2010). Bir futbol müsabakası sırasında çok sayıda negatif ve pozitif ivmelenmeler içeren tekrarlı sprint performansı sergilenmektedir. Müsabaka sırasında toplam kat edilen mesafenin %1-11'ini sprint aktiviteleri oluşturmaktadır. Müsabaka analizleri bu sprintlerin yaklaşık 90 sn'de bir tekrarlandığını ve ortalama 2-4 sn. süreyle devam ettiğini göstermektedir (Stølen, Chamari, Castagna ve Wisløff, 2005). Uygun bir ısınma ve germe egzersizinin, sürat (Little ve Williams, 2006), çeviklik (Amiri-Khorasani,

Sahebozamani, Tabrizi ve Yusof, 2010) yön değiştirmeli tekrarlı sprint (Little ve Williams, 2006), doğrusal tekrarlı sprint (Zmijewski ve diğ., 2020), sıçrama (Young ve Behm, 2003) gibi takım sporları sırasında kullanılan birçok motorik özellik üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir. İyi bir ısınma protokolünün sporcuların müsabaka performansına katkı sağlayabileceği ve yaralanma riskini de azaltabileceği düşünülmektedir (Behm, Blazevich, Kay ve McHugh, 2016; Little ve Williams, 2006).

Literatürde egzersiz öncesi uygulanan germe egzersizlerinin performans parametrelerine akut etkisi üzerine çelişkili sonuçlar rapor edilmiştir (Fletcher ve Anness, 2007; Fletcher ve Monte-Colombo, 2010; Marinho, Gil, Marques, Barbosa ve Neiva, 2017; Nelson ve Kokkonen, 2001; Sim ve diğ., 2009; Turki-Belkhiria ve diğ., 2014; Yamaguchi ve diğ., 2007; Young ve Behm, 2003). SG ve DG egzersizleri ile ilgili yapılan çalışmaların çoğunlukla yetişkin sporcular üzerinde gerçekleştirilmesi, genç futbolcular üzerinde yapılan germe egzersizlerinin TST üzerine etkisini inceleyen çalışmaların sınırlılığı bu çalışmanın temelini oluşturmuştur. Bu amaçla çalışmada genç futbolcularda SG ve DG egzersizlerinin TST performansı üzerine etkisi incelenmiştir.

Yöntem

Bu çalışmaya Ankara ili amatör bir futbol kulübünde yer alan, 15-17 yaş aralığında 17 futbolcu gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların fiziksel özellikleri Tablo 1'de verilmiştir. Araştıma için Hacettepe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Etik Kurulu'ndan 15.12.2020 tarih ve 16969557-09 sayılı karar ile etik onay alınmıştır.

Tablo 1: Katılımcıların ait fiziksel özellikler

Değişkenler	$\bar{X}$ -SS
Yaş (yıl)	16,47± 0,62
Boy Uzunluğu (cm)	174,91± 6,54
Vücut Ağırlığı (kg)	63,08± 9,74
Yağ Yüzdesi (%)	6,41± 4,59

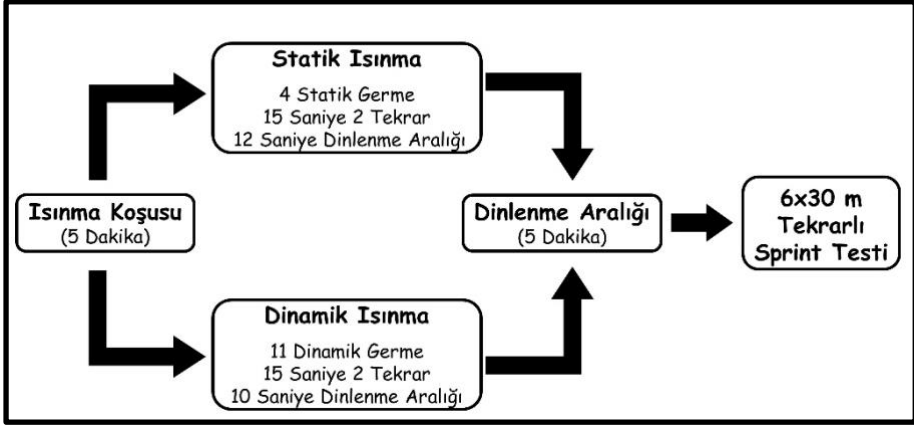
Verilerin Toplanması

Katılımcılardan testlerden 24 saat önce fiziksel aktivite yapmamaları, alkol ve kafein içeren içecekler tüketmemeleri istenmiştir. TST öncesi öncelikle katılımcılara ait boy uzunluğu portatif stadiometre (Holtain, İngiltere) ile vücut ağırlığı ölçümleri elektronik baskül (Tanita TBF 401 A, Japonya), vücut yağ yüzdesi ölçümleri ise biyoelektrik impedans analizörü ile (Tanita TBF 401 A, Japonya) gerçekleştirilmiştir.

Bu ölçümlerin ardından ısınma ve TST sırasında KAH cevaplarının takip edilebilmesi için katılımcılara telemetrik KAH monitörü (Polar 810i, Kempele, Finlandiya) takılmış ve veriler 1 sn aralıklarla kaydedilmiştir. Isınma protokolleri 5 dakikalık düşük şiddetli ısınma koşusu sonrasında rastgele sırayla belirlenen germe protokolü (SG veya DG) şeklinde

uygulanmıştır (Şekil 1). Germe protokolünün sonrasında 5 dakikalık pasif toparlanma verilmiş ve ardından katılımcılar TST'ne katılmışlardır. TST'leri futbol takımına ait suni çim antrenman sahasında, sirkadiyen ritmin fizyolojik etkileri göz önüne alınarak günün aynı saat diliminde (17:00-20:00), TST sonrası yorgunluk etkisinin ortadan kaldırılabilmesi için 48 saat arayla ve rastgele sırayla gerçekleştirilmiştir.

Şekil 1. Araştırma deseni

Isınma Protokolleri

Katılımcılara TST'i öncesinde rastgele sırayla SG ve DG protokolleri uygulanmıştır.

Statik germe protokolü

Bu protokol 4 alt ekstremité kasına yönelik düzenlenmiş SG hareketinden oluşmaktadır. SG uygulamaları yavaşça (aktif germe), kişi duyarlılık noktasına ulaştığı noktada (ağrı eşiğinde) 15 saniye süreyle 2 kez uygulanmış ve tekrarlar arasında 12 saniye dinleme aralığı verilmiştir (Thompson, Kackley, Palumbo ve Faigenbaum, 2007).

SG egzersizleri yaklaşık 3:45 dakika sürmüştür ve uygulanan hareketler aşağıda belirtilmiştir.

1. Kalf Gerdirmesi (Calf Stretch)
2. Bacağı Göğüse Çekerek Gerdirme (Knee-to-Chest)
3. Hamstring Gerdirmesi (Hamstring Stretch)
4. Quadriceps Gerdirmesi (Quadriceps Stretch)

Dinamik Germe Protokolü

Bu protokol 11 DG egzersizinden oluşmaktadır. Katılımcılar her bir DG egzersizini 15 sn boyunca, gittikçe artan şiddet ile uygulamış ve 10 saniye dinlendikten sonra aynı egzersizi tekrar başlangıç noktasına kadar tekrarlamışlardır (Thompson ve diğ., 2007).

DG egzersizleri yaklaşık 9:15 dakika sürmüştür ve uygulanan hareketler aşağıda belirtilmiştir.

1. Diz Çekerek Yürüme (High Knee Walk)
2. İleri Doğru Bacakları Kaldırarak Yürüme (Forward Gate Swings)
3. Geri Geri Bacakları Kaldırarak Yürüme (Backward Gate Swings)
4. Eller Yukarı Kaldırılarak İleri Doğru Yürüme (Overhead Lunge Walk)
5. Dizler Bükülmeden Öne Doğru Yürüyüş (Straight Leg Walk)
6. Asker Yürüyüşü (Toy Soldier Walk)
7. Bacak Açarak Yan Yan Yürüme (Lateral Lunge Walk)
8. Dizi Kaldırarak İleri Doğru Sıçrama (High Knee Skip)
9. Dizi Kaldırarak İleri Doğru Koşu (High Knee Run)
10. Hareketli Topuk Vuruşu (Heel Kick)
11. İleri Doğru Sıçrama (Power Skip)

Tekrarlı Sprint Testi Performansının Belirlenmesi

TST, Mujika ve diğerlerinin (2009) geliştirdiği test protokolüne göre 30 sn pasif dinlenme aralığıyla 6 x 30m doğrusal sprint koşusu olarak uygulanmıştır. Testte fotosel kapıları (Fusion Sport, Avusturalya) başlangıç ve bitiş noktalarına yerleştirilmiş ve 6 tekrar 0-30m skor zamanları saniye cinsinden kaydedilmiştir. Test sonunda aşağıdaki parametreler hesaplanmıştır;

En iyi Sprint Zamanı (EİSZ): 6 tekrarlı sprintte koşulan en iyi süre dikkate alınmıştır.

Ortalama Sprint Zamanı (OSZ): 6 tekrarın sprint zamanı ortalaması hesaplanmıştır.

Toplam Sprint Zamanı (TSZ): 6 tekrarın toplam sprint zamanı hesaplanmıştır.

Performans Düşüş Yüzdesi (PDY): PDY değerleri Wadley ve Le Rossignol'ye (1998) ait aşağıdaki formül kullanılarak hesaplanmıştır

$$PDY \% = \frac{\text{Toplam Sprint Zamanı} \times 100}{\text{En İyi Sprint Zamanı} \times \text{Tekerar Sayısı}} - 100$$

Verilerin Analizi

Çalışmaya katılan tüm sporculardan toplanan verilere ait ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmış ardından verilerin normal dağılıp dağılmadığına Shapiro-Wilk testi kullanılarak bakılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterdiği belirlendikten sonra SG ve DG egzersizlerinin TST parametrelerinden EİSZ, TSZ, OSZ ve PDY'ne etkisinin belirlenmesi için bağımlı gruplarla t-testi kullanılmıştır. İstatistiksel işlemler için Windows SPSS 22.0 programı kullanılmış ve tüm istatistiksel işlemlerde anlamlılık düzeyi p<0.05 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Katılımcılara ait ısınma ve TST sonucu elde edilen KAH yanıtlarına ilişkin t-testi bulguları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların germe egzersizi ve TST sırasındaki kalp atım hızı cevapları

	Statik	Dinamik	p	t
Germe KAH (atım/dk)	129,82 ± 25,31	157,19 ± 16,50	0,001*	-4,234
TST KAH (atım/dk)	173,06 ± 12,41	176,40 ± 9,96	0,354	-1,112

*p<0.05

Tablo 2 incelendiğinde TST öncesi katılımcılara ait DG egzersizi KAH cevapları SG KAH cevaplarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülürken [t(16)=4.308; p<0.05], TST sırasında ölçülen KAH değerleri arasında ise anlamlı fark olmadığı görülmüştür (p>0.05).

Katılımcıların TST sonucu elde edilen EİSZ, OSZ, TSZ ve PDY yanıtlarına ilişkin t-testi bulguları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3: Farklı germe egzersizleri sonrası katılımcılara ait TST sonuçlarına ilişkin bulgular

	Statik	Dinamik	p	t
EİSZ (sn)	4,41 ± 0,21	4,40 ± 0,24	0,787	,274
OSZ (sn)	4,54 ± 0,20	4,54 ± 0,24	0,882	-,151
TSZ (sn)	27,21 ± 1,22	27,24 ± 1,46	0,837	-,209
PDY (%)	2,98 ± 1,27	3,32 ± 1,77	0,438	-,795

Tablo 3 incelendiğinde, farklı germe protokollerinin ardından uygulanan TST performansında EİSZ, OSZ, TSZ ve PDY değerleri arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir (p>0.05).

Tartışma ve Sonuç

Farklı germe egzersizleri sonrası uygulanan TST performansının değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular TST öncesi DG-KAH değerlerinin SG-KAH’ye göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bulgu beklenen bir sonuçtur ve literatürdeki çalışmalarda desteklenmektedir. Örneğin farklı germe protokollerinin kuvvet performansına etkisinin incelendiği bir çalışmada ısınma KAH değerlerinde anlamlı fark rapor edilmiştir. En yüksek ısınma KAH değerlerinin DG protokolüne, en düşük ısınma KAH değerlerinin ise SG protokolüne ait olduğu belirlenmiştir (Kafkas ve diğ., 2018). Fletcher ve diğerleri’nin (2010) 27 futbolcu üzerinde 3 farklı ısınma protokolünün (Aktif ısınma, SG, DG) farklı motorik özelliklere etkisini

inceledikleri çalışmalarında, DG protokolü KAH cevapları hem aktif ısınma hem de SG protokolüne göre daha yüksek bulunmuştur. DG hareketlerinin metronom yardımıyla farklı hızlarda gerçekleştirildiği bir diğer çalışmada ise (50 vuruş/dakika, 100 vuruş/dakika) DG egzersizi sırasında hız arttıkça KAH cevaplarının da buna paralel olarak artış gösterdiği gözlemlenmiştir. Buna ek olarak farklı DG egzersizleri sırasında ölçülen KAH değerlerinin de germe egzersizi yapmayan gruba (kontrol) göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Fletcher, 2010). DG egzersizleri SG egzersizlerine göre daha yüksek şiddette uygulandığı için vücut sıcaklığında daha fazla artışa neden olmaktadır (Fletcher, 2010) ve bu artış KAH cevaplarına da yansımaktadır. Benzer şekilde bu çalışmada DG egzersizleri hem daha fazla hareket sayısına sahiptir ve hem de SG egzersizlerine göre daha yüksek şiddette uygulanmıştır. Bu şiddet artışı kaslarda daha fazla O₂ ihtiyacına neden olurken, kardiyovasküler sistem bu ihtiyacı yüksek KAH cevaplarıyla karşılamıştır. Sonuç olarak DG egzersizleri daha yüksek KAH'a neden olmuştur.

Germe KAH cevaplarının aksine TST'leri sırasında ölçülen KAH değerleri arasında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgu uygulanan her iki germe protokolünün de TST performansı sırasında benzer fizyolojik etkilere neden olduğunu göstermektedir ve literatürdeki bazı çalışmalarla desteklenmektedir. Marinho ve diğerleri (2017) germe egzersizi yapmayan kontrol grubu ile SG ve DG egzersizi yapan katılımcı grubunun 60 metrelik sürat performansını karşılaştırmışlardır. Sürat testi sırasında kontrol grubunun KAH yanıtları SG ve DG grubuna göre yüksek bulunmuş, ancak SG ve DG egzersizi yapan grup bu çalışmada olduğu gibi benzer KAH cevapları göstermiştir. 3 farklı germe egzersizi ve kombinasyonu (DG, DG+SG, SG+DG) sonrası uygulanan TST sırasında farklı germe egzersizlerinin KAH cevaplarını farklılaşırmadığı da gözlemlenmiştir (Sim ve diğerleri, 2009). TST kısa dinlenme aralıklarıyla maksimum hızda uygulanan süratte dayanıklılık performansının değerlendirildiği bir testtir. Test sporcu üzerinde yüksek fizyolojik yüklenmeye neden olmakta ve kardiyovasküler sistemin sınırlarını zorlamaktadır. Bilindiği üzere, organizma yüksek şiddetli sprintler sırasında enerji harcamasının neredeyse tamamını ATP-PCR depolarından karşılamakta ve bu durum devam eden egzersizle birlikte O₂ açığına neden olmaktadır (Gaitanos, Williams, Boobis ve Brooks, 1993). Bu doğrultuda bu çalışmada TST sırasında oluşan O₂ borcunun yerine konulması için KAH yanıtları maksimum atım noktasına ulaşmasına ve dolayısıyla farklı germe egzersizi protokollerinin KAH üzerine etkisinin sınırlanmasına neden olmuş olabilir.

Bu çalışmanın bulguları farklı germe egzersizleri sonrasında uygulanan TST sonuçlarına göre EİSZ değerleri arasında anlamlı farklılık olmadığını göstermiştir. EİSZ patlayıcı kuvvet ve sürat performansı ile ilişkili bir parametredir (Newman, Tarpenning ve Marino, 2004). Uygulanan germe protokollerinin bu parametreler üzerine etkisini inceleyen birçok çalışma bulunmaktadır ve bu çalışmalarda germe egzersizinin patlayıcı kuvvet ve sürat performansına etkisi net değildir (Fletcher, 2010; Fletcher ve Monte-Colombo, 2010; Kokkonen, Nelson ve Cornwell, 1998). Farklı SG protokolleri ile DG'nin tekrarlı sprint ve çeviklik performansı üzerindeki etkisinin incelendiği bir çalışmada uygulanan 3 farklı germe protokolünün EİSZ performansını etkilemediği rapor edilmiştir (Wong ve diğ., 2011). 8 haftalık kronik etkinin değerlendirildiği bir başka çalışmada 2 farklı

DG protokolü ve germe egzersizi yapmayan (kontrol) grup üzerinde uygulanan TST performans parametrelerinden EİSZ bulguları hem kontrol grubuyla hem de ön test son test sonuçlarında anlamlı farklılık göstermemiştir (Turki-Belkhiria ve diğ., 2014). Sim ve diğ. (2009) hem DG'nin hem de DG ve SG'nin farklı sırayla uygulanmasının TST performans parametreleri üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Çalışma sonucunda farklı germe protokollerinin EİSZ performansını etkilemediği rapor edilmiştir. Bilindiği gibi, EİSZ tekrarlar sırasında tek seferde uygulanan en iyi sprint süresini temsil etmektedir ve sürat performansı doğrudan ilişkilidir (Pyne, Saunders, Montgomery, Hewitt ve Sheehan, 2008). Yapılan çalışmalar da farklı germe egzersizlerinin sürat performansında düşüşe neden olabileceğini göstermektedir (Marinho ve diğ., 2017). Uygulanan her iki germe protokolü de sürat performansını etkilememiş veya düşüşe neden olmuş ve EİSZ performansını olumsuz etkilemiş olabilir. Bu düşüş protokoller arası EİSZ değerlerinin farklılaşmamasının nedeni olarak gösterilebilir.

TST'lerine ait OSZ ve TSZ değerleri germe protokollerine göre farklılık göstermemiştir. Literatürde germe egzersizleri ve OSZ ve TST ilişkisini inceleyen çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin kadın hentbolcularda yapılan bir çalışmada SG ve DG protokollerinin bisiklet ergometresi üzerinde uygulanan TST performansına etkisi incelenmiştir. DG egzersizi ortalama güç çıktısı kontrol grubuna göre daha yüksek, SG egzersizi ise kontrol grubuna göre daha düşük değerler göstermiştir (Zmijewski ve diğ., 2020). 13 erkek takım sporcusu üzerinde gerçekleştirilen TST testi sonuçları ise farklı germe protokollerinin TSZ değerlerini farklılaştırmadığını göstermiştir (Sim ve diğ., 2009). Futbolcular üzerinde yapılan bir başka çalışmada da uzun süreli uygulanan DG egzersizi kontrol grubuyla (germe egzersizi yapmayan) karşılaştırıldığında TSZ üzerine etkisi anlamlı bulunmamıştır (Turki-Belkhiria ve diğ., 2014). Yine bir başka çalışmada futbolcular üzerinde gerçekleştirilen üç farklı ısınma protokolünün (Isınma, Isınma+SG, Isınma+DG) TST performansı üzerine etkisi incelenmiştir. Sadece ısınma ve ısınma+ DG uygulayan grupların OSZ değerleri benzer bulunurken, bunun aksine her iki grup OSZ değerleri ısınma+SG uygulayan gruba göre daha iyi sonuç göstermiştir (Taylor, Weston ve Portas, 2013). Germe egzersizi hem vücut ısısını arttırmak hem de tendon ve kasları performansa hazırlamak amacıyla gerçekleştirilmektedir. Uygulanan 2 farklı germe egzersizi aynı amaca yönelik olsa da uygulanma şekilleri ve motorik özellikler üzerindeki etkilerinin farklılaştığı yapılan çalışmalarda görülmektedir (Fletcher ve Monte-Colombo, 2010; Marinho ve diğ., 2017; Taylor ve diğ., 2013; Turki-Belkhiria ve diğ., 2014; Zmijewski ve diğ., 2020). Isınmanın performans üzerindeki etkileri vücut sıcaklığının yükselmesi, ısınmanın şiddeti ve süresi, aynı zamanda egzersiz türü gibi çeşitli faktörle göre farklılık göstermektedir (Bishop, 2003). Planlanan germe egzersizinin içeriği branşa veya gerçekleştirilecek performansın yapısına uygun olursa germe egzersizinden pozitif etki sağlanabilmektedir. Bu çalışmada futbol branşına uygun SG ve DG protokolleri uygulanmamış olabilir ve TSZ ile OSZ değerleri germe protokollerine göre anlamlı farklılık göstermemiş olabilir.

Bu çalışmada iki farklı germe egzersizinin TST performans parametrelerinden PDY üzerine etkisi benzerdir. PDY yüksek şiddetli egzersizler sonrasında oluşan yorgunluğun

performansa yansımaları olarak gösterilmektedir (Özdemir ve diğ., 2014). Bu bulgu uygulanan germe egzersizlerin sporcular üzerinde yorgunluğu uzaklaştırmada benzer etkiyi gösterdiğini göstermektedir. Sim ve diğ. (2009) hem DG'nin hem de farklı sırayla uygulanan DG ve SG'nin TST performans parametreleri üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Çalışma sonucunda PDY değerlerinde SG üzerine uygulanan DG egzersizi diğ. protokollerden 1. sette anlamlı farklılık göstermiştir fakat 3 set ortalama değerleri dikkate alındığında anlamlılık ortadan kalmıştır. 8 hafta uygulanan DG egzersizi protokolünün TST ön test son test değerlendirilmesinde PDY'sini farklılaştırmadığı, aynı zamanda kontrol grubuyla da benzer skorlar gösterdiği gözlemlenmiştir (Türki-Belkhiria ve diğ., 2014). Germe egzersizleri arasında PDY'sinin benzerlik göstermesi futbolcuların TST sırasında yorgunluk seviyelerinin de farklı germe egzersizlerinden etkilenmediğini göstermektedir.

Genç futbolcular üzerinde uygulanan SG ve DG egzersizleri sırasında farklı fizyolojik yanıtlar gözlemlense de bu farklılık germe egzersizleri sonrası uygulanan TST fizyolojik ve performans verilerine yansımamıştır. Bu çalışma sonucunda, TST öncesi uygulanacak SG veya DG egzersizlerinin performansı değiştirmedığı ve her iki germe egzersizi yönteminin de kullanılabileceği söylenebilir.

Yazar notu:

Bu çalışma 2016 yılında 9. Spor Bilimleri Öğrenci Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

Prof. Dr. Ayşe KİN İŞLER

*Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Egzersiz ve Spor Bilimleri Bölümü
06800, Beytepe/ANKARA*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9651-2067>

E-posta: ayse.kinisler@hacettepe.edu.tr

Kaynaklar

1. **Alemdaroğlu, U. ve Koz, M.** (2009). *The acute effect of static, ballistic, and proprioceptive neuromuscular facilitation stretching on sprint performance*. Paper presented at the 6th European Sport Medicine Congress, Antalya.
2. **Amiri-Khorasani, M., Sahebozamani, M., Tabrizi, K. G. ve Yusof, A. B.** (2010). Acute effect of different stretching methods on Illinois agility test in soccer players. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 24(10), 2698-2704.
3. **Behm, D. G., Blazevich, A. J., Kay, A. D. ve McHugh, M.** (2016). Acute effects of muscle stretching on physical performance, range of motion, and injury incidence in healthy active individuals: a systematic review. *Applied Physiology, Nutrition, And Metabolism*, 41(1), 1-11.
4. **Bishop, D.** (2003). Warm up I. *Sports Medicine*, 33(6), 439-454.
5. **Bradley, P. S., Olsen, P. D., ve Portas, M. D.** (2007). The effect of static, ballistic, and proprioceptive neuromuscular facilitation stretching on vertical jump performance. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 21(1), 223.
6. **Eniseler, N., Çamlıyer, H. ve Gode, O.** (1996). Çeşitli lig seviyelerine ve bu liglerde futbol oynayan oyuncuların oynadıkları mevkilere göre 30 m mesafe içindeki sprint derecelerinin karşılaştırılması. *Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 3(2), 3-8.
7. **Faigenbaum, A. D., Bellucci, M., Bernieri, A., Bakker, B. ve Hoorens, K.** (2005). Acute effects of different warm-up protocols on fitness performance in children. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 19(2), 376-381.
8. **Fletcher, I. M.** (2010). The effect of different dynamic stretch velocities on jump performance. *European Journal of Applied Physiology*, 109(3), 491-498.
9. **Fletcher, I. M. ve Anness, R.** (2007). The acute effects of combined static and dynamic stretch protocols on fifty-meter sprint performance in track-and-field athletes. *Journal of Strength & Conditioning Research*, 21(3), 784.
10. **Fletcher, I. M. ve Jones, B.** (2004). The effect of different warm-up stretch protocols on 20 meter sprint performance in trained rugby union players. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 18(4), 885-888.
11. **Fletcher, I. M. ve Monte-Colombo, M. M.** (2010). An investigation into the effects of different warm-up modalities on specific motor skills related to soccer performance. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 24(8), 2096-2101.
12. **Gaitanos, G. C., Williams, C., Boobis, L. H. ve Brooks, S.** (1993). Human muscle metabolism during intermittent maximal exercise. *Journal of Applied Physiology*, 75(2), 712-719.
13. **Gharbi, Z., Dardouri, W., Haj-Sassi, R., Chamari, K. ve Souissi, N.** (2015). Aerobic and anaerobic determinants of repeated sprint ability in team sports athletes. *Biology of Sport*, 32(3), 207.
14. **Herbert, R. D. ve Gabriel, M.** (2002). Effects of stretching before and after exercising on muscle soreness and risk of injury: systematic review. *BMJ*, 325(7362), 468.
15. **Impellizzeri, F., Rampinini, E., Castagna, C., Bishop, D., Bravo, D. F., Tibaudi, A. ve Wisloff, U.** (2008). Validity of a repeated-sprint test for football. *International Journal of Sports Medicine*, 29(11), 899-905.
16. **Kafkas, M. E., İlbak, İ., Özgür, E., ınarlı, F., Yılmaz, N. ve Kafkas, A. Ş.** (2018). Farklı ısınma protokollerinin 1-maksimum tekrar skuat performansı üzerine akut etkisi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 192-205.
17. **Kokkonen, J., Nelson, A. G. ve Cornwell, A.** (1998). Acute muscle stretching inhibits maximal strength performance. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 69(4), 411-415.

18. Little, T. ve Williams, A. G. (2006). Suitability of soccer training drills for endurance training. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 20(2), 316.
19. Manoel, M. E., Harris-Love, M. O., Danoff, J. V. ve Miller, T. A. (2008). Acute effects of static, dynamic, and proprioceptive neuromuscular facilitation stretching on muscle power in women. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 22(5), 1528-1534.
20. Marinho, D. A., Gil, M. H., Marques, M. C., Barbosa, T. M. ve Neiva, H. P. (2017). Complementing warm-up with stretching routines: effects in sprint performance. *Sports Medicine International Open*, 1(3), E101.
21. Mohr, M., Krustup, P. ve Bangsbo, J. (2003). Match performance of high-standard soccer players with special reference to development of fatigue. *Journal of Sports Sciences*, 21(7), 519-528.
22. Mujika, I., Spencer, M., Santisteban, J., Goiriena, J. J. ve Bishop, D. (2009). Age-related differences in repeated-sprint ability in highly trained youth football players. *Journal of Sports Sciences*, 27(14), 1581-1590.
23. Nelson, A. G. ve Kokkonen, J. (2001). Acute ballistic muscle stretching inhibits maximal strength performance. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 72(4), 415-419.
24. Newman, M. A., Tarpennig, K. M. ve Marino, F. E. (2004). Relationships between isokinetic knee strength, single-sprint performance, and repeated-sprint ability in football players. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 18(4), 867-872.
25. Özdemir, F. M., Yilmaz, A. ve Kin İslar, A. (2014). Genç futbolcularda tekrarlı sprint performansının yaşa göre incelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 25(1), 1-10.
26. Pyne, D. B., Saunders, P. U., Montgomery, P. G., Hewitt, A. J. ve Sheehan, K. (2008). Relationships between repeated sprint testing, speed, and endurance. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 22(5), 1633-1637.
27. Sekir, U., Arabaci, R., Akova, B. ve Kadagan, S. (2010). Acute effects of static and dynamic stretching on leg flexor and extensor isokinetic strength in elite women athletes. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 20(2), 268-281.
28. Shrier, I. ve Gossal, K. (2000). Myths and truths of stretching: individualized recommendations for healthy muscles. *The Physician and Sportsmedicine*, 28(8), 57-63.
29. Sim, A. Y., Dawson, B. T., Guelfi, K. J., Wallman, K. E. ve Young, W. B. (2009). Effects of static stretching in warm-up on repeated sprint performance. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 23(7), 2155-2162.
30. Stølen, T., Chamari, K., Castagna, C. ve Wisløff, U. (2005). Physiology of soccer. *Sports Medicine*, 35(6), 501-536.
31. Taylor, J. M., Weston, M. ve Portas, M. D. (2013). The effect of a short practical warm-up protocol on repeated sprint performance. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 27(7), 2034-2038.
32. Thompsen, A. G., Kackley, T., Palumbo, M. A. ve Faigenbaum, A. D. (2007). Acute effects of different warm-up protocols with and without a weighted vest on jumping performance in athletic women. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 21(1), 52.
33. Turki-Belkhiria, L., Chaouachi, A., Turki, O., Chtourou, H., Chtara, M., Chamari, K., . . . Behm, D. G. (2014). Eight weeks of dynamic stretching during warm-ups improves jump power but not repeated or single sprint performance. *European Journal of Sport Science*, 14(1), 19-27.
34. Wadley, G. ve Le Rossignol, P. (1998). The relationship between repeated sprint ability and the aerobic and anaerobic energy systems. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 1(2), 100-110.

35. **Wong, D. P., Chaouachi, A., Lau, P. W. ve Behm, D. G.** (2011). Short durations of static stretching when combined with dynamic stretching do not impair repeated sprints and agility. *Journal of Sports Science & Medicine*, 10(2), 408.
36. **Yamaguchi, T., Ishii, K., Yamanaka, M. ve Yasuda, K.** (2007). Acute effects of dynamic stretching exercise on power output during concentric dynamic constant external resistance leg extension. *J Strength Cond Res*, 21(4), 1238-44.
37. **Young, W. B. ve Behm, D.** (2003). Effects of running, static stretching and practice jumps on explosive force production and jumping performance. *Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 43(1), 21-27.
38. **Zmijewski, P., Lipinska, P., Czajkowska, A., Mróz, A., Kapuściński, P. ve Mazurek, K.** (2020). Acute effects of a static vs. a dynamic stretching warm-up on repeated-sprint performance in female handball players. *Journal of Human Kinetics*, 72(1), 161.

Bu sayfa boş bırakılmıştır.

Üniversite Yaşamında Sosyal Uyumun Yordayıcısı Olarak Spora Yönelik Tutum

Serkan Kurtipek¹ , Nuri Berk Güngör² , Baki Yılmaz³ , Fatih Yenel¹

¹ Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ANKARA

² Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, KARAMAN

³ Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ANKARA

Araştırma Makalesi

DOI: 10.53434/gbesbd.947778

Öz

Bu çalışmanın amacı, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının üniversite yaşamında sosyal uyumları üzerine etkisini belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim öğretim yılında bir kamu üniversitesinin spor bilimleri fakültesinde öğrenim görmekte olan 203 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formunun yanı sıra, Şentürk (2012) tarafından geliştirilen Spora Yönelik Tutum Ölçeği ve Aslan (2015) tarafından geliştirilen Üniversite Yaşamına Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçları dikkate alındığında; katılımcıların spora yönelik tutumları ve yaşam uyumu düzeyinin ortalamanın üzerinde olduğu ifade edilebilir. Bununla beraber; spora ilgi duyma ve aktif spor yaşamı ile üniversite yaşamına uyum ilişkisinde anlamlı bir etki olduğu belirlenmiştir. Son olarak; üniversite yaşamına uyumun %05'inin yordayıcı değişkenler olan spora ilgi duyma, sporla yaşama ve aktif spor yaşamı tarafından açıklandığı belirtilebilir.

Anahtar sözcükler: Yaşam uyumu, Spor, Üniversite

Attitude towards Sports as a Predictor of Social Adaptation in University Life

Abstract

The aim of this study is to determine the effect of sports science faculty students' attitudes towards sports on their social adaptation in university life. The study group of the research consists of 203 students studying at the sports sciences faculty of a public university in the 2020-2021 academic year. In addition to the personal information form, the Attitude towards Sports Scale developed by Şentürk (2012) and the Scale of Adaptation to University Life developed by Aslan (2015) were used as data collection tools in the research. Considering the research results; It can be stated that the attitudes of the participants towards sports and the level of life adjustment are above the average. However; It has been determined that there is a significant effect on the relationship between interest in sports and active sports life and adaptation to university life. In addition; It can be stated that .05% of adaptation to university life is explained by the predictive variables of interest in sports, living with sports and active sports life.

Keywords: Life harmony, Sport, University

Giriş

Tutum, insan davranışını anlamak için önemli bir kavramdır. İnançları ve duyguları içeren karmaşık bir zihinsel durum olarak tanımlanır (Latchanna ve Dagnev, 2009). İnsanlar devamlı olarak çevrelerini algılamakta, karşılaştığı kişiler yaşadığı olaylar karşısında bilgiler toplamakta ve toplamış olduğu bu bilgileri sentezleyerek düşünce inanç ve değerler oluşturmaktadır. İnsanlarda oluşan bu düşünce, inanç ve değerler onların diğer canlı ve cansız varlıklara farklı bir şekilde davranmalarına neden olur (Çöllü ve Öztürk, 2006).

Günlük hayatımızda çok sık kullandığımız tutum kavramı birçok davranışı ve davranış değişikliklerini açıklamamıza yardımcı olur. Kuşkusuz bu davranış değişikliklerinin meydana getirdiği durumlardan birisi de spordur. Sporla iç içe bir toplum oluşturmak için yapılmış tüm çalışmaların özünü dikkate alarak, kişinin spor yapmaya yatkınlığı, spora karşı bakış açısı, spor ile ilgili alışkanlıkları, spor yoluyla kişinin kendini nasıl eğitebildiği gibi önemli konuların, özetle bireylerin spora yönelik tutumlarının irdelenmesi gerekmektedir (Şentürk, 2012).

Anayasanın 58. ve 59. maddelerinde belirtilen devletin, gençleri alkol bağımlılığından, uyuşturucu maddelerden, suçlardan, kumar ve buna benzer kötü alışkanlıklardan ve bilgisizlikten koruyabilmesi yine sporun kitlelere yayılabilmesi için spora yönelik olumlu tutum geliştirmek elzem bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan ilk olarak ergenlik çağındaki bireyleri olumsuz alışkanlıklardan korumak ve aktif olarak fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan dinç tutabilmek için genç yaşlardan başlayarak yapılandırılan spora yönelik pozitif bir bakış açısı önemli görülmektedir (Göksel, Caz, Yazıcı ve İkizler, 2017).

Çağımızda spor, içinde bulunduğumuz toplumsal yaşamdan farklı düşünülmemektedir. Sporu sosyolojik ve felsefi olarak inceleyen bilimsel çalışmalar (Ayyıldız-Durhan, 2020, Ayyıldız-Durhan ve Karaküçük, 2020; Bindsen ve Bindsen,

2020; Cengiz ve Taşmektepliğil, 2016; Halıcı, Parasız ve Yetim, 2020; Yarayan, Yıldız ve Gülşen 2018; Yarayan, Yıldız, Gülşen ve İlhan, 2020; Yetim, 2000), sporun toplumsal yapının bir yansıması olduğunu göstermektedir. Toplumlara ilgilendiren bir diğer konu ise sosyal uyumdur.

Uyum, bireyin kendisinden, başkalarından ya da çevresinden gelen talepler karşısında verdiği reaksiyondur (Napoli, Kilbride ve Tebs, 1996). Sosyal uyum ise bir toplumda itimat, katılım, yardım ve bağlanma duygularını içine alan bir dizi tutum ve kuralların yanı sıra davranışsal tezahürlerini de kapsayan bir kavramdır (Chan, Zhang ve Wang, 2006). İnsanların hayatlarındaki her türlü değişim, uyum sürecini de birlikte getirmektedir. Bu değişimde çevre, aile, arkadaş grubu, eğitim ve spor büyük rol oynamaktadır.

Üniversite hayatında bir gruba üye olabilmek, kariyer sahibi olabilmek ve geleceğe yön verebilmek hedefleri ile yeni bir eğitim kurumuna, bir şehire ve yabancı bir çevreye uyum sağlayabilmek uğraşları çoğu gençte bazı uyum sorunlarının meydana gelmesine sebep olmaktadır (Aktaş, 1997). Bu problem karşısında üniversite öğrencilerinin özellikle spora yönelik tutumlarının üniversite hayatındaki sosyal gelişimine etkilerinin olabileceği, dolayısıyla öğrencilerin ilgili dönemde ve akademik yaşamdan sonraki süreçte sosyal uyumu daha kolay sağlayabileceği düşüncesi bu araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Buradan hareketle, bu çalışma spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının üniversite yaşamında sosyal uyumları üzerine etkisinin belirlenmesi amacıyla yürütülmüştür.

Yöntem

Araştırma Modeli

Spor bilimleri fakültesinde öğrenim görmekte olan bireylerin spora yönelik tutumlarının üniversite yaşamında sosyal uyumları üzerine etkilerinin incelendiği bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Karasar (2013) bu modeli, “iki ve daha çok sayıda değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir” ifadesi ile açıklamıştır.

Araştırmanın etik kurul onayı, Gazi Üniversitesinin Etik Komisyonu’ndan 20.04.2021 tarih ve E-77082166-604.01.02-97963 sayılı karar ile alınmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim öğretim yılında bir kamu üniversitesinin spor bilimleri fakültesinde öğrenim görmekte olan 91’i (%45.82) kadın, 110’u (%54.12) erkek katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem seçiminde, amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme ile kolay ulaşılabılır örnekleme metodu uygulanmıştır. Araştırmada yer alan katılımcıların yaş ortalaması 20.8±2.13’dür.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, Spora Yönelik Tutum ve Üniversite Yaşamına Uyum Ölçekleri ile kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Spora Yönelik Tutum Ölçeği

Ölçek, Şentürk (2012) tarafından literatüre kazandırılmıştır. Toplamda 25 madde ve 3 alt boyuttan oluşan ölçek 5'li likert bir yapıdadır. Alt boyutları; spora ilgi duyma, sporla yaşama ve aktif spor yapma olarak isimlendirilmiştir. Ölçekten alınan toplam puanın artması spora yönelik tutumunda artışı anlamına gelmektedir. Veri setinden elde edilen doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, Spora Yönelik Tutum Ölçeğinin 3 boyutlu faktör yapısını doğrulamaktadır ($\chi^2/sd= 3.35$, RMSEA= .07, PGFI= .73, PNFI= .74, GFI= .89, AGFI= .88, CFI= .91). Ölçeğin tamamı için elde edilen iç tutarlık katsayısı .91; alt boyutlara ait iç tutarlık katsayısı ise sırasıyla .88, .73 ve .67 olarak elde edilmiştir.

Üniversite Yaşamına Uyum Ölçeği

Üniversite Yaşamına Uyum Ölçeği, Aslan (2015) tarafından geliştirilerek geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin orijinal formu; kişisel uyum, sosyal uyum ve akademik uyum olarak 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte yer alan her bir alt boyut ayrı ayrı da kullanılabilir. Bu nedenle araştırmada sosyal uyum alt boyutu ayrı olarak kullanılmıştır. Sosyal uyum alt boyutu 20 maddeden ve 5'li likert bir yapıdan oluşmaktadır. Ölçekten alınan puan yükseldikçe sosyal uyum düzeyi de artmaktadır. Puan sınıflandırması ise şu şekildedir; 0-70 puan çok az uyum, 71-91 puan az uyum ve 72-100 puan ise yüksek uyum anlamına gelmektedir. Bununla beraber, Üniversite Yaşamına Uyum Ölçeğinin Sosyal Uyum alt boyutunun tek faktörlü yapısı doğrulanmıştır ($\chi^2/sd= 2.20$, RMSEA= .06, PGFI= .93, PNFI= .72, GFI= .88, AGFI= .85, CFI= .97). Araştırmanın veri setinden elde edilen iç tutarlık katsayısı .83 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Veri setinin analizi işleminde öncelikle uç değerlere sahip olan 8 araştırma formu çıkarılmıştır. Sonrasında, veri setinin normal dağılıp dağılmadığının belirlenebilmesi amacıyla Shapiro-Wilk testi anlamlılık sonucu incelenerek çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Araştırmada yer alan ölçme araçları için ilgili değerler -1.5 ile +1.5 arasındadır (SYTÖ: -.92, .89; SUÖ: -.41, -.05). Bu sonuç verilerin normal dağılım gösterdiğini ifade etmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Ölçeklerin faktör yapılarının testi amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yer alan değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenebilmesi amacıyla Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı (r) kullanılmıştır. Spora yönelik tutum alt boyutları ve üniversite yaşamına uyum arasında çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Ayrıca, ölçeklerden alınan puan ortalamalarını belirleyebilmek amacıyla betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Araştırmada kullanılan analizler AMOS 22, SPSS 22 Paket Programları ve Excel veri tabanı aracılığı ile gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların spora yönelik tutum ve üniversite yaşamına sosyal uyum ölçeklerinden aldıkları ortalama puanların dağılımı

Ölçekler	N	Min.	Maks.	$\bar{x}$	Ss
Spora İlgi Duyuma	203	1.00	5.00	3.68	.78
Sporla Yaşama	203	1.29	5.00	3.62	.73
Aktif Spor Yaşamı	203	1.00	5.00	3.47	.82
Spora Yönelik Tutum	203	1.28	4.92	3.61	.70
Üniversite Yaşamına Sosyal Uyum	203	2.40	4.55	3.70	.43

Katılımcıların Spora Yönelik Tutum Ölçeğinden aldıkları ortalama puan $\bar{x}$ =3.61 iken, Üniversite Yaşamına Sosyal Uyum alt boyutunda ise $\bar{x}$ =3.70 olarak tespit edilmiştir. Bununla beraber, Spora Yönelik Tutum Ölçeğinin alt boyutlarından elde edilen ortalama puanlar “spora ilgi duyma” için $\bar{x}$ =3.68, “sporla yaşama” için $\bar{x}$ =3.62 ve “aktif spor yaşamı” için $\bar{x}$ =3.47 olarak belirlenmiştir.

Tablo 2. Değişkenler arası ilişkinin Pearson momentler çarpımı korelasyonu

	Sİ	SY	AS	SYT	ÜYSU
Spora İlgi Duyuma (Sİ)	1				
Sporla Yaşama (SY)	.75**	1			
Aktif Spor Yaşamı (AS)	.68**	.65**	1		
Spora Yönelik Tutum (SYT)	.94**	.88**	.83**	1	
Üniversite Yaşamına Sosyal Uyum (ÜYSU)	.16*	.12*	.015*	.13*	1

**p<.01, *p<.05

Tablo 2 incelendiğinde; SYT ile ÜYSU arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Buna ek olarak; Sİ, SY ve AS ile ÜYSU arasında ise yine pozitif yönlü ve düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Sosyal uyumun yordanmasına ilişki çoklu regresyon analizi sonuçları

Değişkenler		Standardize β	Standart Hata	Kritik Oran	p	R ²
Spora İ. Duyuma	Üniversite	.14	.06	2.28	.02	.05
Sporla Yaşama	Yaşamına	.03	.07	.53	.60	
Aktif S. Yaşamı	Sosyal Uyum	-.10	.05	-2.01	.04	

Tablo 3'e göre, spora ilgi duyma ve aktif spor yaşamı ile üniversite yaşamına sosyal uyum ilişkisinde anlamlı bir etki olduğu görülmektedir ($\beta_1=.14$; $p<.05$; $\beta_3=-.10$; $p<.05$). Sporla yaşama değişkeninin ise, üniversite yaşamına sosyal uyum üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir, ($\beta_2=.03$; $p>.05$). Ayrıca, üniversite yaşamına sosyal uyumun %0.05'inin yordayıcı değişkenler olan spora ilgi duyma, sporla yaşama ve aktif spor yaşamı tarafından açıklandığı belirtilebilir.

Tartışma ve Sonuç

Spor bilimleri fakültesinde öğrenim görmekte olan bireylerin spora yönelik tutumlarının üniversite yaşamında sosyal uyumları üzerine etkilerinin incelendiği araştırma kapsamında, katılımcıların Spora Yönelik Tutum Ölçeğinden yüksek düzeyde puan ortalaması ($\bar{x}=3.61$) elde ettikleri ifade edilebilir. Aynı zamanda spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin, Spora Yönelik Tutum Ölçeği alt boyutları olan spora ilgi duyma ($\bar{x}= 3.68$), sporla yaşama ($\bar{x}=3.62$) ve aktif spor yaşamı alt boyutlarında ($\bar{x}=3.47$) da ortalamaların üzerinde tutum düzeyi sergiledikleri saptanmıştır. Spor bilimleri fakültesi öğrencilerine yönelik yapılan araştırma bulgularına paralel olarak yapılan çalışmalar, öğrencilerin spora yönelik tutum düzeylerinin genel olarak orta ve yüksek seviyede olduğu yönündedir (Atalı, Uzuner, Çolak ve Bayazıt, 2018; Birsin-Yıldız, Arı ve Yılmaz, 2017; Caz, Bıçakçı ve Nakipoğlu- Firuzan, 2019; Çakır ve Özdurak-Sıngın, 2019, Güngör ve Çelik, 2020; Nacar, Gacar ve Tutar, 2019; Şimşek ve Karahüseyinoğlu, 2020; Türkmen, Abdurahimoğlu, Varol ve Gökdağ, 2016; Varol, Varol ve Türkmen, 2017; Zaman, Mian ve Butt, 2018).

Antrenörlük eğitimi, beslenme, fizyoterapi ve rehabilitasyon ve diyetetik bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin spora yönelik tutum düzeylerinin belirlendiği bir diğer araştırma bulguları, sporla yaşama alt boyutunda fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü öğrencilerinin lehine anlamlı farklılıklar ortaya koymuştur (Göksel ve diğ., 2017). Farklı bir çalışmada elde edilen bulgular, benzer şekilde örneklem grubu içinde çoğunluğu spora aktif katılmayan öğrencilerin spora yönelik tutumlarının yüksek olduğu yönündedir (Şimşek ve Karahüseyinoğlu, 2020). Diş hekimliği fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan bir diğer çalışmada ise bulgular, spor etkinliği dersine düzenli olarak katılım gösteren öğrencilerin %86,5'inin spor etkinliği dersinin kendilerinde olumlu bir katkısı olduğu biçimindedir (Kalfa, 2019). Literatürden elde edilen bilgiler doğrultusunda spor etkinlikleriyle iç içe olmanın spora yönelik tutumu geliştirdiği söylenebilir.

Spor yapmanın spora yönelik tutumu, psikososyal, fiziksel ve zihinsel özellikleri olumlu etkilediği saptanan araştırma bulguları (Sarı ve Taylan, 2020), spor bilimleri fakültesi öğrencileri açısından ortaya çıkan olumlu tutum düzeyi bulgularını destekler niteliktedir. Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin aktif olarak spor faaliyetlerine katılımına benzer şekilde, katılımcıların okullararası müsabakalarda görev alma durumları ve spora yönelik tutumlarının karşılaştırılmasında; sporla yaşama ve aktif spor yapma değişkenleriyle spora yönelik tutum arasında anlamlı farklılıklara rastlanmazken; spora ilgi duyma alt boyutunda bu müsabakalarda görev alan öğrenciler lehine anlamlı farklılığa rastlanmıştır (Mızrak, Biricik ve Belli, 2017). Bununla beraber, alanyazında yer alan araştırmalar spora yönelik tutumun pek çok farklı değişkenle (Atalı ve diğ., 2018; Birsin-Yıldız, Arı ve Yılmaz, 2017; Başkonuş, 2020; Gökdağ, 2018; Tukel, 2018; Varol, 2017; Varol, Varol ve Türkmen, 2017; Yanık ve Çamlıyer, 2015; Yavuz ve Yücel, 2019; Yıldırım, Araç-İlgar ve Uslu, 2018) ve farklı ölçüm araçlarıyla (Belli, Bedir ve Turan, 2019; Caz, Bıçakçı ve Nakipoğlu-Firuzan, 2019; Çakır ve Özdurak-Sıngın, 2019; Çoban, 2019; Demir, 2020) incelendiğini göstermektedir.

Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin sosyal uyum düzeyinin ortalamasının üzerinde olduğu ($\bar{x}=3.70$) belirlenmiştir. Araştırma bulgularına paralel olarak farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin üniversiteye uyum düzeylerinin yüksek olduğu (Karahan, Sakdoğan, Özkamalı ve Dicle, 2005a; Yılmaz ve Zembat, 2019) saptanmıştır. Üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerinin incelenmesine yönelik yapılan bir araştırmada öğrencilerin son sınıftaki kişisel, sosyal ve genel uyum seviyelerinin birinci sınıftaki uyum seviyelerinden anlamlı derecede daha iyi olduğu belirlenmiştir (Aktaş, 1997). Öğrencilerin okulda geçirdikleri süre ve sosyal, sportif etkinlikler vasıtasıyla sosyal uyum düzeylerinin artış gösterdiğini söylemek mümkündür. Aktif olarak sosyo-kültürel etkinliklere katılan öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal ve kişisel ilişkileri ile üniversite ortamına uyum düzeylerinin, katılmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu araştırmalar ile desteklenmektedir (Karahan, Sakdoğan, Özkamalı ve Dicle, 2005b). Bu araştırmaların aksine Temel Eğitim Bölümü birinci sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının üniversite yaşamına uyum süreçlerinin incelendiği araştırma kapsamında, öğrencilerin üniversite yaşamına uyum düzeylerinin çok yüksek olmadığı belirlenmiştir (Esen-Aygün ve Şahin Taşkın, 2019). Ortaya çıkan bulgunun öğrencilerin 1. Sınıfta olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Üniversitede geçirilen süre ve edinilen sosyal ilişkilerin uyum sürecini pozitif yönde yordayacağı değerlendirilmektedir.

Araştırmada spora yönelik tutum ile üniversite yaşamında sosyal uyum arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Buna ek olarak; spora ilgi duyma, sporla yaşama ve aktif spor yaşamı ile üniversite yaşamına sosyal uyum arasında ise pozitif yönlü ve düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Aynı zamanda spora yönelik tutumun üniversite yaşamında sosyal uyumu yordadığını gösteren mevcut araştırma bulgularına benzer olarak, üniversite öğrencilerinin sportif tutumlarının, yaşam kalitelerini açıklamada %5,4 etki yarattığı saptanmıştır (Çoban, Bayazıt ve Uca, 2020). Bir diğer araştırmada öğrencilerin spora yönelik tutumları arttıkça okul iklimi algılarının da olumlu yönde arttığı görülmektedir (Kargın-Göktaş ve Şentürk, 2019). Dolayısıyla, spora yönelik tutumun artması farklı özellikleri de olumlu etkileyebilmektedir.

Üniversiteye uyum aşamasında temel sorunlar arasında sosyal problemler olduğunu belirten çalışmalar (Arici, 2019; Erdoğan, Şanlı ve Şimşek Bekir, 2005; Özkan ve Yılmaz, 2010; Sevinç ve Gizir, 2014), sosyal yetkinliğin üniversiteye olan uyumu olumlu yönde değiştirdiğinin altını çizmektedir (Sevinç-Tunahanoğlu ve Gizir, 2019). Üniversite yaşamına uyum sürecinde yaşanan sorunların önüne geçmede sosyal etkinliklerin önemi yadsınamaz bir katkı sağlamaktadır (İkiz ve Mete-Otlı, 2015). Sosyal ve sportif etkinlikler çerçevesinde öğrencilerin sosyalleşerek akran desteği ile karşılaşması muhtemeldir (Kiye, Yoncalık ve Nazlı, 2020; Özlük ve Karaaslan, 2017; Öztürk, 2020). Spor ortamlarında bulunmaları olası olan öğrenciler, sportif faaliyetler ile sosyal uyum düzeylerini de arttırabilmektedirler. Spor yalnızca bireylerin fiziksel ve psikolojik açıdan güçlenmesi için fayda sağlayan faaliyetler bütünü olmaktan çok daha ileri boyuta gitmiştir. Bunların yanı sıra spor, mesuliyet ve iş birliği ile bir düzen oluşturma yeteneğini ortaya çıkararak bireyin sosyalleşmesine katkı sağlayan önemli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Küçük ve Koç, 2004).

Dolayısıyla, üniversiteye uyumu etkileyen pek çok parametre olduğunu söylemek mümkündür (Akhan ve Arık Karamık, 2019; Akhunlar-Turgut, Sarıot-Ertürk, Karşlı ve Şakiroğlu, 2020; Akyüz, Yılmaz, Aykul ve Pulat, 2019; İkiz, Asıcı, Savcı ve Yörük, 2015; Mert ve Çetiner, 2018; Sağınç, 2011; Yılmaz ve Zembat, 2019). Araştırma bulgularını destekleyen farklı bir araştırmada, üniversiteye uyum sağlama düzeyinde öğrencilerin spor yapıp yapmama durumlarına göre farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Çalışmaya farklı fakültelerden katılan 1. sınıf öğrencileri ile yürütülen araştırma sonucuna göre, spor yapan öğrencilerin üniversiteye uyumlarında spor yapmayanlara göre daha çok zorlandıkları söylenebilir (Baba-Kaya ve Kaçay, 2017). Yükseköğrenim hayatına ve bu yeni hayatın beraberinde getirdiği değişkenlere uyum düzeyine olumlu katkı sunan bu parametreler (Bulut ve Bulut Serin, 2016), öğrencilerin yaşama ve topluma entegre olması adına önemli kaynaklar sunmaktadır.

Tüm bu bilgiler ışığında sonuç olarak, spora yönelik tutumun üniversite yaşamında sosyal uyumu olumlu biçimde yordadığı belirlenmiştir. Bu noktadan hareketle; üniversitelerin bölüm farketmeksizin öğrenim göremekte olan öğrencilere yönelik sportif etkinliklerin planlanması ve teşvik edilmesi, üniversitede öğrenim görmekte olan öğrencilerin spor bilimleri fakültesi müfredatından yararlanabilmesinin önünün açılması ve çeşitli demografik değişkenlerinde çalışmaya katılarak araştırmanın derinleştirilmesi önerilmektedir.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

Doç. Dr. Nuri Berk GÜNGÖR

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, KARAMAN

ORCID: 0000-0002-6579-9146

E-posta: nuriberkgungor@gmail.com

Kaynaklar

1. **Akhan, N. E. ve Arık Karamık, G.** (2019). Eğitim fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin üniversiteye uyumlarının yaratıcı drama ile sağlanması. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 141-152.
2. **Akhunlar-Turgut, M. N., Sarıot-Ertürk, Ö., Karlı, F. ve Şakiroğlu, M.** (2020). Algılanan stres ve üniversite yaşamına uyum ilişkisinde bir aracı değişken: Ayrılık anksiyetesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 338-353.
3. **Aktaş, Y.** (1997). Üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerinin incelenmesi: Uzunlamasına bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 117-110.
4. **Akyüz, İ., Yılmaz, Ş., Aykul, M. ve Pulat, A. B.** (2019). Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı yurtlarda kalan üniversite öğrencilerinin sosyal uyum düzeyleri. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 92-106.
5. **Arci, F.** (2019). Üniversite öğrencilerinin üniversite eğitimi ve yaşamına ilişkin problemleri: Bir durum çalışması. *İleri Eğitim Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 79-95.
6. **Aslan, S.** (2015). Üniversite yaşamına uyum ölçeğinin geliştirilmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(4), 132-145.
7. **Atalı, L., Uzuner, M. E., Çolak, E. ve Bayazıt, B.** (2018). Farklı fakültelerden spor ile ilgili ders alan öğrencilerin spora yönelik tutumlarının incelenmesi: Kocaeli Üniversitesi örneği. *Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(30), 4428-4434.
8. **Ayyıldız-Durhan, T.** (2020). The effect of leisure literacy on leisure exercise in university students. *International Journal of Educational Methodology*, 6(2), 381-391.
9. **Ayyıldız-Durhan, T. A. ve Karaküçük, S.** (2020). Ecorecreational attitude of participants in sportive recreation activities. *European Journal of Physical Education and Sport Science*, 6(7), 61-81.
10. **Baba-Kaya, H. ve Kaçay, Z.** (2017). Üniversite öğrencilerinin spor yapma durumlarına göre üniversiteye uyum düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 738-746.
11. **Başkonuş, T.** (2020). Ortaöğretim öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi: Kırşehir ili örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 365-376.
12. **Belli, E., Bedir, F. ve Turan, M.** (2019). Üniversite öğrencilerinin spora yönelik tutumları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi, *ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 89-103.
13. **Bindesen, Z. V. ve Bindesen, M. A.** (2020). İnsan, spor ve felsefe (Spor felsefesine bir giriş). *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 22(4), 1-10.
14. **Birsin-Yıldız, A., Arı, Ç. ve Yılmaz, B.** (2017). Üniversite öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının incelenmesi: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi örneği. *Muş Alparslan Üniversitesi Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 35-45.
15. **Bulut, C. ve Bulut Serin, N.** (2016). Öğretmen adaylarının üniversite yaşamına uyum düzeyleri ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 5(4), 1-7.
16. **Caz, Ç., Bıçakçı, Y. S. ve Nakipoğlu-Firuzan, F.** (2019). Spora yönelik tutum ile yaşam doyumları arasındaki ilişki: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencileri örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(3), 484-491.

17. **Cengiz, R. ve Taşmektepligil, M. Y.** (2016). Spor üzerine sosyolojik bir çözümleme: Spor merkezleri: Samsun örneği. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 56, 220-240.
18. **Chan, K., Zhang, H. ve Wang, I.** (2006). Materialism among adolescents in urban China. *Young Consumers*, 1, 64-76.
19. **Çakır, F. ve Özdurak-Sıngın, R. H.** (2019). Üniversite öğrencilerinde spora yönelik tutum ve internet bağımlılığı ilişkisinin incelenmesi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 163-178.
20. **Çoban, Ü.** (2019). *Üniversite öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının benlik saygısı, yaşam kalitesi, öz yeterlilik ve akademik başarı düzeylerine etkisinin incelenmesi: Doğu Marmara Bölgesi Üniversiteleri örneği* (Doktora Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
21. **Çoban, Ü., Bayazıt, B. ve Uca, M.** (2020). Üniversite öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının yaşam kalitesi düzeylerine etkisinin incelenmesi: Doğu Marmara Bölgesi üniversiteleri örneği. *OPUS- Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(26),4362-4385.
22. **Çöllü, E. F. ve Öztürk, Y. E.** (2006). Örgütlerde inançlar-tutumların ölçüm yöntemleri ve uygulama örnekleri bu yöntemlerin değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 9(1-2), 375-376.
23. **Demir, K.** (2020). *Bireylerin spora yönelik tutumları ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi akademik personeli üzerine bir uygulama* (Yüksek Lisans Tezi), Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi, Aydın.
24. **Erdoğan, S., Şanlı, H. S. ve Şimşek-Bekir, H.** (2005). Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin üniversite yaşamına uyum durumları. *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(2), 479-496.
25. **Esen-Aygün, H. ve Şahin Taşkın, Ç.** (2019). Öğretmen adaylarının üniversite yaşamına sosyal, kişisel ve akademik uyumları. *Trakya Eğitim Dergisi*, 9(1), 12-31.
26. **Gökdağ, M.** (2018). Okul yöneticilerinin spora yönelik tutumları ve kadınların spor etkinliklerine katılımlarına dair görüşlerinin araştırılması: Bartın örneği (Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
27. **Göksel, A. G., Caz, Ç., Yazıcı, Ö. F. ve İkizler, H. C.** (2017). Farklı bölümlerdeki öğrencilerin spora yönelik tutumlarının karşılaştırılması: Marmara Üniversitesi örneği. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 123-134.
28. **Güngör, N. B. ve Çelik, O. B.** (2020). The effect of attitude towards sport of Sports Science Faculty students on mental well-being. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 5(8), 468-493.
29. **Halıcı, A., Parasız, Ö. ve Yetim, A. A.** (2020). Sayılarla Türkiye’de spor yöneticiliği eğitimi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 25(4), 299-312.
30. **İkiz, E., Asıcı, E., Savcı, M. ve Yörük, C.** (2015). Problemlerle internet kullanımı ile üniversite yaşamına uyum ilişkisi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 34-50.
31. **İkiz, F. E. ve Mete-Otlu, B.** (2015). Üniversite yaşamına uyum sürecinde yaşanan sorunlar ve başa çıkma yolları. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(4), 35-52.
32. **Kalfa, M.** (2019). Diş Hekimliği Fakültesindeki öğrencilerinin spora yönelik tutumları. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(1), 165-181.
33. **Karahan, T. F., Sardoğan, M. E., Özkamalı, E. ve Dicle, A. N.** (2005a). Üniversite 1. sınıf öğrencilerinin üniversiteye uyum düzeylerinin sosyo-kültürel etkinlikler açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(30), 63-72.

34. **Karahan, T. F., Sakdoğan, M., Özkamalı, E. ve Dicle, A.** (2005b). Üniversite öğrencilerinin üniversite yaşamına uyum düzeylerinin denetim odağı ve atılganlık düzeyleri açısından incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 6-15.
35. **Karasar, N.** (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi* (25. Basım). Ankara: Nobel.
36. **Kargın-Göktaş, N. ve Şentürk, H. E.** (2019). Spor lisesi öğrencilerinin okul iklimi algıları ile spora yönelik tutumları arasındaki ilişki. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(3), 78-92.
37. **Kiye, S., Yoncalık, O. ve Nazlı, S.** (2020). Lisans 1. sınıf öğrencilerinin üniversite yaşamına uyum sürecinde akran danışmanlarının rolü. *Kastamonu Education Journal*, 28(6), 2346-2361.
38. **Küçük, V. ve Koç, H.** (2004). Psiko-sosyal gelişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 211-223.
39. **Latchanna, G. ve Dagnev, A.** (2009). Attitude of teachers towards the use of active learning methods. *E-journal of All India Association for Educational Research*, 21(1), 53-60.
40. **Mert, A. ve Çetiner, P.** (2018). Üniversite öğrencilerinin üniversite yaşamına uyum ile benlik ayrımlaşması arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 8(3), 190-204.
41. **Mızrak, O., Biricik, Y. S. ve Belli, E.** (2017). Yetiştirme yurdunda kalan lise düzeyinde öğrencilerin spora yönelik tutumlarının incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(2), 56-67.
42. **Nacar, E., Gacar, A. ve Tutar, Ç. F.** (2019). Ortaöğretim öğrencilerinin spora karşı tutumlarının incelenmesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(38), 73-85.
43. **Napoli V., Kilbride, J. M., Tebs, D. E.** (1996). Adjustment and growth in a changing world, New York: West.
44. **Özkan, S. ve Yılmaz, E.** (2010). Üniversite öğrencilerinin üniversite yaşamına uyum durumları: Bandırma örneği. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 5(13), 153-171.
45. **Özlük, B. ve Karaaslan, A.** (2017). Sağlık Bilimleri Fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin üniversite yaşamına uyumunda akran desteğinin etkisi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(10), 209-222.
46. **Öztürk, N.** (2020). Eğitim Fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin üniversite yaşamına uyumları: Akran desteğinin yordayıcı rolü. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 63-72.
47. **Sağınç, N.** (2011). *Üniversite yaşamına uyum sürecine etki eden faktörler ve birbirleri ile ilişkileri* (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
48. **Sarı, A. ve Taylan, S.** (2020). İlk ve acil yardım önlisans programı öğrenci ve mezunlarının spora yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 18(2), 39-49.
49. **Sevinç-Tuhanioglu, S. ve Gizir, C. A.** (2019). Üniversite birinci sınıf öğrencilerinin üniversite yaşamına uyumlarına katkı sağlayan bireysel ve çevresel faktörlerin incelenmesi. *Yükseköğretim Dergisi*, 9(3), 249-262.
50. **Sevinç, S. ve Gizir, C.A.** (2014). Üniversite birinci sınıf öğrencilerinin bakış açılarından üniversiteye uyumu olumsuz etkileyen faktörler: Mersin Üniversitesi örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(4), 1-24.
51. **Şentürk, H. E.** (2012). Sportif tutum ölçeği: geliştirilmesi, geçerliliği ve güvenilirliği. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 8-18.
52. **Şimşek, A. ve Karahüseyinoğlu, M. F.** (2020). Üniversite öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının incelenmesi: Fırat Üniversitesi örneği. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 46-54.

53. **Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S.** (2013). *Using multivariate statistics*. Boston:Pearson.
54. **Tukel, Y.** (2018). Rekreatif amaçlı spor yapanların spora yönelik tutumlarının cinsiyete ve medeni duruma göre değerlendirilmesi. *Spor, Eğitim ve Rekreasyon Dergisi (SPORTIVE)*, 1(1), 12-18.
55. **Türkmen, M, Abdurahimoğlu, Y., Varol, S. ve Gökdağ, M.** (2016). İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının incelenmesi: Bartın Üniversitesi örneği. *International Journal of Contemporary Educational Studies (IntJCES)*, 2(1), 48-59.
56. **Varol, R.** (2017). *Üniversite öğrencilerinin spora yönelik tutumları ve kadınların spor etkinliklerine katılımlarına dair görüşlerinin incelenmesi: Bartın Üniversitesi örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
57. **Varol, R., Varol, S. ve Türkmen, M.** (2017). Bartın Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin spora yönelik tutumlarının belirlenmesi. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, 3(2), 316-329.
58. **Yanık, M. ve Çamlıyer, H.** (2015). Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumları ile okula yabancılaşma düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Uluslararası Spor, Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi*, 1, 9-19.
59. **Yarayan, Y. E., Yıldız, A. B., ve Gülşen, D. B. A.** (2018). Elit düzeyde bireysel ve takım sporu yapan sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(57), 992-999.
60. **Yarayan, Y. E., Yıldız, A. B., Gülşen, D. B. A. ve İlhan, L.** (2020). Futbolculuk seviyesi prososyal ve antisosyal davranışların bir belirleyicisi midir? *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 18(4), 125-133.
61. **Yavuz, C. ve Yücel, A. S.** (2019). Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(72), 1902-1910.
62. **Yetim, A.** (2000). Sporun sosyal görünümü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 63-72.
63. **Yıldırım, M., Araç-İlgar, E. ve Uslu, S.** (2018). Lise öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının incelenmesi. *Turkish Studies Educational Sciences*. 13(27), 1711-1727.
64. **Yılmaz, H. ve Zembat, R.** (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının duygusal zekâ düzeyleri ile üniversite yaşamına uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52, 118-136.
65. **Zaman, S., Mian, A. K. ve Butt, F.** (2018). Attitude of young students towards sports and physical activities. *GMJACS*, 8(1), 33-40.

Türkiye’de Sporda Motivasyon Araştırmaları: Sistemik Derleme

İhsan SARI¹ , Samet SAĞ²

¹ Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, SAKARYA
² Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, SAKARYA

Derleme

DOI: 10.53434/gbesbd.932427

Öz

Bu sistemik derlemenin amacı, Türkiye’de spor motivasyonu ile ilgili araştırmaların güncel durumunu ve özelliklerini inceleyerek bu konuda kapsamlı bilgi sunmaktır. Sistemik derlemeler ve meta-analizler için tercih edilen raporlama öğeleri (PRISMA) rehberi kullanılarak Dergi Park, TR dizin ve Ulusal Tez Merkezi veri tabanlarında, “motivasyon* ve spor*”, “güdülenme* ve spor*” ve “spora katılım*” anahtar kelimeleri ile taramalar gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan toplam 1466 araştırma içinden dâhil etme kriterlerini karşılayan 203 tanesi değerlendirmeye alınmıştır. Analizler Excel programında gerçekleştirilmiştir. Araştırmalar belli özellikleri açısından kategorize edilerek yüzde ve frekansları incelenmiştir. Kalite değerlendirmesi için The Mixed Methods Appraisal Tool kullanılmıştır. Bulgulara göre; en çok kullanılan motivasyon yaklaşımları sırasıyla başarı motivasyonu, spora katılım motivasyonu ve Hür İrade Kuramı’dır. Türkçe araştırmaların İngilizce yayımlanan araştırmalara göre; makalelerin ise tezlere göre daha fazla sayıda olduğu belirlenmiştir. Araştırmaların %96,55’i nicel yöntemi kullanırken %3,45 oranındaki az sayıda araştırma ise nitel ve karma yöntemi kullanmıştır. Öte yandan, günümüze yaklaştıkça nitel ve karma yöntem araştırmalar artmaktadır. Araştırmaların büyük bir kısmında (%70,94) örneklem grubu karma şekilde kadın ve erkeklerden oluşmuştur. Ayrıca, motivasyon konusu engelli sporcu, e-spor oyuncusu ve ekstrem sporcu gibi nispeten daha özel gruplarda da ele alınmıştır. En çok yayın yapılan üç dergi sırasıyla; Spormetre, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi ve Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi’dir. Spor motivasyonu konusundaki araştırmalarda en sık kullanılan ölçme araçları ise sırası ile Sporda Güdülenme Ölçeği, Spora Katılım Güdüsü Ölçeği, Spora Özgü Başarı Motivasyon Ölçeği ve Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği’dir. Son olarak, rapor edilmesi gereken önemli bilgileri eksik olan ve ölçme araçlarının hatalı kullanıldığı araştırmalar bulunmaktadır.

Anahtar sözcükler: Güdülenme, İçsel, Dışsal, Spora katılım, Spor, Sporcu

Sport Motivation Researches in Turkey: A Systematic Review

Abstract

This systematic review aims to evaluate the current situation and the characteristics of sports motivation research in Turkey and to provide comprehensive information. Using the preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses (PRISMA) guidelines, the databases of Dergi Park, TR index and the National Thesis Center were searched by the keywords "motivation* and sport*", "participation in sports." A total of 203 researches out of 1466 were evaluated. The analyses were carried out in Microsoft Excel software. The studies were categorized according their characteristics and the frequencies along with the percentages of these categories were evaluated. Study quality was assessed by The Mixed Methods Appraisal Tool. The most used motivational approaches were sport participation motivation, achievement motivation and Self-determination Theory approach. More Turkish studies compared to English ones and more articles compared to thesis were determined. 96.55% of the studies adopted the quantitative method, while the remaining few studies (3,45%) adopted the qualitative or mixed method. On the other hand, it was seen that qualitative and mixed method researches have increased as we approach today. In 70.94% of the studies, women and men participants constitute the sample groups together. In addition, sport motivation has been researched in relatively special groups such as disabled athletes, e-sports players and extreme athletes. Top three scientific journals in which sport motivation researches are published were Spormetre, Hacettepe Journal of Sport Sciences and International Journal of Human Sciences. The most used measurement tools were Sport Motivation Scale, Participation Motivation Questionnaire, Sport-Specific Achievement Motivation Scale and Task and Ego Orientation in Sports Questionnaire. Finally, there are some researches with incomplete information along with incorrect use of the measurement tools.

Keywords: *Motivation, Intrinsic, Extrinsic, Sport participation, Sport, Athlete*

Giriş

Motivasyon, en basit şekliyle, bir kişinin çabalarının yönü ve yoğunluğu olarak tanımlanmaktadır (Weinberg ve Gould, 2015). Bu haliyle motivasyon, bir hareket ya da eylemin ortaya çıkmasının ardındaki bir güç olarak düşünülebilir. Sporcuların motivasyon düzeyi düşük olduğunda birçok problem ortaya çıkabilir. Motivasyon düzeyinin yüksek olması ise öğrenmeyi ve performansı olumlu olarak etkilemektedir (Pelletier ve diğerleri, 1995). Sporda motivasyon konusunda çeşitli kuramsal yaklaşımlar olmakla birlikte, ulusal alan yazında bu konuda birkaç yaklaşımın yoğun olarak ele alındığı görülmektedir. Bunlar: 1) Spora Katılım Gütülenmesi Yaklaşımı, 2) Başarı Motivasyonu Yaklaşımı ve 3) Hür İrade Kuramı'dır.

Spora Katılım Gütülenmesi Yaklaşımı bireylerin spora katılım güdülerine odaklanır. Bu doğrultuda bireylerin spora katılımındaki nedenlerin hangilerinin ne kadar etkili olduğunu ortaya koymak amacıyla birçok araştırma yapılmıştır (Dalkıran ve Aslan, 2016; Kaman, Gündüz ve Gevat, 2017; Temel, 2018; Yıldırım, 2017b). Bu araştırmaların alan yazına sağladığı önemli katkılar bulunmaktadır. Örneğin, spora katılım motivasyonu hakkında yapılan araştırmalardan elde edilen veriler, antrenörler ve spor yöneticilerine fikir sağlamaktadır. Ayrıca spora katılım güdülerini belirleyen ve bu doğrultuda sportif etkinliklere yönlendirilen bireylere ideal spor deneyimleri sunulabilir (Gould, 1982).

Spora katılım motivasyonu ile ilgilenen araştırmacıların kullandığı en popüler ölçme araçlarından birisi Spora Katılım Güdüsü Ölçeği’dir (Gill, Gross ve Huddleston, 1983; Oyar, Aşçı, Çelebi ve Mülazimoğlu, 2001). Bu ölçek ile *arkadaşlık, eğlence, yarışma ve beceri gelişimi vb.* bireyleri spora yönlendiren farklı unsurlar incelenebilmektedir. Spora katılım güdülenmesi sadece genç sporcularla sınırlı değildir, yetişkinlerin de spora katılım nedenlerinin belirlenmesi önemlidir. Böylece bireylerin spor deneyimleri onların tercihlerine ve ihtiyaçlarına göre ideal şekilde planlanabilmektedir (Gill, Williams, Dowd ve Beaudoin, 1996).

Bir diğer yaklaşım ise başarı motivasyonu yaklaşımıdır. Başarı motivasyonu, ulaşılması güç hedefleri belirlemek ve gerçekleştirmek için büyük çaba harcamayı; güç motivasyonu, statü kazanma ve çevresine hâkim olma gibi davranışlara yönelmeyi ifade eder (Özbezek ve Paksoy, 2018). Başarı Hedefi Kuramı ve Başarı İhtiyacı Kuramı gibi kuramlar, ülkemizde sporda başarı motivasyonu konusundaki araştırmalarda en sık kullanılan kuramsal yaklaşımlardır. Başarı Hedefi Kuramı’na göre (Nicholls, 1984) sporcular *Görev yönelimi (ustalık)* ve *ego yönelimi* (performans) olmak üzere iki tür hedef yönelimine sahiptirler. Görev yöneliminde kişi performansını kendi geçmiş performanslarıyla kıyaslayarak değerlendirir. Son performans geçmiş performanslardan iyiyse kişi kendini başarılı sayar. Ego yöneliminde ise başarı kriteri diğerlerini geçmektir. Kişi performansının ne olduğuna bakmaksızın, diğer herkesi geçtiğinde kendini başarılı sayar (Toros, 2001). Bu kuram çerçevesinde Sporda Görev ve Ego Yönelim Ölçeği (SGEYÖ) geliştirilmiş (Duda, 1989) ve Türkçe’ye uyarlanmıştır (Toros, 2004). Sonrasında, bu konuyla ilgili ülkemizde de birçok araştırma yapıldığı görülmektedir (Çekiç ve Kurt, 2017; Doğru, 2019). Sporcuların görev ve ego yönelimlerini ölçmek için kullanılan diğer Türkçe ölçme araçları da bulunmaktadır (Kazak-Çetinkalp, 2006; Kazak-Çetinkalp ve Doğan, 2006). Başarı Hedefi Kuramı’nda ifade edilen görev ve ego yönelimleri sonrasında yeniden gözden geçirilerek yeni bir yapı önerilmiştir (Elliot ve McGregor, 2001). Bu yeni yapı için İngilizce bir ölçme aracı geliştirilmiş (Conroy, Elliot ve Hofer, 2003) ve sonrasında Türkçe’ye uyarlanmıştır (Kazak-Çetinkalp, 2009). Başarı motivasyonu konusundaki bir diğer kuram Başarı İhtiyacı Kuramı’dır. Bu kurama göre başarılı olma güdüsü başarısızlıktan kaçınma güdüsünden ne kadar yüksek ise kişi yarışmalara o ölçüde katılmakta, aksi durumda ise yarışmalardan uzaklaşmaktadır (Hosseinalipour, 2015). Sporcuların başarı ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla Willis (1982) tarafından Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeği geliştirilmiş ve Türkçeye uyarlanmıştır (Tiryaki ve Gödelek, 1997).

Ulusal alan yazındaki birçok araştırma tarafından benimsenen üçüncü yaklaşım ise Hür İrade Kuramıdır. Bu kurama göre içsel güdülenme, dışsal güdülenme ve güdülenmeme olmak üzere üç tür motivasyon vardır. Birey bir aktiviteye keyif ve doyum gibi içsel nedenler ile katılım sağlıyorsa bu içsel güdülenmeye örnektir (Ingledeu, Markland ve Sheppard, 2004). İçsel güdülenme durumunda tamamen aktivitenin kendisi önemlidir (Ryan ve Deci, 2000). Güdülenmeme ise ilgili davranışın yapılması için bir sebebin olmamasını ifade eder. Son olarak, dışsal güdülenme ise bireyin dışsal ödüller ya da dış kaynaklı sonuçlar için aktiviteye katıldığını tanımlamaktadır (Ingledeu ve diğerleri,

2004). Spor ortamında bu motivasyon türlerini ölçmek için kullanılan bazı ölçekler bulunmaktadır. Bu ölçeklerden en çok tercih edilenlerden birisi Sporda Güdülenme Ölçeği'dir (Kazak, 2004; Pelletier ve diğerleri, 1995). Bu ölçek, Sporda Güdülenme Ölçeği-II adıyla da farklı bir yapı ve daha az madde ile tekrar oluşturulmuştur (Öcal ve Sakallı, 2018; Pelletier, Rocchi, Vallerand, Deci ve Ryan, 2013; Yıldız, Altıntaş, Elmas ve Aşçı, 2019;). Spor alanında gerçekleştirilen araştırmaların artışına paralel olarak, bu konudaki ölçeklerin Türkçe'ye uyarlanmasının geçtiğimiz son birkaç yıla kadar devam ettiği görülmektedir (Çetinkaya ve Mutluer, 2018).

Teknolojideki değişimler, elektronik ortamda sporun artması ve e-spor federasyonlarının kurulması gibi gelişmelerle birlikte e-spor ile ilgilenen bireylerin motivasyonlarını inceleme gerekliliği oluşmuştur (Gül, Gül ve Uzun, 2019; Öz ve Üstün, 2019). Ayrıca, sporda motivasyon araştırmalarının yaygınlaşması ile engelli sporcular ve ekstrem sporcular gibi bazı özel gruplarda da motivasyon araştırmaları yapılmaya başlanmıştır (Şimşek, 2012; Tekkurşun-Demir, İlhan, Esentürk ve Kan, 2018). Bu nedenle, sporda motivasyon konusunun ülkemizde geniş bir araştırma alanına sahip olduğu söylenebilir.

Ulusal alan yazında, sporda motivasyon konusunda birçok araştırma gerçekleştirilmiştir. Fakat sporda motivasyon konusunda ülkemizde uzun yıllardan beri kullanılan kuramların ve ölçme araçlarının sistematik olarak derlenmesine yönelik bilimsel bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle, bahsi geçen kuramların ve ölçme araçlarının tek bir yerden kolayca ulaşıp incelenebilmesi bu konuda çalışacak araştırmacılar ve sahadaki uygulamacılara önemli bir kolaylık sağlayacaktır. Ayrıca, motivasyon konusundaki araştırmaların hangi özellikteki sporcularda ve hangi araştırma yöntemleri ile yapıldığının belirlenmesi ileride yapılacak araştırmalar için yol gösterici olacaktır. Son olarak, bu konudaki araştırmalardaki hatalar ve eksikliklerin belirlenmesi ileride yapılacak olan çalışmalar için yol gösterici olacaktır.

Bu açıklamalar ışığında, bu sistematik derlemenin amacı, Türkiye'de spor motivasyonu ile ilgili araştırmaların güncel durumunu ve özelliklerini inceleyerek bu konuda kapsamlı bilgi sunmaktır. Ele alınan araştırma soruları aşağıdadır:

- 1) Motivasyon yaklaşımına göre araştırmaların sayıları ve oranları nedir? 2) Yazım diline göre araştırmaların sayıları ve oranları nedir? 3) Yayın türüne göre (makale/tez) araştırmaların sayıları ve oranları nedir? 4) Kullanılan araştırma yaklaşımına göre (nicel, nitel, karma) araştırmaların sayıları ve oranları nedir? 5) Kullanılan araştırma yaklaşımları (nicel, nitel, karma) yıllara göre nasıl bir değişim göstermektedir? 6) Örneklem grubunun spor branşına göre (bireysel, takım vb) araştırmaların sayıları ve oranları nedir? 7) Örneklem grubunun cinsiyetine göre araştırmaların sayıları ve oranları nedir? 8) Örneklem grubunun türüne göre (ekstrem sporcu, e-spor oyuncusu vb.) araştırmaların sayıları ve oranları nedir? 9) Yayımlanan dergiye göre araştırmaların sayıları ve oranları nedir? 10) Spor motivasyonu ile ilgili hangi ölçme araçları kullanılmaktadır? Bunların sayıları ile oranları nedir?

Yöntem

Bu araştırma sistematiik derleme niteliğindedir. Sistematiik derleme protokolünün oluşturulmasında ve makalenin yazım sürecinde PRISMA Bildirimi’nden yararlanılmıştır (Karaçam, 2013; Moher, Liberati, Tetzlaff, Altman, the PRISMA Group, 2009). Bu araştırma bir sistematiik derleme olması nedeni ile etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Tarama Stratejisi

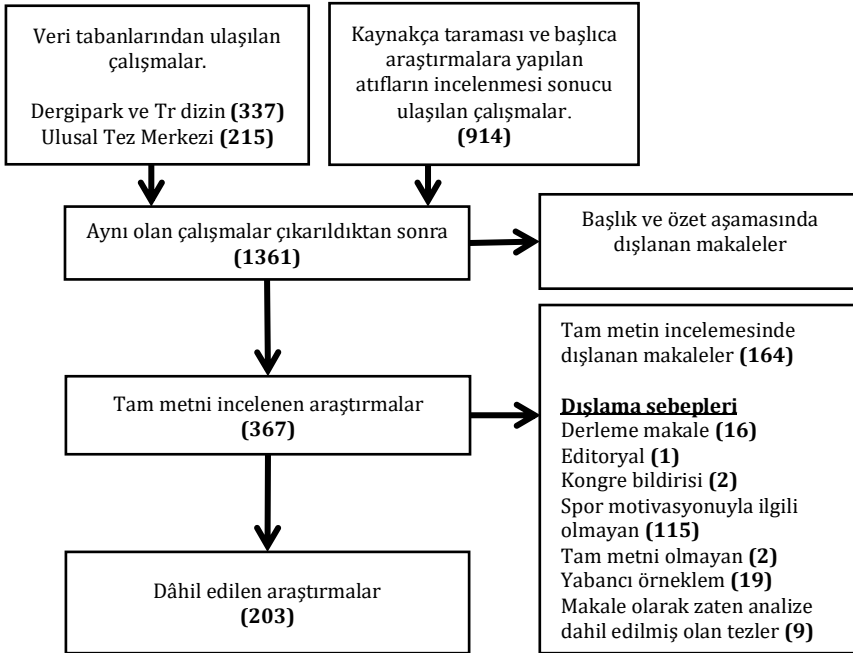
Taramalar Dergi Park ve TR dizin veri tabanları ile Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanlarında, 20 Haziran 2020 ile 28 Temmuz 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Taramalar gerçekleştirilirken makale ve tezlerin özetleri içinde anahtar kelimeler ile tarama yapılmıştır.

1) motivasyon* ve spor*, 2) güdülenme* ve spor*, 3) spora katılım*

Veri tabanlarına ek olarak, sporda motivasyon ile ilgili Türkçe ölçeklerin uyarlandığı/geliştirildiği araştırmaların kaynakça listeleri ve bu araştırmalara atıf yapan araştırmalar da incelenmiştir.

Sistematiik Derlemeye Dâhil Etme Kriterleri

1) Orijinal araştırma olması. 2) Türkiye’de gerçekleştirilmiş ve spor motivasyonunu konu edinmesi. 3) Spor yapan bireyleri içermesi. 4) Tam metin olarak ulaşılabilmesi. 5) Tam metnin Türkçe veya İngilizce olması. 6) Bilimsel bir dergi makalesi veya tez olması.

Şekil 2. PRISMA akış diyagramı (Moher ve diğerleri, 2009)

Dahil Edilen Araştırmaların Kalitesinin Değerlendirilmesi

Sistematik derlemelere dahil edilen araştırmaların kalite değerlendirmeleri yapılır (Karaçam, 2013). Bu araştırmada kalite değerlendirmesi için The Mixed Methods Appraisal Tool (MMAT) kullanılmıştır. MMAT kullanılırken araştırmaların puanlanmaması önerilmektedir. Bunun yerine, değerlendirmedeki her kriterin ayrıntılı olarak ifade edilmesinin daha uygun olduğu belirtilmiştir (Hong ve diğerleri, 2018). Yapılan kalite değerlendirmesi ([Ek 1](#)) sonucuna göre herhangi bir araştırma analiz dışında bırakılmamıştır.

Araştırmaların Kategorize Edilmesinde Kullanılan Gruplar

Motivasyon yaklaşımı kategorisi aşağıdaki şekilde gruplanmıştır.

1. Başarı Motivasyonu: Başarı Hedefi Kuramı ve Başarı İhtiyacı Kuramı gibi başarı motivasyonuna ait unsurları içeren araştırmalar ile kazanmak ve kaybetmek gibi ögelere odaklanan araştırmalar bu kategoride sınıflandırılmıştır.
2. Hür İrade Kuramı: İçsel güdülenme, dışsal güdülenme ve güdülenmeme gibi Hür İrade Kuramı'ndaki unsurlarını ele alan araştırmalar.
3. Spora Katılım Motivasyonu: Spora Katılım Güdüsü Ölçeği'ni kullanan araştırmalar veya bireylerin neden spora katıldığına odaklanan araştırmalar.

Örneklem türü kategorisi aşağıdaki şekilde gruplanmıştır.

1. Ekstrem sporcu: Araştırma grubundakilerin tamamının ekstrem sporculardan oluştuğu araştırmalar.
2. E-spor oyuncusu: Araştırma grubundakilerin tamamı e-spor oyuncularından oluşan araştırmalar.
3. Engelli sporcu: Araştırma grubundakilerin tamamı engelli sporculardan oluşan araştırmalar.
4. Öğrenci-sporcu: Örneklem gruplarındaki katılımcıların hem sporcu hem de öğrenci olduğu net bir şekilde ifade edilen araştırmalar.
5. Diğer sporcular: Yukarıdaki dört gruba dâhil olmayan sporcularla yapılan araştırmalar.
6. Spor yapan/yapmayan karma: Araştırma grubu içinde hem spor yapan hem de spor yapmayan bireylerin karışık olarak bulunduğu araştırmalar.

Bulgular

Bu sistematik derlemeye dahil edilen araştırmaların hepsi çeşitli özellikleri ile Tablo 1'de görülebilir. Daha sonraki tablolarda ise, araştırmalar her bir özelliğe göre detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 1. Sistematiik derlemeye dâhil edilen araştırmaların özellikleri

Yazarlar	Yıl	Dil	Makale-Tez	Motivasyon Yaklaşım	Veri Toplama Aracı	Örneklem Sayısı	Cinsiyet	Spor Branşı	Örneklem Türü	Araştırma Yöntemi
Abakay ve Kuru	2010	TR	M	BM	SÖBMÖ	776	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Abakay ve Kuru	2013	TR	M	BM	SÖBMÖ	56	K	T	Diğer sporcular	Nicel
Ağar	2016	TR	YL	BM-SKM	AF	210	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Akgül	2019	TR	YL	SKM	AF	571	KRM	KRM	Öğrenci sporcu	Karma
Akman ve Can	2019	TR	M	HİK	SGÖ	182	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Aksoy	2019	TR	YL	BM	SGEYÖ	357	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Aktaş vd.	2006	TR	M	BM	SÖBMÖ	83	KRM	T	Diğer sporcular	Nicel
Altıntaş vd.	2013	TR	M	HİK	DGÖ	222	KRM	KRM	Diğer sporcular	Nicel
Altıntaş vd.	2010	TR	M	BM-HİK	SKGÖ-BAEÇV	134	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Altıntaş vd.	2012	TR	M	BM	SGEYÖ	287	KRM	T	Diğer sporcular	Nicel
Altıntaş ve Koruç	2014	TR	M	SKM	SKGÖ	896	KRM	KRM	Diğer sporcular	Nicel
Altunbaş	2018	TR	YL	SKM	SKGÖ	250	KRM	YOK	Spor yapan yapmayan karma	Nicel
Arıburun ve Aşçı	2005	TR	M	BM	SGEYÖ	102	YOK	T	Diğer sporcular	Nicel
Arslan ve Altay	2009	TR	M	SKM	SKGÖ	200	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Artut	2016	TR	YL	SKM	SKGÖ	100	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Aslan ve Kuru	2002	TR	M	BM	SÖBMÖ	84	YOK	T	Diğer sporcular	Nicel
Aycan ve Yıldız	2016	TR	M	SKM	SKGÖ	149	KRM	T	Öğrenci sporcu	Nicel
Aydoğdu vd.	2018	TR	M	BM	SÖBMÖ	61	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Aygün ve Yetim	2015	TR	M	SKM	SKGÖ	80	KRM	T	Diğer sporcular	Nicel
Aygün ve Yetim	2017	TR	M	SKM	SKGÖ	540	KRM	T	Diğer sporcular	Nicel
Balkis	2019	TR	YL	BM	SGEYÖ-SÖBMÖ	253	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Başar	2019	TR	YL	BM-HİK	SGÖ	218	KRM	KRM	Diğer sporcular	Nicel
Baçoğlu	2017	TR	M	BM	BAEÇV	36	E	B	Diğer sporcular	Nicel
Baştuğ	2002	TR	YL	BM-SKM	AF	100	KRM	YOK	Öğrenci sporcu	Nicel
Bayrak Ayaş	2020	İNG	M	SKM	EKMÖ	457	KRM	E-SPOR	E-spor oyuncusu	Nicel
Bayrakdaroğlu vd.	2020	İNG	M	BM-HİK	SGEYÖ-SGÖ	183	K	T	Diğer sporcular	Nicel
Baysal	2019	TR	YL	BM-SKM	SKGÖ-SÖBMÖ	241	KRM	KRM	Öğrenci sporcu	Nicel
Bezci	2016	İNG	M	BM-HİK	SGEYÖ-SGÖ	406	YOK	B	Diğer sporcular	Nicel

Bingöl	2017	TR	YL	SKM	SKGÖ	370	KRM	KRM	Öğrenci sporcu	Nicel
Bora	2013	TR	YL	BM	SÖBMÖ	631	KRM	KRM	Öğrenci sporcu	Nicel
Bozkurt	2014	TR	YL	BM-SKM	SKGÖ-BAEÇV	715	KRM	KRM	Öğrenci sporcu	Nicel
Can vd.	2009	TR	M	BM	SÖBMÖ	138	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Canpolat ve Kazak Çetinkalp	2011	TR	M	BM	BAEÇV	431	KRM	KRM	Öğrenci sporcu	Nicel
Ceylan vd.	2016	TR	M	SKM	ESTÖ	227	KRM	B	Ekstrem sporcu	Nicel
Çağlar vd.	2009	İNG	M	SKM	SKGÖ	147	YOK	T	Diğer sporcular	Nicel
Çağlar ve Aşçı	2010	İNG	M	HİK	SGÖ	216	KRM	T	Diğer sporcular	Nicel
Çakaloğlu vd.	2019	TR	M	BM-HİK	SGEYÖ-SGÖ	121	YOK	T	Diğer sporcular	Nicel
Çalışkan	2018	TR	YL	SKM	UMMÖ	130	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Çaycı	2019	TR	YL	BM-SKM	SKGÖ-SGEYÖ	172	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Çekiç ve Kurt	2017	TR	M	BM	SGEYÖ	460	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Çepikkurt ve Kızıldağ Kale	2019	İNG	M	BM	2x2 BHE, SYKAÖ	92	K	T	Diğer sporcular	Nicel
Çepikkurt ve Yazgan İnanc	2012	TR	M	BM	2x2 BHE	246	KRM	T	Diğer sporcular	Nicel
Çetin	2020	İNG	M	HİK	SGÖ II	95	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Çetin	2017	TR	YL	HİK	SGÖ	511	KRM	KRM	Öğrenci sporcu	Nicel
Çetin ve Özman	2019	TR	M	SKM	UMMÖ	309	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Çetinkaya vd.	2018	İNG	M	HİK	SDDÖ	681	KRM	YOK	Öğrenci sporcu	Nicel
Dalkıran ve Aslan	2016	TR	M	HİK	SGÖ	390	KRM	YOK	Öğrenci sporcu	Nicel
Danışman	2011	TR	YL	HİK	SGÖ	329	KRM	KRM	Öğrenci sporcu	Nicel
Demir	2017	TR	YL	SKM	SKGÖ	650	KRM	T	Öğrenci sporcu	Nicel
Demir	2018	TR	YL	BM	SÖBMÖ	220	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Dereceli	2019	TR	M	BM	BAEÇV	304	YOK	YOK	Spor yapan yapmayan karma	Nicel
Dirmen	2014	TR	YL	BM	SÖBMÖ	289	K	T	Diğer sporcular	Nicel
Doğru	2019	TR	M	BM	SGEYÖ	72	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Durmuş	2015	TR	YL	BM-SKM	AF	318	KRM	B	Öğrenci sporcu	Nicel
Dut vd.	2020	İNG	M	HİK	SGÖÇV	554	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Duyan ve Günel	2020	İNG	M	SKM	SKGÖ	125	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Ekinci vd.	2017	İNG	M	SKM	SKGÖ	206	YOK	B	Diğer sporcular	Nicel
Elmas ve Aşçı	2017	TR	M	BM	2x2 BHE	209	KRM	KRM	Öğrenci sporcu	Nicel
Emamvırdı vd.	2020	TR	M	HİK	ESKMÖ	132	KRM	YOK	Engelli sporcu	Nicel
Engür	2002	TR	YL	BM	SÖBMÖ	279	KRM	KRM	Diğer sporcular	Nicel
Erdem	2008	TR	YL	HİK	SGÖ	153	YOK	T	Diğer sporcular	Nicel

Erdoğdu vd.	2014	İNG	M	SKM	SKGÖ	378	KRM	KRM	Öğrenci sporcu	Nicel
Ergin vd.	2019	TR	M	SKM	SKGÖ	365	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Eri	2018	TR	M	BM	SÖBMÖ	303	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Eroğlu	2018	TR	YL	BM	SÖBMÖ	226	YOK	B	Diğer sporcular	Nicel
Ersöz vd.	2012	TR	M	HİK	SGÖ	820	KRM	KRM	Diğer sporcular	Nicel
Ersöz vd.	2015	TR	M	BM	2×2 BHE	820	KRM	KRM	Diğer sporcular	Nicel
Esentürk	2014	TR	YL	HİK	SGÖ	394	KRM	YOK	Öğrenci sporcu	Nicel
Filiz ve Demirhan	2018	TR	M	BM	SÖBMÖ	167	KRM	T	Öğrenci sporcu	Nicel
Genç vd.	2018	TR	M	BM	SGEYÖ	140	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Gharehbaba	2015	TR	YL	SKM	SKGÖ	300	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Gök vd.	2018	TR	M	BM	BAEÇV	321	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Görgüt ve Güllü	2016	İNG	M	SKM	SKGÖ	700	KRM	T	Öğrenci sporcu	Nicel
Gül vd.	2019	İNG	M	HİK	PMSSES	590	KRM	E-SPOR	E-spor oyuncusu	Karma
Gülbahçe vd.	2018	İNG	M	SKM	SKGÖ	100	KRM	YOK	Spor yapan yapmayan karma	Nicel
Gümüšdađ vd.	2017	TR	M	HİK	SGÖ	30	KRM	B	Engelli sporcu	Nicel
Gürer	2017	İNG	M	SKM	SKGÖ	93	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Haslofça	2018	İNG	M	HİK	SGÖ	543	KRM	KRM	Öğrenci sporcu	Nicel
Hazar vd.	2018	TR	M	SKM	SKGÖ	297	KRM	YOK	Spor yapan yapmayan karma	Nicel
Hosseinlipour	2015	TR	YL	BM	SÖBMÖ	380	KRM	KRM	Öğrenci sporcu	Nicel
İlhan ve Gencer	2013	TR	M	SKM	SKGÖ	78	KRM	B	Öğrenci sporcu	Nicel
İmamoğlu Kaya	2019	TR	YL	HİK	SGÖ	38	K	T	Diğer sporcular	Nicel (D)
Kaman vd.	2017	TR	M	SKM	SKGÖ	126	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Karaç	2017	TR	DR	BM-SKM	SKGÖ-BAEÇV	214	KRM	B	Öğrenci sporcu	Nicel
Karadağ	2013	TR	YL	BM	SÖBMÖ	97	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Karademir ve Karademir	2018	TR	M	BM	SÖBMÖ	288	KRM	T	Diğer sporcular	Nicel
Karakaş	2019	TR	YL	BM	SÖBMÖ	210	KRM	T	Diğer sporcular	Nicel
Karamanoğlu	2018	TR	YL	BM	SÖBMÖ	119	YOK	T	Diğer sporcular	Nicel
Kartal vd.	2017	TR	M	BM	SÖBMÖ	152	KRM	T	Diğer sporcular	Nicel
Kaya ve Canbaz	2005	TR	M	SKM	AF	143	YOK	B	Diğer sporcular	Nicel
Kayğusuz vd.	2016	TR	M	BM	SGEYÖ	188	KRM	YOK	Diğer sporcular	Nicel
Kazak	2007	TR	YL	SKM	SKGÖ	597	KRM	KRM	Öğrenci sporcu	Nicel
Kazak	2004	TR	M	HİK	SGÖ	285	KRM	KRM	Diğer sporcular	Nicel
Kazak Çetinkalp	2010	TR	M	HİK	DGÖ	470	KRM	KRM	Diğer sporcular	Nicel

Kazak Çetinkalp	1.A				BM-HİK	DGÖ-2×2 BHE	530	KRM	KRM	Diğer sporcular	Nicel
	2.A	2009	TR	DR	BM	2×2 BHE	449	KRM	KRM	Diğer sporcular	Nicel
Kazak Çetinkalp vd.	2011	TR	M		BM-HİK	DGÖ-BAEYV	267	KRM	T	Diğer sporcular	Nicel
Kazak Çetinkalp ve Türksoy	2011	İNG	M		SKM-BM	SKGÖ-BAEÇV	159	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Kazak vd.	2004	TR	M		HİK	SGÖ	218	KRM	YOK	Diğer sporcular	Nicel
Kelecek	2013	TR	YL		BM-HİK	SGEYÖ-SGÖ	390	KRM	KRM	Diğer sporcular	Nicel
Kelecek vd.	2016	TR	M		HİK	SGÖ	207	KRM	KRM	Diğer sporcular	Nicel
Kelecek vd.	2010	TR	M		HİK	SGÖ	204	KRM	T	Diğer sporcular	Nicel
Kelecek ve Koruç	2018	TR	M		HİK	SGÖ	200	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Kelecek ve Yıldırım	2020	TR	M		HİK	SGÖ	273	KRM	KRM	Diğer sporcular	Nicel
Kesler	2020	TR	YL		HİK	SGÖ	140	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Kılınç vd.	2011	TR	M		BM	SÖBMÖ	95	KRM	T	Diğer sporcular	Nicel
Kızıldağ Kale	2013	TR	DR		BM-HİK	SGEYÖ-SGÖ	40	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel (D)
Kızılkaya	2009	TR	YL		SKM	AF	200	KRM	YOK	Öğrenci sporcu	Nicel
Kocaekşi ve Koruç	2012	TR	M		HİK	SGÖ	51	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Kolayış	2012a	İNG	M		HİK	SGÖ	124	YOK	T	Engelli sporcu	Nicel
Kolayış	2012b	İNG	M		HİK	SGÖ	61	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Kolayış vd.	2018	İNG	M		SKM	SKGÖ	604	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Kolayış vd.	2015	TR	M		HİK	SGÖ	69	K	T	Diğer sporcular	Nicel
Koparan ve Öztürk	2002	TR	M		SKM	AF	332	KRM	YOK	Spor yapan yapmayan karma	Nicel
Korkmaz vd.	2019	TR	M		SKM	AF	90	K	KRM	Diğer sporcular	Nicel
Korkutata	2016	İNG	M		SKM	SKGÖ	238	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Koruç	2009	TR	M		BM-HİK	SGEYÖ-SGÖ	94	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Kuru ve Abakay	2009	TR	M		BM	SÖBMÖ	62	E	B	Diğer sporcular	Nicel
Kurudirek	2017	İNG	M		BM	2×2 BHE	133	YOK	T	Diğer sporcular	Nicel
Kusan vd.	2019	İNG	M		HİK	SGÖ	173	KRM	KRM	Engelli sporcu	Nicel
Küçükibiş ve Gül	2019	İNG	M		HİK	SGÖ	110	KRM	KRM	Diğer sporcular	Nicel
Meriç ve Turay	2020	TR	M		SKM	SKGÖ	134	KRM	T	Engelli sporcu	Nicel
Mumcu	2011	TR	YL		HİK	SGÖ	239	KRM	KRM	Diğer sporcular	Nicel
Olmuş vd.	2019	TR	M		HİK	SGÖ	100	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel (D)
Oyar vd.	2001	TR	M		SKM	SKGÖ	977	KRM	YOK	Öğrenci sporcu	Nicel
Öcal ve Sakallı	2018	TR	M		HİK	SGÖ II	205	KRM	KRM	Diğer sporcular	Nicel
Öz	2014	TR	YL		SKM	AF	3771	KRM	YOK	Spor yapan yapmayan karma	Nicel

Öz ve Üstün	2019	TR	M	SKM	EKMÖ	599	YOK	E-SPOR	E-spor oyuncusu	Nicel
Özaslan	2019	TR	YL	HİK	SGÖ	588	KRM	KRM	Diğer sporcular	Nicel
Özdiñç	2005	TR	M	SKM	AF	379	KRM	YOK	Spor yapan yapmayan karma	Nicel
Özen	2019	TR	YL	BM-HİK	SÖBMÖ-SGÖ	208	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Özgün vd.	2017	TR	M	BM	SÖBMÖ	168	KRM	T	Öğrenci sporcu	Nicel
Özsarı ve Çetin	2019	TR	M	BM	SGEYÖ	426	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Özşaker vd.	2016	TR	M	HİK	SGÖ	491	KRM	KRM	Diğer sporcular	Nicel
Öztürk ve Koca	2017	TR	M	SKM	GF	27	K	KRM	Diğer sporcular	Nitel
Pehlivan vd.	2017	TR	M	HİK	SGÖ	83	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Polat vd.	2019	TR	M	BM	SÖBMÖ	359	KRM	T	Öğrenci sporcu	Nicel
Polat vd.	2018a	TR	M	SKM	SKGÖ	300	KRM	KRM	Spor yapan yapmayan karma	Nicel
Polat vd.	2018b	TR	M	HİK	SGÖ	250	KRM	YOK	Diğer sporcular	Nicel
Sarı	2015a	İNG	M	HİK	SGÖ	133	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Sarı	2015b	İNG	M	BM	SGEYÖ	403	KRM	KRM	Diğer sporcular	Nicel
Sarı vd.	2015	İNG	M	HİK	SGÖ	111	KRM	T	Diğer sporcular	Nicel
Sarı ve Bayazıt	2017	İNG	M	HİK	SGÖ	289	E	B	Diğer sporcular	Nicel
Sarı ve Deryahanoğlu	2019	TR	M	SKM	AF	335	KRM	T	Diğer sporcular	Nicel
Serin	2016	TR	YL	HİK	SGÖ	35	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Sinan	2015	TR	YL	BM-HİK	SGÖ-BAE	235	KRM	YOK	Öğrenci sporcu	Nicel
Soyer vd.	2010	TR	M	BM	SÖBMÖ	120	KRM	T	Diğer sporcular	Nicel
Sönmez	2018	TR	YL	BM	SÖBMÖ	425	KRM	KRM	Engelli sporcu	Nicel
Şahin ve Bastık	2019	TR	M	HİK	SGÖ	243	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Şallı	2020	TR	M	SKM	UMMÖ	345	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Şanlı	2014	TR	M	HİK	SGÖ	314	E	KRM	Öğrenci sporcu	Nicel
Şeker	2017	TR	DR	BM	SGEYÖ	551	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Şen	2018	TR	YL	SKM	SKGÖ	410	KRM	KRM	Öğrenci sporcu	Nicel
Şenyurt	2018	TR	YL	BM	BAEÇV	362	KRM	T	Diğer sporcular	Nicel
Şimşek	2010a	TR	M	SKM	GF	19	KRM	B	Diğer sporcular	Nitel
Şimşek	2010b	TR	M	SKM	STGÖ	212	KRM	B	Ekstrem sporcu	Nicel
Şimşek	2019	TR	YL	SKM	GF	9	E	B	Diğer sporcular	Nitel
Şimşek	2012	TR	M	SKM	ESTÖ	1574	KRM	B	Ekstrem sporcu	Nicel
Şiraz	2008	TR	YL	SKM	SKGÖ	259	KRM	T	Diğer sporcular	Nicel
Şirin	2008	TR	M	SKM	SKGÖ	285	K	T	Diğer sporcular	Nicel

Şirin vd.	2008	TR	M	SKM	SKGÖ	270	KRM	YOK	Öğrenci sporcu	Nicel
Şirin ve Hamamioğlu	2007	TR	M	SKM	SKGÖ	121	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Taşmektepligil ve Bostancı	2000	TR	M	SKM	AF	691	KRM	YOK	Spor yapan yapmayan karma	Nicel
Taşpınar	2019	TR	YL	BM	SÖBMÖ	530	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Taştan	2019	TR	YL	SKM	SKGÖ	519	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Tekkurşun-Demir vd.	1.A 2018	TR	M	HİK	ESKMÖ	303	KRM	YOK	Engelli sporcu	Nicel
	2.A			HİK	GF	15	YOK	YOK	Engelli sporcu	Nitel
Tekkurşun-Demir ve İlhan	2020	TR	M	HİK	ESKMÖ	303	KRM	KRM	Engelli sporcu	Nicel
Tekkurşun-Demir ve İlhan	2019	TR	M	HİK	ESKMÖ	80	KRM	KRM	Engelli sporcu	Nicel
Temel	2018	TR	M	SKM	SKGÖ	289	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Toktaş	2017	TR	DR	HİK	SGÖ	856	KRM	KRM	Öğrenci sporcu	Nicel
Top vd.	2018	İNG	M	SKM	SKGÖ	500	KRM	KRM	Spor yapan yapmayan karma	Nicel
Toros	2004	TR	M	BM	SGEYÖ	305	KRM	T	Diğer sporcular	Nicel
Toros	2002	TR	M	BM	SGEYÖ	236	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Toros	2005	TR	M	BM	SGEYÖ	187	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Toros	2010	TR	M	BM	SGEYÖ	144	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Toros vd.	2010	TR	M	BM	SGEYÖ	85	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel
Toros ve Duvan	2011	TR	M	BM	SGEYÖ	141	YOK	B	Diğer sporcular	Nicel
Toros ve Koruç	2005	TR	M	BM	SGEYÖ	156	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Toros ve Özerkan	2001	TR	M	BM	SGEYÖ	236	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Toy	2015	TR	YL	BM	SGEYÖ	317	YOK	B	Diğer sporcular	Nicel
Turhan	2009	TR	YL	BM	SÖBMÖ	74	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Ural	2008	TR	YL	BM	SÖBMÖ	130	YOK	T	Diğer sporcular	Nicel
Urfa ve Aşçı	2018	TR	M	HİK	SGÖ	30	E	T	Diğer sporcular	Nicel (D)
Üstün	2018	İNG	M	SKM	SKGÖ	280	KRM	T	Diğer sporcular	Nicel
Üstün vd.	2016	İNG	M	SKM	SÖBMÖ	108	KRM	YOK	Diğer sporcular	Nicel
Var	2018	TR	M	SKM	AF	1981	K	KRM	Spor yapan yapmayan karma	Nitel
Yalçın vd.	2017	TR	M	SKM	SKGÖ	136	K	KRM	Öğrenci sporcu	Nicel
Yanar vd.	2017	TR	M	BM	SÖBMÖ	210	KRM	B	Öğrenci sporcu	Nicel
Yavuz-Eroğlu ve Eroğlu	2019	TR	M	BM	SÖBMÖ	321	KRM	YOK	Öğrenci sporcu	Nicel
Yıldırım	2017a	TR	YL	HİK	SGÖ	282	KRM	KRM	Öğrenci sporcu	Nicel
Yıldırım	2017b	TR	M	SKM	SKGÖ	160	KRM	T	Öğrenci sporcu	Nicel

Yıldız	2019	TR	DR	BM	SÖBMÖ	1204	KRM	KRM	Öğrenci sporcu	Nicel
Yıldız vd.	2019	TR	M	HİK	SGÖ II	409	KRM	KRM	Diğer sporcular	Nicel
Yılmaz	2019a	TR	YL	SKM	SKGÖ	2000	KRM	YOK	Diğer sporcular	Nicel
Yılmaz	2019b	TR	YL	SKM	SKGÖ	199	YOK	KRM	Engelli sporcu	Nicel
Yılmaz vd.	2020	İNG	M	BM	SÖBMÖ	275	KRM	YOK	Spor yapan yapmayan karma	Nicel
Yılmaz vd.	2019	TR	M	BM	SÖBMÖ	74	KRM	B	Engelli sporcu	Nicel
Yılmaz vd.	2009	TR	M	BM	SGEYÖ	130	E	T	Diğer sporcular	Nicel
Yiğit	2011	TR	YL	HİK	SGÖ	365	KRM	YOK	Öğrenci sporcu	Nicel
Yüksel	2018	TR	M	SKM	AF	570	YOK	KRM	Diğer sporcular	Nicel
Yüksel ve Bayar	2015	TR	M	SKM	SKGÖ	2135	KRM	YOK	Diğer sporcular	Nicel
Zorlu vd.	2020	TR	M	BM	SÖBMÖ	342	KRM	B	Diğer sporcular	Nicel

1.A, 2.A= 1. ve 2. araştırma, aynı çalışma içinde birden fazla araştırma olduğunu ifade etmektedir; YL=Yüksek lisans tezi, DR=Doktora tezi, M=Makale, SKM=Spora Katılım Motivasyonu, BM=Başarı Motivasyonu, HİK=Hür İrade Kuramı, AF=Anket formu, SGEYÖ=Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği, SGÖ=Sporda Güdülenme Ölçeği, SKGÖ=Spora Katılım Güdüsü Ölçeği, SÖBMÖ=Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeği, 2x2 BHE=Sporda 2x2 Başarı Hedefleri Envanteri, SYKAÖ=Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği, BAEÇV=Başarı Algısı Envanteri Çocuk Versiyonu, DGÖ=Durumsal Güdülenme Ölçeği, BAEYV=Başarı Algısı Envanteri Yetişkin Versiyonu, ESKMÖ=Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği, EKMÖ=E-Spor Katılım Motivasyonu Ölçeği, ESTÖ=Ekstrem Spor Tüketim Ölçeği, STGÖ=Spor Tüketim Güdüsü Ölçeği, GF=Görüşme Formu, UMMÖ=Kişileri Ultra Maraton Koşmaya Motive Eden Faktörler Ölçeği, PMSES=Participation Motivation Scale for E-Sports, SDDÖ=Sporda Davranışsal Düzenlemeler Ölçeği, SGÖ II=Sporda Güdülenme Ölçeği-II, BAE=Başarı Algısı Envanteri, SGÖÇV=Sporda Güdülenme Ölçeği Çocuk Versiyonu, KRM=Karma, K=Kadın, E=Erkek, Yok=Belirtilmemiş, B=Bireysel, T=Takım, D=Deneyel araştırma.

Tablo 2. Araştırmalarda incelenen motivasyon yaklaşımı

Motivasyon Yaklaşımı	n	%
Başarı Motivasyonu	66	32,51
Spora Katılım Motivasyonu	64	31,53
Hür İrade Kuramı	53	26,11
Başarı Motivasyonu ve Hür İrade Kuramı	12	5,91
Başarı Motivasyonu ve Spora Katılım Motivasyonu	8	3,94
Toplam	203	100

Analize dâhil edilen araştırmaların motivasyon yaklaşımı Tablo 2’de görülmektedir. Araştırmalarda en çok kullanılan motivasyon yaklaşımları sırası ile başarı motivasyonu, spora katılım motivasyonu ve Hür İrade Kuramı’dır.

Tablo 3. Araştırmaların yazım dili, yayın türü ve araştırma yöntemi

Araştırma Yazım Dili			Yayın Türü			Araştırma Yöntemi		
Kategori	n	%	Kategori	n	%	Kategori	n	%
Türkçe	170	83,74	Makale	142	69,95	Nicel	196	96,55
İngilizce	33	16,26	YL Tezi	54	26,60	Nitel	5	2,46
			DR Tezi	7	3,45	Karma	2	0,99
Toplam	203	100	Toplam	203	100	Toplam	203	100

Tablo 3’te yazım dili, yayın türü ve araştırma yaklaşımına göre araştırmaların analizi görülmektedir. Araştırmaların %83,74’ü Türkçe yazılmıştır. Yayın türüne göre ise %69,95’i makale diğerleri ise tezdir. Analize dâhil edilen araştırmaların %96,55’i ise nicel araştırmalardan oluşmaktadır.

Tablo 4. Kullanılan araştırma yöntemlerinin yıllara göre analizi

Periyot	Nicel	Nitel	Karma	Toplam
2000-2005	16	0	0	16
2006-2010	27	1	0	28
2011-2015	41	0	0	41
2016-2020	112	4	2	118
Toplam	196	5	2	203

2000-2005 ve 2011-2015 dönemlerindeki tüm araştırmalar niceldir. 2016-2020 arasında yayımlanan araştırmaların ise 112'si nicel, 4'ü nitel ve 2 tanesi karma yöntemdir (Tablo 4).

Tablo 5. Spor branşı ve cinsiyete göre araştırmaların örneklem grupları

Spor Branşı			Örneklem Cinsiyeti		
Kategori	n	%	Kategori	n	%
Bireysel	56	27,59	Erkek	28	13,79
Takım	66	32,51	Kadın	11	5,42
Karma	50	24,63	Karma	144	70,94
E-spor	3	1,48	Belirtilmemiş	20	9,85
Belirtilmemiş	28	13,79			
Toplam	203	100	Toplam	203	100

56 araştırmada bireysel, 66 araştırmada takım sporları kullanılmıştır. 28 araştırmada ise araştırma grubunun branşı hakkında net bir bilgi verilmemiştir. Analize dâhil edilen araştırmaların %70,94'ünde (144) araştırma grubu hem kadın hem erkeklerden oluşmuştur. Araştırmaların %9,85'inde (20) ise örneklem grubunun cinsiyeti net olarak belirtilmemiştir (Tablo 5).

Tablo 6. Araştırmaların örneklem türüne göre sınıflandırılması

Üst Kategori	Örneklem Kategorisi	n	%
Sporcu	Ekstrem sporcu	3	1,48
	E-spor oyuncusu	3	1,48
	Engelli sporcu	12	5,91
	Öğrenci-sporcu	40	19,70
	Diğer sporcular	133	65,52
Spor Yapan/Yapmayan Karma	Spor yapan/yapmayan karma	12	5,91
Toplam		203	100

Dâhil edilen araştırmaların örneklem grupları en çok sırası ile, diğer sporcular (%65,52) ve öğrenci-sporculardan (%19,70) oluşmaktadır.

Tablo 7. Sporda motivasyon konulu araştırmaların en çok yayımlandığı dergiler

Dergi Adı	Araştırma sayısı	%
Spormetre	15	10,56
Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi	11	7,74
Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi	8	5,63
Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi	6	4,23
CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi	5	3,52
Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi	4	2,82
Türkiye Klinikleri Spor Bilimleri Dergisi	4	2,82
Diğer Dergiler	89	62,68
Toplam	142*	100

* Bu araştırmaya dahil edilen 203 araştırmaların 142'si bilimsel dergilerde yayımlanmıştır.

Araştırmaların yayımlandığı ilk üç bilimsel dergi sırası ile; Spormetre Dergisi, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi ve Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi’dir (Tablo 7).

Tablo 8. Spor motivasyonu konusunda kullanılan veri toplama araçları

No	Veri toplama Aracı	n	%	Ölçme Aracının Kuramsal Yaklaşımı
1	Sporda GÜdülenme Ölçeği	49	21,97	Hür İrade Kuramı
2	Spora Katılım GÜdüsü Ölçeği	47	21,08	Spora Katılım Motivasyonu
3	Spora Özgü Başarı Motivasyon Ölçeği	38	17,04	Başarı Motivasyonu
4	Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği	28	12,56	Başarı Motivasyonu
5	Anket Formu	14	6,28	-
6	Başarı Algısı Envanteri Çocuk Versiyonu,	9	4,04	Başarı Motivasyonu
7	Sporda 2x2 Başarı Hedefleri Envanteri	7	3,14	Başarı Motivasyonu
8	Görüşme Formu	4	1,79	-
9	Durumsal GÜdülenme Ölçeği	4	1,79	Hür İrade Kuramı
10	Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyon Ölçeği	4	1,79	Hür İrade Kuramı
11	Kişileri Ultra Maraton Koşmaya Motive Eden Faktörler Ölçeği	3	1,35	Spora Katılım Motivasyonu
12	Sporda GÜdülenme Ölçeği-II	3	1,35	Hür İrade Kuramı
13	Ekstrem Spor Tüketim Ölçeği	2	0,90	Spora Katılım Motivasyonu
14	E-Spor Katılım Motivasyonu Ölçeği	2	0,90	Spora Katılım Motivasyonu
15	Başarı Algısı Envanteri Yetişkin Versiyonu	2	0,90	Başarı Motivasyonu
16	Başarı Algısı Envanteri	2	0,90	Başarı Motivasyonu
17	Sporculara Yönelik Kazanma Algısı Ölçeği	1	0,45	Başarı Motivasyonu
18	Participation Motivation Scale for E-Sports	1	0,45	Hür İrade Kuramı
19	Sporda Davranışsal Düzenlemeler Ölçeği	1	0,45	Hür İrade Kuramı
20	Sporda GÜdülenme Ölçeği Çocuk Versiyonu	1	0,45	Hür İrade Kuramı
21	Spor Tüketim GÜdüsü Ölçeği	1	0,45	Spora Katılım Motivasyonu
Toplam		223	100,00	

Analize dahil edilen 203 araştırma içinde toplam 223 ölçme aracının kullanıldığı görülmüştür. Sporda motivasyon konusunda sırasıyla en çok; Sporda GÜdülenme Ölçeği, Spora Katılım GÜdüsü Ölçeği, Spora Özgü Başarı Motivasyon Ölçeği ve Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeklerinin kullanıldığı görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma, Türkiye’de spor motivasyonu ile ilgili yayımlanmış makale ve tezlerin, anahtar kelimeler ile belirli veri tabanları üzerinden taranarak sistematiik olarak derlenmesi amacı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın dâhil etme kriterlerini sağlayan toplam 203 araştırma belirlenerek, belirli özelliklerine göre sınıflandırılmıştır. Dâhil edilen araştırmalar detaylı bir şekilde incelenip analiz edildiğinde bazı önemli noktaların ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Ön plana çıkan noktalar aşağıda kısaca tartışılmıştır.

Dâhil edilen 203 araştırma, yayımlandığı yıllara göre beş yıllık dönemler şeklinde kategorize edilmiştir. Elde edilen bu dönemler 2000-2005, 2006-2010, 2011-2015 ve 2016-2020 şeklinde dört dönemdir. Kullanılan araştırma yöntemleri bu dört dönem açısından analiz edildiğinde; 2000-2005 yılları arasında hiç nitel araştırma olmadığı, 2006-2010 ve 2011-2015 yıllarında ise birer tane nitel araştırma olduğu görülmektedir. Son olarak 2016-2020 yıllarında ise dört tane nitel araştırma ile iki tane de karma yöntem

araştırma yayımlanmıştır. Ayrıca, tüm araştırmalar değerlendirildiğinde, %96,55'inde nicel yaklaşım kullanılırken %3,45 oranındaki az sayıda araştırmada nitel ve karma yöntem benimsenmiştir. Bu bulgular sporda motivasyon konusunda nicel yaklaşımın hâkim olduğunu göstermektedir. Spor bilimlerindeki diğer sosyal alanlarında da nitel yaklaşıma kıyasla nicel yaklaşımın çok daha fazla kullanıldığı görülmektedir (Elmas, Açıköz ve Aşçı, 2018). Nicel yaklaşımın baskın şekilde tercih edilme nedeni pozitivist yaklaşımın alandaki baskınlığı ve alternatiflerinin zayıflığı olabilir (Elmas ve diğerleri, 2018). O'Neill (2002) bu durumu bilimsel paradigmalarda "çoğunluğun hâkimiyeti" olarak nitelendirmekte ve analizlere göre sporda motivasyon konusunda da bu durum pozitivist paradigma lehine işlemeye devam etmektedir. Elde edilen değerler beş yıllık dönemlere göre incelendiğinde ise, geçmişten günümüze yaklaştıkça sporda motivasyon konusunda nitel ve karma yöntem araştırmaların arttığı söylenebilir. Benzer şekilde, spor bilimlerinde sosyal alanlarda yapılmış olan tezlerin incelendiği bir araştırmada da nitel araştırma yaklaşımının geçmişten günümüze daha fazla tercih edildiği belirtilmiştir (Elmas ve diğerleri, 2018).

Bu sistematik derlemede ortaya çıkan bir diğer önemli husus ise değerlendirmeye alınan araştırmalarda eksik bilgilerin olmasıdır. Örneğin, bazı araştırmalarda katılımcıların özellikleri (cinsiyet, spor branşı) tam olarak belirtilmemiştir (Tablo 5). Bilimsel araştırmalarda, örneklem grubunun bilgisinin eksik olarak verilmesi veya yöntemin detaylı olarak açıklanmaması bazı olumsuzluklara yol açabilir. Örneğin, meta-analiz veya sistematik derleme yöntemleri kullanılacağı zaman, önceden yayımlanmış olan araştırmaların yöntem ve bulgularındaki detaylı bilgilere ihtiyaç duyulur. Eksik bilgiler içeren araştırmalar, meta-analiz veya sistematik derleme türü çalışmaların analizlerini olumsuz olarak etkileyebilir. Ayrıca, okuyucuların bilimsel araştırmaları daha sağlıklı bir şekilde anlamaları, örneklem gruplarının özelliklerini kavrayabilmeleri ve araştırma bulgularını gerekli olduğunda gerçek hayatta kullanabilmeleri için okudukları metinlerin eksik bilgiler içermemesi gerekmektedir. Örneklem grubunun özellikleri, veri toplama aracı ve verilerin analizi gibi hususların bilimsel araştırmaların raporlarla anlaşılması sürecinde eksiksiz ve net olarak ifade edilmesi gerekmektedir. Bu sistematik derlemeye dâhil edilen araştırmaların %10'una yakın bir kısmında örneklem grubunun cinsiyeti ile ilgili net bir bilgiye ulaşılamamaktadır. Ayrıca, araştırmaların %10'undan fazlasında ise katılımcıların spor branşları net olarak ifade edilmemiştir. Bu nedenle, ileride yapılacak araştırmalarda, bu ve benzeri bilgilerin eksiksiz ve net bir şekilde ifade edilmesi gerektiği söylenebilir.

Bu araştırmada ortaya çıkan bir diğer nokta, sporda motivasyon konusunda ülkemizde yapılan bazı araştırmalarda veri toplama araçlarının uygun olmayan şekilde kullanılmasıdır. Ülkemizde spor motivasyonu için kullanılan ölçme araçları, amacına uygun olarak, spor yapan bireyler için geliştirilmiş veya Türkçe'ye uyarlanmıştır. Yani, bu ölçeklerin spor yapan bireylerin spora yönelik motivasyonlarını belirlemek amacı ile kullanılması gerekmektedir. Fakat bu sistematik derlemeye dâhil edilen bazı araştırmalarda, sporcu örneklem gruplarında kullanılması gereken ölçeklerin spor yapmayan kişilerde de kullanıldığı belirlenmiştir. İfade edilen bu araştırmaların örneklem

türü Tablo 1’de *spor yapan/yapmayan karma* şeklinde belirtilmiştir. Sporcular için kullanılması gereken ölçeklerin, sporcu olmayan bireylerde kullanılması araştırmaların geçerlik ve güvenilirliği ile ilgili problemlere neden olabilir. Geçerlik, bir ölçme aracının kullanıldığı amaca hizmet etme derecesidir ve bu nedenle ölçme araçlarının geçerliği uygulandığı gruba ve uygulama biçimine göre değişebilir (Öncü, 1994). Ayrıca bir ölçeğin geliştirildiği örneklem grubundan farklı grupta uygulanması ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği açısından ciddi sorunlar içerir. Bir ölçek belli bir ortama ve örneklem grubuna uygun olarak geliştirilmektedir. Bu nedenle o ölçeğin her duruma uyarlanabileceği ve her durumda uygulanabileceği varsayılmamalıdır (Meadows, 2003). Örneğin, Sporda Güdülenme Ölçeği II’de bulunan (Öcal ve Sakallı, 2018) “*çünkü spor yapmaya yeterli vakit ayırmıyordum kendimi kötü hissedirdim*” ifadesi, spor yapmayan birisi için hiçbir şey ifade etmeyecektir. Alan yazındaki spor motivasyonu ölçeklerinde bulunan sorular, bu örnekte belirtilen ifadeye benzer şekildedir ve spora katılım ile ilgilidir. Bu nedenle spor motivasyonu ile ilgili ölçeklerin sporcu olmayan bireyler için hiçbir anlam ifade etmeyeceği söylenebilir. Bu açıklamalar doğrultusunda, sporda motivasyon ile ilgili kullanılan ölçeklerin amacına uygun şekilde kullanılması önemlidir. Bu konuda daha hassas olunması gerektiği ifade edilebilir.

Bu sistemik derleme kapsamındaki araştırmaların örneklem grupları bazı özelliklerine göre kategorize edilmiştir (Tablo 6). Bulgulara göre, ülkemizdeki engelli sporcu, e-spor oyuncusu ve ekstrem sporcu gibi nispeten daha özel gruplarda da sporda motivasyon konusu ele alınmıştır. Öte yandan, öğrenci sporcular ve diğer branşlardan sporcular ile daha fazla araştırma yapılmıştır. Sporda motivasyon konusunda ülkemizde yapılan erken dönem araştırmalar ilk olarak basketbol, hentbol ve futbol gibi daha genel sporcu gruplarında incelenmiştir (Tiryaki ve Gödelek 1997; Toros, 2001). Engelli sporcu, e-spor oyuncusu ve ekstrem sporcular ile yapılan araştırmaların ise daha yakın tarihlerde yapıldığı görülmektedir (Bayrak Ayaş, 2020; Ceylan, Altıparmak ve Akçakoyun, 2016; Gül ve diğerleri, 2019; Öz ve Üstün, 2019; Sönmez, 2019; Şimşek, 2012; Tekkurşun-Demir, 2019; Tekkurşun-Demir ve İlhan, 2020; Yılmaz, Aydın, Bahadır ve Soyer, 2019). Bu açıdan değerlendirildiğinde, önümüzdeki yıllarda farklı spor dalları ortaya çıktıkça ve insanların spor alışkanlıkları değiştikçe, bu yeni spor dallarında da spor motivasyonu ile ilgili araştırmalar yapılacağı ön görülebilir. Ayrıca, spor motivasyonu konusunun yeni spor dallarında incelenmesi ile birlikte, o gruplara özel yeni ölçme araçlarına ihtiyaç duyulacağı da söylenebilir.

Elde edilen bulgulara göre ülkemizde spor motivasyonu konusunda gerçekleştirilen araştırmalarda en çok başarı motivasyonu ve spora katılım motivasyonu yaklaşımı kullanılmıştır. Üçüncü en çok kullanılan yaklaşım ise Hür İrade Kuramı’dır. Bunun sebebi başarı motivasyonu ile spora katılım motivasyonunu belirlemeye yönelik ölçeklerin Türkçe’ye daha önce uyarlanmış olması olabilir. Örneğin, başarı motivasyonunu belirlemek amacı ile kullanılan ölçeklerden birisi olan Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeği 1997 yılında (Tiryaki ve Gödelek, 1997) Türkçe’ye uyarlanmıştır. Spora katılım motivasyonunu belirlemek amacı ile kullanılan Spora Katılım Güdüsü Ölçeği ise 2001 yılında (Oyar ve diğerleri, 2001) Türkçe’ye uyarlanmıştır. En çok kullanılan ilk iki

yaklaşım olan *başarı motivasyonu ve spora katılım motivasyonuna* en yakın motivasyon yaklaşımı *Hür İrade Kuramı'dır*. Hür İrade Kuramı'na yönelik olarak, ülkemizde spor alanında kullanılan ölçme araçlarının en eskisi ise 2004 yılında Türkçe'ye uyarlanan Sporda GÜdülenme Ölçeği'dir. Yani özetle, sporda motivasyon yaklaşımlarına yönelik olarak kullanılan ölçeklerin daha erken bir tarihte Türkçe'ye uyarlanması, o yaklaşımın araştırmacılar tarafından daha fazla ele alınmasına imkân tanımış olabilir.

Bu araştırma Türkiye'de spor motivasyonu ile ilgili yayımlanmış makale ve tezlerin, Dergi Park, TR dizin ve Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanlarından belirli anahtar kelimeler ile taranarak sistematik olarak derlenmesi amacı ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan taramalar sonucunda bu araştırmaya toplam 203 araştırma dâhil edilmiştir. Analize dâhil edilen araştırmalarda en çok kullanılan motivasyon yaklaşımı başarı motivasyonu ve spora katılım motivasyonudur. Ayrıca, Hür İrade Kuramı da çok sık kullanılmaktadır. Türkçe araştırmaların İngilizce yayımlanan araştırmalara göre çok daha fazla olduğu belirlenmiştir. Makaleler ise tezlere göre daha fazla sayıdadır. Araştırmaların %96,55'inde nicel yaklaşım benimsenirken %3,45 oranında az sayıda araştırmada ise nitel ve karma yaklaşım benimsenmiştir. Fakat araştırma yaklaşımı yıllara göre analiz edildiğinde, günümüze yaklaştıkça nitel ve karma yöntem araştırmaların arttığı belirlenmiştir. Araştırmaların büyük bir oranında (%70,94) kadın ve erkekler karma olarak örneklem grubunu oluşturmaktadır. Araştırmalar örneklem gruplarının özelliklerine göre kategorize edildiğinde; öğrenci sporcu, engelli sporcu, ekstrem sporcu, e-spor oyuncusu, diğer sporcular ve spor yapan-yapmayan karma kategorileri oluşmuştur. Bu kategoriler daha yakından incelendiğinde, motivasyon konusunun engelli sporcu, e-spor oyuncusu ve ekstrem sporcu gibi özel gruplarda da ele alındığı ve bu özel gruplardaki araştırmaların nispeten günümüze daha yakın yıllarda gerçekleştirildiği söylenebilir. Sporda motivasyon araştırmalarının en çok yayımlandığı bilimsel dergilerin ilk üçü Spormetre, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi ve Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi'dir. Spor motivasyonu konusundaki araştırmalarda en sık kullanılan üç ölçme aracı ise sırası ile Sporda GÜdülenme Ölçeği, Spora Katılım GÜdüsü Ölçeği, Spora Özgü Başarı Motivasyon Ölçeği ve Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği'dir. Son olarak, analize dâhil edilen araştırmalarda okuyucuya sunulmuş olması gereken bazı bilgilerin eksik olduğu tespit edilmiştir. Örneğin, araştırmaların %10'una yakın bir kısmında örneklem grubunun cinsiyeti ile ilgili net bir bilgiye ulaşılamamaktadır. Araştırmaların %10'undan fazlasında ise spor branşı bilgisi belirtilmemiştir. Araştırmalardaki bir diğer sorun ise veri toplama araçlarının uygun olmayan şekilde kullanılmasıdır. Spor motivasyonunu belirlemeye yönelik olan ölçme araçlarının spor yapmayan bireyler için de kullanıldığı belirlenmiştir.

Bu araştırmada bazı sınırlılıklar da bulunmaktadır. İlk olarak bu araştırma sadece Türkiye'deki sporcular ile yapılan araştırmaları kapsamaktadır. Ayrıca motivasyon konusunu sadece spor alanı ile sınırlandırmıştır. Yani, egzersiz, beden eğitimi dersi ve rekreasyon motivasyonu gibi konular bu sistematik derlemeye dahil edilmemiştir. Son olarak bu araştırma kongre bildirisi olarak yayımlanan araştırmaları kapsamamaktadır.

Bu çalışmadaki tüm bulgular ve sınırlılıklar ele alındığında, sporda motivasyon konusunda ileride yapılacak olan araştırmalar için bazı öneriler aşağıda sunulmuştur.

- Yapılacak olan araştırmaların yöntem bölümü detaylı yazılmalıdır. Özellikle araştırma grubunun özellikleri tam olarak belirtilmelidir.
- Sporda motivasyon konusundaki ölçme araçları uygun şekilde kullanılmalıdır.
- Egzersiz, beden eğitimi ve/veya rekreasyon motivasyonuna yönelik sistemik derleme yapılabilir.
- Spor motivasyonu konusunda, diğer ülkelerdeki araştırmalar incelenebilir.
- Türkiye’de spor motivasyonu konulu kongre bildirileri incelenebilir.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

İhsan SARI,

Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi
54050 Serdivan/SAKARYA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9090-8447>

E-posta: sarihsan@yahoo.com

Kaynaklar

1. **Abakay, U. ve Kuru, E.** (2010). Profesyonel ve amatör futbolcuların statü değişkeni açısından başarı motivasyonu farklılıkları. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 186-191.
2. **Abakay, U. ve Kuru, E.** (2013). Kadın futbolcularda antrenörle iletişim düzeyi ve başarı motivasyonu ilişkisi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(1), 20-33.
3. **Ağar, M.** (2016). *Ağrı ilindeki sporcuların atletizm, kayak ve tenis spor dallarına yönelmesine neden olan motivasyonel etkenlerin araştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.
4. **Akgül, H. M.** (2019). *Ortaokul öğrencilerinin spor yapmalarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sakarya.
5. **Akın, İ. H.** (2011). *Bireysel ve takım sporları yapan öğrencilerin güdusel yönelimlerinin kaygı düzeylerine etkilerinin araştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
6. **Akman, K. ve Can, H. C.** (2019). Oryantiring sporu yapan lise öğrencilerinin sporda güdülenme düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(3), 12-21.
7. **Aksoy, H.** (2019). *Profesyonel futbolcuların örgütsel adalet algıları, hedef yönelimleri ve güdusel iklim algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
8. **Aktaş, Z., Çobanoğlu, G., Yazıcılar, İ. ve Nihal, E.** (2006). Profesyonel basketbolcularda spora özgü başarı motivasyon düzeyinin cinsiyetler açısından karşılaştırılması. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 55-59.
9. **Altıntaş, A., Hacıoğlu, O., Sağtürk, B., Belman, C. ve Aşçı, F. H.** (2010). Genç futbol oyuncularının spora katılım güdülleri ve başarı algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türkiye Klinikleri Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 26-31.
10. **Altıntaş, A., Kelecek, S. ve Aşçı, F. H.** (2013). Elit sporcularda durumsal güdülenme ve optimal performans duygu durumu arasındaki ilişki. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 4(4), 14-21.
11. **Altıntaş, A., Koruç, P. B. ve Akalan, C.** (2012). Sporcuların hedef yönelimleri, algılanan güdusel iklimleri ve algılanan fiziksel yeterliklerinin cinsiyete ve deneyim düzeyine göre karşılaştırılması. *Türkiye Klinikleri Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 1-15.
12. **Altıntaş, A. ve Koruç, P. B.** (2014). Determining participation motivation of young athletes with regard to gender and sport type. *International Journal of Sport Culture and Science*, 2(1), 61-67.
13. **Altınbaş, F.** (2018). *Üniversite öğrencilerinin özyeterlik düzeyleri ile spora katılım motivasyonları arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Doktora Tezi). Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
14. **Arıburun, B. ve Aşçı, F. H.** (2005). Amerikan futbolu oyuncularında hedef yönelimi ve algılanan güdusel iklim. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(3), 111-114.
15. **Arslan, Y. ve Altay, F.** (2009). İlköğretim okul takımlarındaki erkek öğrencilerin spora katılım güdüllerinin incelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 59-66.
16. **Artut, V.** (2016). *Avrupa'daki sualtı hokeyi sporcularının spora katılım motivasyonlarının belirlenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

17. **Aslan, A. ve Kuru, E.** (2002). Profesyonel ve amatör futbolcuların başarı motivasyonu farklılıkları ve sportif tecrübe ile ilişkisi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 23-30.
18. **Aycan, A. ve Yıldız, K.** (2016). 11-14 yaş grubu öğrencilerin spora katılım motivasyonlarının cinsiyetleri açısından incelenmesi. *International Journal of Social Science Research*, 5(2), 1-9.
19. **Aydoğdu, C., Şahan, A. ve Erdem, K. A.** (2018). Genç tenisçilerde spora özgü başarı motivasyonu düzeyinin müsabaka performansı üzerine etkisinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 655-666.
20. **Aygün, M. ve Yetim, A. A.** (2015). Ankara ilindeki 16-20 yaş arası buz hokeycilerin branşa katılım nedenleri. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 1-11.
21. **Aygün, M. ve Yetim, A. A.** (2017). Türkiye’de buz hokeyi sporcularının eğitim düzeylerine göre spora katılım güdülerinin incelenmesi. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 27-33.
22. **Balkis, F.** (2019). *Elit seviyedeki tenisçilerin görev ve ego yönelimi hedeflerinin başarı motivasyonlarına etkisinin araştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.
23. **Barton, D. L.** (1991). The role of process innovation and adaptation in attaining strategic technological capability international. *Journal of Technology Management*, 6(3-4), 303-320.
24. **Başar, S.** (2019). *Antrenör güdül ikliminin temel psikolojik ihtiyaçlar, güdülenme ve optimal performans duyu durumu ile ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sakarya.
25. **Baçoğlu, B.** (2017). Grekoromen yıldız erkek güreş milli takım oyuncularının başarı algısı ve öz yeterlilik düzeylerinin incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 31-40.
26. **Baştuğ, G.** (2002). *Sporda psikolojik motivasyon faktörü olarak ödül ve cezanın cinsiyet ve spora başlama yaşı değişkenine göre incelenmesi* (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
27. **Bayrak-Ayaş, E.** (2020). Comparison of the attitudes towards learning with the participation motivation level in e-sports players. *African Educational Research Journal*, 8(1), 83-89.
28. **Bayrakdaroğlu, Y., Albayrak, A. Y., Tezcan, E. ve Tekin, A.** (2020). The effect of goal orientation and motivation of female footballers in sports on resilience power. *Türk Spor ve Egzersiz Dergisi*, 22(2), 202-207.
29. **Baysal, Ş.** (2019). *Okul sporlarına katılan ortaöğretim öğrencilerinin spora katılım güdüsü ve başarı motivasyonlarının incelenmesi: Gaziantep İli örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.
30. **Beaudoin, C. M.** (2006). Competitive orientations and sport motivation of professional women football players: An internet survey. *Journal of Sport Behavior*, 29(3), 202.
31. **Bezci, S.** (2016). Investigating the relationship between the perceptions of taekwondo athletes towards coach-athlete relationship, task and ego orientation in sports, and motivation in sports. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(15), 8436-8447.
32. **Bingöl, T.** (2017). *Destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan ortaokul öğrencilerinin spora katılım motivasyonlarının incelenmesi: Bitlis-Tatvan örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.
33. **Bora, V.** (2013). *Beden eğitimi öğretmeni ve sporcu öğrenciler arasındaki iletişimin, sportif başarı motivasyonu ile ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Sağlık Bilimleri Enstitüsü Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.

34. **Bozkurt, Ş.** (2014). *Okul sporlarına katılan öğrencilerin katılım motivasyonu, başarı algısı ve öz yeterliklerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
35. **Can, Y., Güven, H., Soyer, F., Demirel, M., Bayansalduz, M. ve Şahin, K.** (2009). Elit taekwondo sporcularında aile-antrenör-kulüp desteği ve başarı motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 240-252.
36. **Canpolat, A. M. ve Kazak-Çetinalp, K. Z.** (2011). İlköğretim II. kademe öğrenci-sporcuların başarı algısı ve öz-yeterlik düzeyleri arasındaki ilişki. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13(1), 14-19.
37. **Ceylan, M., Altuparmak, E. ve Akçakoyun, F.** (2016). The analysis of the relationship between personality traits of extreme athletes and sports consumption motives. *Journal of Human Sciences*, 13(1), 1745-1754.
38. **Conroy, D. E., Elliot, A. ve Hofer, S. M.** (2003). A 2x2 achievement goals questionnaire for sport: Evidence for factorial invariance, temporal stability, and external validity. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 25(4), 456-476.
39. **Çağlar, E., Aşçı, F. H. ve Deliceoğlu, G.** (2009). Does participation motivation of youth soccer players change with regard to their perceived ability? *Ovidius University Annals, Series Physical Education ve Sport/Science, Movement ve Health*, 9(1), 18-22.
40. **Çağlar, E. ve Aşçı, F. H.** (2010). Motivational cluster profiles of adolescent athletes: An examination of differences in physical-self perception. *Journal of Sports Science ve Medicine*, 9(2), 231.
41. **Çakaloğlu, E., Akyüz, O., Sulu, B. ve Bayar, P.** (2019). Profesyonel futbolcularda hedef yöneliminin motivasyonel yönelim üzerine etkisi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(4), 265-274.
42. **Çalışkan, A.** (2018). *Kişileri ultra maraton koşmaya motive eden faktörler ölçeğinin geliştirilmesi ve bu faktörlerin katılımcıların yaşam doyumları ve başarı algılarıyla karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
43. **Çaycı, M.** (2019). *Erkekler hentbol süper ligi oyuncularının spora katılım motivasyonları ve hedefyönelimleri arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
44. **Çekici, Ö. ve Kurt C.** (2017). Farklı mevkilerde oynayan futbolcularda hedef yönelimi ve algılanan motivasyonel iklim arasındaki ilişki. *Uluslararası Spor, Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi*, 3(3), 93-102.
45. **Çepikkurt, F. ve Kızıldağ-Kale, E.** (2019). The relationship between perceptions of winning and achievement goals of female basketball players. *Journal of Education and Training Studies*, 7(3), 127-133.
46. **Çepikkurt, F. ve Yazgan-İnanç, İ. B.** (2012). Mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin hentbolcuların müsabaka öncesi yaşadıkları durumluk kaygısı belirlemedeki rolü. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(2), 43-51.
47. **Çetin, A. ve Özman, C.** (2019). Koşucuların ultra-maraton etkinliklerine katılmalarındaki motivasyonel boyutlar ve bu boyutların onların yaşam doyumları ve başarı algılarıyla karşılaştırılması. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 177-187.
48. **Çetin, A.** (2020). Examination of the table tennis players' general self-efficacy perceptions and sources of sports motivation. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 18(3), 52-61.

49. **Çetin, C.** (2017). *Öznel iyi oluş ve motivasyonun algılanan özerklik desteği ve temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ile modellenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
50. **Çetinkaya, T. ve Mutluer, C.** (2018). Turkish adaptation of behavioral regulations in sports questionnaire and reviewing psychometry properties: Validation and reliability study. *International Journal of Higher Education*, 7(5), 185-193.
51. **Dalkıran, O. ve Aslan, C. S.** (2016). Üniversiteli sporcuların spora güdülenme nedenlerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(17), 424-432.
52. **Danışman, İ. H. A.** (2011). *Bireysel ve takım sporu yapan öğrencilerin güdüsel yönelimlerinin kaygı düzeylerine etkilerinin araştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
53. **Demir, F.** (2017). *Rekreatif amaçlı futbol oynayan lise öğrencilerini motive eden unsurlar ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
54. **Demir, M.** (2018). *Yüzme antrenörlerinin iletişim becerileri ile yüzücülerin motivasyon düzeylerindeki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Isparta.
55. **Dereceli, Ç.** (2019). İlköğretim öğrencilerinin başarı algısı ve sorumluluk duygusunun spor yapma değişkenine göre incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 21(3), 138-147.
56. **Dirmen, A.** (2014). *Farklı liglerde oynayan kadın futbol takımı oyuncularının başarı motivasyon düzeylerinin karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
57. **Doğru, Z.** (2019). Voleybol milli takım gelişim kampına çağrılan 14-15 yaş grubu erkek sporcuların hedef yönelimleri ve yaşam doyum düzeyleri. *Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 67-83.
58. **Duda, J. L.** (1989). Relationship between task and ego orientation and the perceived purpose of sport among high school athletes. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 11(3), 318-335.
59. **Durmuş, G.** (2015). *Gençlerin tenis spor dalını seçmelerinde motivasyonu etkileyen unsurlar* (Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
60. **Dut, R., Yalçın, Ö., Torun, Ö. ve Bayraktar, B.** (2020). The sports motivation and biological maturity on the perception of coaching behaviors in young male football players. *Uluslararası Egzersiz Psikolojisi Dergisi*, 2(1), 29-35.
61. **Duyan, M. ve Günel, İ.** (2020). Determining the sports participation motivations of ski athletes. *European Journal of Physical Education and Sport Science*. 6(4). 33-46.
62. **Ekinci, N. E., Bısgın, H. ve Üstün, U. D.** (2017). Expressed motives of amateur karate and taekwondo athletes for sport participation. *Türk Spor ve Egzersiz Dergisi*, 19(3), 360-362.
63. **Elliot, A. ve Mcgregor, H. A.** (2001). A 2x2 achievement goal framework. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(3), 501.
64. **Elmas, A. G. ve Aşçı, F. H.** (2017). Sporcularda kendini sabotaj: Benlik saygısı, başarı hedefleri ve başarısızlık korkusunun rolü. *Türkiye Klinikleri Spor Bilimleri Dergisi*, 9(3), 108-117.
65. **Elmas, S., Açıkgöz, S. ve Aşçı, F. H.** (2018). Sporda sosyal alanlarda yapılan lisansüstü tezlerde araştırma paradigmalarının incelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 29(2), 53-66.

66. **Emamvırdı, R., Asl, N. R. H., İlhan, L. ve Çolakoğlu, F. F.** (2020). Bedensel engelli sporcularda psikolojik esneklik ve spora katılım motivasyonu. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 271-281.
67. **Engür, M.** (2002). *Elit sporcularda başarı motivasyonunun öğrencilerinin durumluk kaygı düzeyleri üzerine etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
68. **Erdem, M.** (2008). *Amerikan futbolu sporcularında sporda güdülenme ölçeğinin geliştirilmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
69. **Erdoğdu, M., Şirin, E. F., İnce, A. ve Öçalan, M.** (2014). A study into the sports participation motivation of the secondary school-students in school teams in different types of sports. *Beden Egitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(1), 157-166.
70. **Ergin, R., Ermiş, E., Erilli, N. A. ve Ağaoğlu, S. A.** (2019). 12-14 yaş badminton sporcularının spora katılım motivasyonlarının incelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(3), 162-174.
71. **Eri, E.** (2018). Futbol altyapı sporcularında algılanan ebeveyn tutumları ile başarı motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eurasian Research in Sport Science*, 3(2), 80-92.
72. **Eroğlu, Ş.** (2018). *Elit güreşçiler ile farklı branşlardaki sporcuların başarı motivasyonunun incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
73. **Ersöz, G., Çetinkalp Z ve Eklund, R.** (2015). Kadın ve erkek sporcularda başarı hedeflerini öngörmede kendini fiziksel algılama ve yaşam doyumunun rolü. *Spor Bilimleri Dergisi*, 26(2), 65-76.
74. **Ersöz, G., Öztürk, M., Kılınç, F., Koşkan, Ö. ve Çetinkaya, E.** (2012). Sporcuların güdüsel yönelimlerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(1), 15-26.
75. **Esentürk, O. K.** (2014). *Lise düzeyinde öğrenim gören ve okullararası spor müsabakalarına katılan sporcu öğrencilerin güdülenme ve saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
76. **Filiz, B. ve Demirhan, G.** (2018). Akademik ve spor başarı motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(2), 138-152.
77. **Genç, N., Yıldırım Y. ve Müftüoğlu, N. E.** (2018). Veteran badmintoncularda hedef yönelimleri ile yaşam doyumunu ilişkisi. *Türkiye Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 26-33.
78. **Gharehbaba, B. P.** (2015). *Kadın yüzücülerin yüzme sporunu seçmelerinde motive eden faktörler: İstanbul – Tebriz karşılaştırması* (Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
79. **Gill, D. L., Gross, J. B. ve Huddleston, S.** (1983). Participation motivation in youth sports. *International Journal of Sport Psychology*, 14(1), 1-14.
80. **Gill, D. L., Williams, L., Dowd, D. A. ve Beaudoin, C. M.** (1996). Competitive orientations and motives of adult sport and exercise participants. *Journal of Sport Behavior*, 19(4) 307-318
81. **Gould, D.** (1982). Sport psychology in the 1980s: Status, direction, and challenge in youth sport research. *Journal of Sport Psychology*, 4(3), 203-215.
82. **Gök, A., Birol, S. Ş. ve Aydın, E.** (2018). Farklı değişkenlere göre atletizm kros sporcularının başarı algısı ve hayal etme düzeyleri. *Journal of International Social Research*, 11(60), 1367-1378

83. **Görgüt, İ. ve Güllü, M.** (2016). Examination of primary school handball player's reasons for starting sport and life satisfactions. *International Online Journal of Educational Sciences*, 8(3), 83-96
84. **Gül, M., Gül, O. ve Uzun, R.** (2019). Participation motivation scale for e-sports: Validity and reliability study (PMSES). *Türk Spor ve Egzersiz Dergisi*, 21(2), 281-294.
85. **Gülbahçe, Ö., Tozoğlu, E., Bayraktar, G., Dursun, M. ve Gülbahçe, A.** (2018). The analysis of relation between different variables and university students' motives for participatio in sports. *European Journal of Physical Education and Sport Science*, 4(2), 79-87.
86. **Gümüüşdağ, H., Şöhret, H., Koç, M. ve Şöhret, A.** (2017). İşitme engelli güreşçi ve atıcıların güdülenme düzeylerinin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 200-213.
87. **Gürer, B.** (2017). The research about reasons of mountaineers' attend to ice climbing and its effects on their self-confidence. *European Journal of Education Studies*, 3(8), 501-515.
88. **Haslofça, F.** (2018). Motivation differences on doing sports actively at the department of physical education and sports teacher in accordance with their grade levels. *European Journal of Education Studies*, 5(2), 188-199.
89. **Hazar, Z., Demir, G. T. ve Can, B.** (2018). Lise öğrencilerinin spora katılım güdülerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(4), 225-235.
90. **Hong, Q. N., Pluye, P., Fàbregues, S., Bartlett, G., Boardman, F., Cargo, M., Dagenais, P., Gagnon, M. P., Griffiths, F., Nicolau, B., O’Cathain, A., Rousseau, M. C. ve Vedel, I.** (2018). Mixed methods appraisal tool (MMAT), version 2018. Registration of Copyright (#1148552), Canadian Intellectual Property Office, Industry Canada.
91. **Hosseinalipour, F.** (2015). *Üniversiteli sporcu öğrencilerin sporda, motivasyon düzeyleri ve stresle başa çıkma yöntemlerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
92. **Ingledeu, D. K., Markland, D. ve Sheppard, K. E.** (2004). Personality and self-determination of exercise behaviour. *Personality and Individual Differences*, 36(8), 1921-1932.
93. **İlhan, L. ve Gencer, E.** (2013). Liselerarası badminton müsabakalarına katılan sporcu-öğrencilerin spora katılım motivasyonlarının belirlenmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 18(1-4), 1-6.
94. **İmamoğlu-Kaya, M.** (2019). *Kadın futbolcularda antrenmanın algılanan stres, sporda güdülenme, sürekli öfke ve öfke tarzı düzeylerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çorum.
95. **Kaman, M. B., Gündüz, N. ve Gevat, C.** (2017). Tenis sporcularının spora katılım motivasyonlarının incelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(2), 65-72.
96. **Karaç, Y.** (2017). *Sporcu eğitim merkezlerindeki atletizm branşı öğrenci-sporcuların başarı algıları ile spora katılım güdülerinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.
97. **Karaçam, Z.** (2013). Sistemik derleme metodolojisi: Sistemik derleme hazırlamak için bir rehber. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 26-33.
98. **Karadağ, D.** (2013). *Yüzme antrenörlerinin bir liderlik özelliği olan iletişim becerilerinin yüzücülerin motivasyonları üzerindeki etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

99. **Karademir, Y. ve Karademir, M. B.** (2018). Antrenör liderlik davranışlarının başarı motivasyonu üzerindeki etkisi: Halk oyuncular üzerinde bir uygulama. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(65), 188-202.
100. **Karakaş, İ.** (2019). *Buz hokeyi sporcularının spora özgü başarı motivasyon düzeyleri ve genel öz yeterliliklerinin belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
101. **Karamanoğlu, M. C.** (2018). 9-18 yaş arası altyapı futbolcularında anksiyete düzeyleri ile başarı motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi (Doktora Tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
102. **Kartal, Z., Güvendi, B., Türksoy, A. ve Altıncı, E. E.** (2017). Takım sporcularının imgeleme kullanımları ile başarı motivasyonları arasındaki ilişki. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 7(1), 41-53.
103. **Kaya, Y. ve Canbaz, M.** (2005). Taekwondocuların antrenörleri ile ilişkileri açısından motivasyonel faktörlerinin algı boyutunda incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 377-392.
104. **Kaygusuz, Ş., Körmükçü, Y. ve Adalı, H.** (2016). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin yaşam doyum durumları ile sporda görev ve ego yönelimi durumlarının bazı değişkenler tarafından incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*, 4(3), 65-72.
105. **Kazak, Z.** (2004). Sporda güdülenme ölçeği-sgö'-nin Türk sporcuları için güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 15(4), 191-206.
106. **Kazak, Ö. O.** (2007). *9-14 yaş arasındaki çocukların spora katılım nedenlerinin değerlendirilmesi: Kütahya ili örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
107. **Kazak-Çetinkalp, Z.** (2006). Başarı algısı envanterinin çocuk versiyonu-bae-ç'nun Türk sporcuları için geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi bildiri kitabı*, 1325, Muğla.
108. **Kazak-Çetinkalp, F. Z.** (2009). *Sporda hür irade kuramı ve başarı hedefi kuramının değerlendirilmesi* (Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
109. **Kazak-Çetinkalp, F. Z.** (2010). Durumsal güdülenme ölçeği (SIMS)'nin Türkçe versiyonunun psikometrik özellikleri. *Türkiye Klinikleri Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 86-94.
110. **Kazak-Çetinkalp, Z., Ada, E. N. D. ve Dinç, Z.** (2011). *Durumsal güdülenme düzeyi ve başarı algısı arasındaki ilişki: Takım sporları üzerinde bir çalışma* (Yüksek Lisans Tezi). Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.
111. **Kazak-Çetinkalp, Z. ve Doğan, B.** (2006). Başarı algısı envanteri yetişkin versiyonu-bae-y Türk sporcuları için geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Performans Dergisi*, (13), 69-74.
112. **Kazak-Çetinkalp, Z. ve Turksoy, A.** (2011). Goal orientation and self-efficacy as predictors of male adolescent soccer players motivation to participate. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 39(7), 925-934.
113. **Kazak, Z., Moralı, S. ve Doğan, B.** (2004). Sporcuların güdüsel yönelimlerinin öngörücüleri olarak: Hedef yönelimi, sportif yeterlik ve yaşam doyumunu. *Ege Üniversitesi Performans Dergisi*, 10(3), 1-7.
114. **Kelecek, S.** (2013). *Sporcuların tutkunluk düzeylerinin; optimal performans duygu durumu, güdüsel yönelim ve hedef yönelimini belirlemedeki rolü* (Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
115. **Kelecek, S., Aşçı, F. H. ve Altıntaş, A.** (2010). Elit erkek ve kadın voleybolcuların algıladıkları güdüsel iklimin, güdüsel yönelimlerini ve optimal performans duygu durumlarını belirlemedeki rolü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(4), 35-47.

116. **Kelecek, S., Kara, F. M., Kazak Çetinkalp, F. Z. K. ve Aşçı, F. H.** (2016). Sporcu tükenmişlik ölçeği’ nin Türkçe uyarlaması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 27(4), 150-161.
117. **Kelecek, S. ve Koruç, Z.** (2018). Futbolcuların güdüsel yönelim ve spora bağlılık düzeylerinin sporcu tükenmişliğini belirlemedeki rolü. *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(2), 102-116.
118. **Kelecek, S. ve Yıldırım, K.** (2020). Sporcu tükenmişliğini belirlemede farklı psikolojik yapıların rolü. *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 164-175.
119. **Kesler, E.** (2020). *Elit güreşçilerde bilinçli farkındalık, sürekli optimal performans duygu durumu, spora katılım motivasyonu ve stres düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sakarya.
120. **Kılınç, M., Ulucan, H., Kaya, K. ve Türkçapar, Ü.** (2011). Takım sporu yapanların motivasyon düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 191-206.
121. **Kızıldağ-Kale, E.** (2013). *İmgeleme müdahale programlarının güdülenme, hedef yönelimleri ve güdüsel iklim üzerine etkisi* (Doktora Tezi). Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
122. **Kızılkaya, A.** (2009). *Lise öğrencilerinin spora katılımında ailenin etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.
123. **Kocaekşi, S. ve Koruç, Z.** (2012). Başarılı ve başarısız hentbol takımlarının grup sargınlığı, kaygı, güdülenme ve yeterlik düzeylerinin karşılaştırılması. *Hacettepe Journal of Sport Sciences*. 23(3), 129 –143.
124. **Kolayış, H.** (2012a). Examining how wheel chair basketball players’self-esteem and motivation levels impact on their state and trait anxiety levels. *Biology of Sport*, 29(4), 285-290.
125. **Kolayış, H.** (2012b). Using eeg biofeedback in karate: The relationship among anxiety, motivation and brain waves. *School of Physical Education and Sport*, 8(1), 13-18.
126. **Kolayış, H., Sarı, İ. ve Çelik, N.** (2018). Determination of sport participation motivation of young athletes from different combat sports. Farklı mücadele sporlarındaki sporcuların spora katılım güdülerinin belirlenmesi. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*. 27, 28-42.
127. **Kolayış, H., Sarı, İ. ve Köle, Ö.** (2015). Takım sporlarıyla uğraşan kadın sporcuların imgeleme, güdülenme ve kaygı puanları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi*, 13(2), 129-136.
128. **Koparan, Ş. ve Öztürk, F.** (2002). Uludağ üniversitesi personelinin üniversite sportif olanaklarından yararlanma düzeyleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 239-265.
129. **Korkmaz, N. H., Şen, G. N., Gökduman, Ç., Demir, F. ve Uçar, S. A.** (2019). Kadın sporcuların sporu seçme nedenleri. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 14-24.
130. **Korkutata, A.** (2016). Participation motivation in sport: A study on taekwondo athletes. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 18(3), 47-55.
131. **Koruç, P. B.** (2009). Genç atletlerin yarışma öncesi durumluk kaygı düzeyleri ile motivasyon boyutları ve hedef yönelimleri arasındaki ilişki. *Spor Hekimliği Dergisi*, 44(2), 061-069.
132. **Kuru, E. ve Abakay, U.** (2009). Güreş grekoromen genç milli takım sporcularının başarı motivasyon düzeylerinin, sportif tecrübe ve antrenman sıklığı açısından incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(1), 41-56.
133. **Kurudirek, M. I.** (2017). Perfectionism and achievement goals in professional Turkish ice hockey players. *Turan-Sam*, 9(36), 392-400.

134. **Kusana, O., Mumcub, H. E., Çevikerc, A., Zambaka, Ö. ve Öztürk, O.** (2019). Determination of spreading motive levels of elite hearing-impaired sportsmen. *Sport ve Society/Sport Si Societate*, 19(1), 39-55.
135. **Küçükibiş, H. F. ve Gül, M.** (2019). Study on sports high school students' motivation levels in sports by some variables. *Online Submission*, 7(3), 839-847.
136. **Meadows, K. A.** (2003). So you want to do research? 5: Questionnaire design. *British journal of community nursing*, 8(12), 562-570.
137. **Meriç, S. ve Turay, Ö.** (2020). Tekerlekli sandalye basketbolcularının spora katılım motivasyonu ile yaşam kalitesi arasındaki ilişki. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (48), 433-450.
138. **Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., Altman, D. G., The PRISMA Group** (2009). Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and MetaAnalyses: The PRISMA Statement. *PLoS Med* 6(7): e1000097. doi:10.1371/ journal.pmed.1000097.
139. **Mumcu, E. H.** (2011). *Açık ve kapalı beceri gerektiren spor dallarını icra eden sporcuların kişilik tiplerinin güdülenmeleri üzerine etkileri* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
140. **Nicholls, J. G.** (1984). Achievement motivation: Concepts of ability, subjective experience, task choice and performance. *Psychological Review*, 91(3), 328-346.
141. **O'Neill, P.** (2002). Tectonic change: The qualitative paradigm in psychology. *Canadian Psychology*. 43(3), 190-194
142. **Olmuş, L., Sanioğlu, A., Budak, H. ve Büyükipekçi, S.** (2019). Masajın judocularda güdülenmeye etkisi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 16-21.
143. **Oyar, Z. B., Aşçı, F. H., Çelebi, M. ve Mülazımoğlu, Ö.** (2001). Spora katılım güdüsü ölçeği' nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 12(2), 21-32.
144. **Öcal, K. ve Sakallı, D.** (2018). Turkish adaptation of the sport motivation scale II (SMS-II): Procedures of validity and reliability. *Uluslararası Spor Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi*, 4(1), 39-48.
145. **Öncü, H.** (1994). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Master Basım.
146. **Öz, G.** (2014). *Kahramanmaraş'ta spora katılımı etkileyen faktörlerin ilköğretim ikinci kademe (ortaokul) öğrencileri boyutunda incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
147. **Öz, N. D. ve Üstün, F.** (2019). E-spor katılım motivasyonu ölçeği'nin (EKMÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 115-125.
148. **Özaslan, R. B.** (2019). *Takım ve ferdî sporcuların güdülenme düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
149. **Özbezek, B. D. ve Paksoy, M.** (2018). Liderlik etme motivasyonu üzerine kuramsal bir araştırma. *Social Mentality And Researcher Thinkers Journal*. 4(14), 1276-1288.
150. **Özdiñç, Ö.** (2005). Çukurova üniversitesi öğrencilerinin sporun ve spora katılımın sosyalleşmeyle ilişkisi üzerine görüşleri. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 77-84.
151. **Özen, A.** (2019). *Y ve z kuşağındaki taekwondo sporcularının çok boyutlu mükemmeliyetçilik düzeylerinin sporda güdülenme ve başarı motivasyonu ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
152. **Özgün, A., Yaşartürk, F., Ayhan, B. ve Bozkuş, T.** (2017). Hentbolcuların spora özgü başarı motivasyonu ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Cultural and Social Studies*. 3, 83-94.

153. **Özsarı, A. ve Çetin, M. Ç.** (2019). Amatör futbolcuların görev ve ego yönelimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 99-109.
154. **Özşaker, M., Sarı, İ. ve Omrak, H.** (2016). Antrenör sporcu ilişkisinin sporcuların güdülenmesi için önemi. *Journal of Human Sciences*, 13(2), 3122-3129.
155. **Öztürk, P. ve Koca, C.** (2017). Sporcu ergen kızların spora katılımının sosyo-ekolojik model ve toplumsal cinsiyet yaklaşımı bağlamında analizi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(3), 139-148.
156. **Pehlivan, M., Tiryaki, K., Kurtipek, S. ve Sönmezoğlu, U.** (2017). Üniversiteler arası güreş müsabakalarına katılan sporcuların sporda güdülenme düzeylerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 19(4), 71-78.
157. **Pelletier, L. G., Rocchi, M. A., Vallerand, R. J., Deci, E. L. ve Ryan, R. M.** (2013). Validation of therevised sport motivation scale (SMS-II). *Psychology of Sport and Exercise*, 14(3), 329-341.
158. **Pelletier, L. G., Tuson, K. M., Fortier, M. S., Vallerand, R. J., Briere, N. M. ve Blais, M. R.** (1995). Toward a new measure of intrinsic motivation, extrinsic motivation, and motivation in sports: The sport motivation scale (SMS). *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 17(1), 35-53.
159. **Polat, E., Can, B. ve Şahin, O.** (2019). Takım sporcularında grup sargınlığı ve başarı motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*. 17(1), 35-53.
160. **Polat, E., Doğan, B. ve Mutlu, F.** (2018b). Rekreatif yönlü spor yapan bireylerle yarışma sporcularının spora katılım güdülerinin incelenmesi. *International Journal of Social Science Research*, 7(2), 175-187.
161. **Polat, E., Hazar, S. ve Eker, Y.** (2018a). Spor lisesi öğrencileri ve spor merkezi üyelerinin spora katılım motivasyonlarının bazı değişkenler açısından karşılaştırılması. *Journal of Human Sciences*, 15(4), 2579-2591.
162. **Ryan, R. M. ve Deci, E. L.** (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54-67.
163. **Sarı, İ.** (2015a). An investigation of imagery, intrinsic motivation, self-efficacy and performance in athletes. *The Anthropologist*, 20(3), 675-688.
164. **Sarı, İ.** (2015b). Satisfaction of basic psychological needs and goal orientation in young athletes: A test of basic psychological needs theory. *Kinesiology: International Journal of Fundamental and Applied Kinesiology*, 47(2), 159-168.
165. **Sarı, İ. ve Bayazıt, B.** (2017). The relationship between perceived coaching behaviours, motivation and self-efficacy in wrestlers. *Journal of Human Kinetics*, 57, 239-251.
166. **Sarı, İ. ve Deryahanoğlu, G.** (2019). Sporcularda ahlaktan uzaklaşmanın güdüsel iklim ve sporcuların önem verdikleri özellikler ile ilişkisi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(4), 91-104.
167. **Sarı, İ., Ekici, S., Soyer, F. ve Eskiler, E.** (2015). Does self-confidence link to motivation? A study in field hockey athletes. *Journal of Human Sport and Exercise*, 10(1), 24-35.
168. **Serin, C.** (2016). *Türk milli yekencilerinin motivasyon ve kontrol odağı ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
169. **Sinan, S.** (2015). *Spor yapan lise öğrencilerinin güdülenme profilleri ve başarı algısı özelliklerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

170. **Soyer, F., Can, Y., Güven, H., Hergüner, G., Bayansalduz, M. ve Tetik, B.** (2010). Sporculardaki başarı motivasyonu ile takım birlikteliği arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 225-239.
171. **Sönmez, B. Y.** (2018). *Bedensel engelli sporcuların spora özgü başarı motivasyonlarının değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.
172. **Şahin, S. ve Bastık, C.** (2019). Investigation of motivational cluster profiles and physical self perceptions of athletes performing sports at elite level in individual branches. *Journal of Human Sciences*, 16(3), 831-843.
173. **Şallı, A. O.** (2020). Rekreatif koşucuların motivasyon boyutları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 9-17.
174. **Şanlı, S.** (2014). Polis akademisi öğrencilerinin genel öz yeterlik inançları ve sporda güdülenme kaynaklarının incelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 25(4), 172-183.
175. **Şeker, R.** (2017). *Elit sporcularda hedef yöneliminin, temel psikolojik ihtiyaçlar ile başarısızlık korkusu üzerine etkisi* (Doktora Tezi). Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çorum.
176. **Şen, M.** (2018). *Ortaokul ve lise öğrencilerinin spora katılım motivasyonunun incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
177. **Şenyurt, G.** (2018). *Takım sporlarında algılanan antrenör, ebeveyn ve akran güdüsel iklim faktörlerinin başarı algısı üzerindeki etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
178. **Şimşek, H.** (2019). *Amatör dağcılarının spora katılım motivasyonlarının yorumlayıcı fenomenolojik analizi* (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
179. **Şimşek, K. Y.** (2010a). Türk ekstrem sporcularının spora katılım güdülleri üzerine nitel bir araştırma. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3), 107-118.
180. **Şimşek, K. Y.** (2010b). Türk ekstrem sporcuları için spor tüketim güdüsü ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3), 97-106.
181. **Şimşek, K. Y.** (2012). Türk ekstrem sporcularının spor tüketim faktörleri. *Ege Academic Review*, 12, 71-84.
182. **Şiraz, M.** (2008). *Türk Halk Oyunlarıyla İlgilenen Bireylerin Halk Oyunlarına Yöneliş Sebepleri: Konya ili örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
183. **Şirin, E. F. ve Hamamioğlu, Ö.** (2007). Uzak doğu spor branşlarındaki (Taekwondo, Karate, Judo) sporcu gençlerin spora katılım motivasyonlarının belirlenmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(2), 29-42.
184. **Şirin, E. F.** (2008). Futbolcu kızların (12-15 yaş) spora katılım motivasyonlarının belirlenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(1), 1-7.
185. **Şirin, E. F., Çağlayan, H. S., Çetin, M. Ç. ve İnce, A.** (2008). Spor yapan lise öğrencilerinin spora katılım motivasyonlarına etki eden faktörlerin belirlenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 98-110.
186. **Taşmektepligil, M. Y. ve Bostancı, Ö.** (2000). Farklı özelliklere sahip fertlerin sportif faaliyetlere katılımlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2), 26-42.
187. **Taşpınar, H. A.** (2019). *Farklı liglerde oynayan futbolcuların ruh halleri ile motivasyonları arasında ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.

188. **Taştan, İ.** (2019). *Bazı raket sporları ile ilgilenen sporcuların yaşam tatminleri ve spor katılım güdülerinin incelenmesi: Kayseri ili örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
189. **Tekkürşun-Demir, G. ve İlhan, L.** (2020). Engelli sporcularda spora katılım motivasyonu. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 21(1), 49-69.
190. **Tekkürşun-Demir, G., İlhan, E. L., Esentürk, O. K. ve Kan, A.** (2018). Engelli bireylerde spora katılım motivasyon ölçeği (ESKMÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(1), 95-106.
191. **Temel, V.** (2018). Masa tenisi ve wushu sporcularının spora katılım güdülerinin incelenmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(3), 143-152.
192. **Tiryaki, Ş. ve Gödelek, E.** (1997-Ekim). Spora özgü başarı motivasyonu ölçeğinin Türk sporcuları için uyarlama çalışması. *1. Uluslararası Spor Psikolojisi Sempozyumu Bildiri Kitapçığı* içinde (128-141). Mersin.
193. **Toktaş, S.** (2017). *Okul spor müsabakalarına katılan lise öğrencilerinin kaygı özgüven ve güdülemelerini arasındaki ilişkinin incelenmesi, karadeniz teknik üniversitesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
194. **Top, E., Akıl, M. ve Akyüz, M.** (2018). Investigation of the children’s motives for participating in sport and the difficulties they experience. *Acta Kinesiologica*, 12(2), 36-44.
195. **Toros, T.** (2001). *Elit ve elit olmayan erkek basketbolcularda hedef yönelimi, güdüsel iklim ve hedeflerin özgünlük güçlük derecesi özelliklerinin yaşam doyumuna etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
196. **Toros, T.** (2002). Elit ve elit olmayan erkek basketbolcularda hedef yönelimi, güdüsel (motivasyonel) iklim ve yaşam doyumu. *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 13(3), 24-36.
197. **Toros, T.** (2004). Sporda görev ve ego yönelim ölçeği -SGEYÖ- ‘nin Türk sporcuları için güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 15(3), 155-166.
198. **Toros, T.** (2005). Genç basketbolcuların oyunda kalma süreleri ile hedef perspektif yaklaşımı, yaşam doyumu ve algılanan motivasyonel iklim arasındaki ilişki. *Spor Bilimleri Dergisi*, 16(2), 50-63.
199. **Toros, T.** (2010). Turnuva öncesi ve turnuva sonrası basketbolcuların algıladıkları antrenörlük davranışı, görev-ego yönelimli hedefleri, takım sargınlığı, ustalık-performans iklimi ve kolektif yeterlik arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 1119-1142.
200. **Toros, T., Akyüz, U., Bayansaldüz, M. ve Soyer, F.** (2010). Görev ve ego yönelimli hedeflerin yaşam doyumu ile ilişkisinin incelenmesi (dağcılık sporu yapanlarla ilgili bir çalışma). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 1039-1050.
201. **Toros, T. ve Duvan, A.** (2011). Eskrimcilerde algılanan antrenörlük davranışı, kolektif yeterlik ve hedef yönelimleri arasındaki ilişki. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 33-41.
202. **Toros, T. ve Koruç, Z.** (2005). Hedef yönelimleri ve algılanan motivasyonel iklim arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 16(3), 135-145.
203. **Toros, T. ve Özerkan, K. N.** (2001). Elit ve elit olmayan sporcularda, hedef yönelimi, motivasyonel iklim ve yaşam doyumu değişkenlerinin yaşa bağlı olarak değerlendirilmesi. *İ.Ü. Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 28-37.
204. **Toy, A. B.** (2015). *Serbest ve grekoromen stil güreşçilerin hedef yönelimi ve yaşam doyumu ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.

205. **Turhan, M.** (2009). *Profesyonel futbolcularda depresyon düzeyi, anksiyete düzeyi ve kişilik özellikleri ile sporda başarı motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
206. **Ural, O.** (2008). *Futbolda takım performansına etki eden motivasyonel faktörlerin belirlenmesine yönelik bir uygulama: Gençlerbirliği Spor Kulübü örneği* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
207. **Urfa, O. ve Aşçı, H.** (2018). 10 haftalık psikolojik beceri antrenman programının genç futbolcuların kaygı, özgüven, güdülenme, dikkat ve şut isabet oranı üzerine etkisi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 29(3), 131-146.
208. **Üstün, Ü. D., Mehmet, A. E. T. ve Ersoy, A.** (2016). Sporcular için spora özgü başarı motivasyonu: Yaz spor okulundan bir örnek. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (49), 115-123.
209. **Üstün, Ü. D.** (2018). Participation motivation in university students who engage in different team sports. *World Journal of Education*, 8(3), 12-17.
210. **Var, L.** (2018). Kırşehir'de yaşayan bazı kadınların spor yapma ve yapmama nedenleri. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 1-7.
211. **Weinberg, R. ve Gould, D.** (2015). *Personality and sport. Foundations of sport and exercise psychology*. London: Human Kinetics, 640.
212. **Willis, D. J.** (1982). Three scales to measure sport related motives in sports. *Journal of Sport Psychology*, (4), 338-353.
213. **Yalçın, İ., Turğut, M., Gacar, A. ve Çalık, F.** (2017). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu'nda öğrenim gören kadın sporcuların spora katılım motivasyonlarının bazı değişkenlere göre araştırılması. *International Journal of Cultural and Social Studies, (Intjcss)* 3(2), 201-210.
214. **Yanar, Ş., Kirandı, Ö. ve Can, Y.** (2017). Tenis ve badminton sporcularının sporcu kimlik algısı ve başarı motivasyon düzeyleri arasındaki farklılıkların incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 1(1), 51-58.
215. **Yavuz-Eroğlu, S. ve Eroğlu, E.** (2019). Üniversite spor takımlarında oynayan öğrencilerin anksiyete ve spora özgü başarı motivasyonu düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 88-96.
216. **Yetiş, Ü., Servi, T. ve Karabağ, B.** (2019). Fitness merkezlerinde egzersiz yapan bireylerin spora güdülenme düzeylerinin belirlenmesi: Adıyaman ili örneği. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(1), 18-27.
217. **Yıldırım, P.** (2017a). *Ortaokul öğrencilerinin yaptıkları spor branşlarına göre spora güdülenme düzeylerinin karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
218. **Yıldırım, M.** (2017b). Üniversite takımlarında mücadele eden sporcuların spora katılım motivasyonlarına etki eden faktörlerin belirlenmesi: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 41-51.
219. **Yıldız, A., Altıntaş, A., Elmas, S. ve Aşçı, F. H.** (2019). Sporda güdülenme ölçeği-II'nin psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Spor Hekimliği Dergisi*, 54(1), 33-44.
220. **Yıldız, Y.** (2019). *Bireysel ve takım sporcularının sportif karakterlerinin ve zekâ boyutlarının sportif başarı motivasyonları üzerine etkisinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
221. **Yılmaz, A., Aydın, M., Bahadır, T. K. ve Soyer, F.** (2019). A study of participation motives in sports, loneliness and depression levels of children with specific learning disabilities in terms of some variables. *Journal of Human Sciences*, 16(4), 978-987.

222. **Yılmaz, A., Kırımoğlu, H. ve Kaynak, K. (2019).** Türkiye görme engelliler yüzme şampiyonasına katılan sporcuların spora özgü başarı motivasyon düzeylerinin incelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 270-281.
223. **Yılmaz, D. (2019b).** *Bedensel engellilerin sosyo-ekonomik durumlarının spor yapma tercihlerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
224. **Yılmaz, S. (2019a).** Gençlik merkezlerinde sportif faaliyetlere katılan 14-22 yaş arası öğrencilerin sosyalleşme ve spora katılım güdüleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
225. **Yılmaz, T., Yiğit, Ş., Dalbudak, İ. ve Acar, E. (2020).** Investigation of university students' self-efficacy and sport specific success motivation levels. *Electronic Turkish Studies*, 15(3), 2115-2126.
226. **Yılmaz, Z., Çobanoğlu, G., Özçelik, İ. Y. ve Aktaş, Z. (2009).** Profesyonel erkek basketbolcuların hedef yönelimleri ile maç başarısı arasındaki ilişkinin araştırılması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 124-131.
227. **Yiğit, A. Y. (2011).** *Orta öğretimde okullar arası spor müsabakalarına katılan öğrencilerin güdülenmişlik düzeyleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
228. **Yüksel, M. (2018).** Gençlikten yaşlılığa sporun değişen anlamı. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (22), 627-643.
229. **Yüksel, H. S. ve Bayar, P. (2015).** Ortaokul ve lise öğrencilerinin spora katılım güdülerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Konya ili örneği. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(2), 121-128.
230. **Zorlu, E., Gözde, D., Yıldız, A. B. ve Yılmaz, B. (2020).** Atletizm branşındaki sporcuların kişilik özelliklerinin başarı motivasyonuna etkisinin incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 24-35.

Bu sayfa boş bırakılmıştır.

Comparison of Emotional Intelligence and Mental Toughness of Youth Soccer Players in Terms of Position and Soccer Experience Variables

Atakan YAZICI ¹ , Ahmet YAPAR ² , Şenol GÜVEN ³
Ramazan TAŞÇIOĞLU ⁴ , İlkey ULUTAŞ ⁵

¹ Gazi University, Faculty of Sport Science, ANKARA

² Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Sport Science, ÇANAKKALE

³ Ministry of Education Cumayanı Middle School, AYDIN

⁴ Eskişehir Technical University, Faculty of Sport Science, ESKİŞEHİR

⁵ Gazi University, Gazi Education Faculty, ANKARA

Research Article

DOI: 10.53434/gbesbd.938664

Abstract

The aim of this research was the comparison of mental toughness (MT) and emotional intelligence (EI) of youth soccer players based on their soccer experience and player positions. Participants of the study composed of totally 458 youth male soccer players who are between 17-20 years old ($\bar{x}=17,75$) and 1-14 ($\bar{x}=7,22$) years of soccer experiences. Data obtained by using demographic questionnaire, Sport Mental Toughness Questionnaire (MTIS), and Trait Emotional Intelligence Questionnaire (TEIQ). According to homogeneity and normality test results, The One-way ANOVA was used for the analysis of data. The findings demonstrated that there is no significant difference between sports age and position variables in terms of MT. In addition, results indicated that soccer experience make differences on well-being and emotionality subscales of TEIQ. Besides, according to player positions and TEIQ subscales, there were significant differences between sociability. In conclusion, soccer experience is one of the factors that influence well-being and emotionality positively. Moreover, it observed that midfield players' social abilities are higher than winger players and defensive midfield players.

Keywords: Emotional intelligence, Mental toughness, Soccer, Soccer experience, Player position

Genç Futbolcuların Duygusal Zekâ ve Zihinsel Dayanıklılık Düzeylerinin Oynadığı Mevki ve Spor Yaşı Değişkenleri Açısından Karşılaştırılması

Öz

Bu araştırmanın amacı genç futbol oyuncularının zihinsel dayanıklılık (ZD) ve duygusal zekâ (DZ) düzeylerinin mevki (oyun pozisyonu) ve spor yaşına (az deneyimli-orta deneyimli-deneyimli) bağlı deneyim değişkenleri açısından karşılaştırmaktır. Katılımcılar Türkiye'nin çeşitli kulüplerinde aktif olarak futbol oynayan 17-20 yaş aralığında ($\bar{x}=17,75$) ve 1-14 spor yaşı aralığında ($\bar{x}=7,22$) toplam 458 erkek oyuncudan oluşmaktadır. Araştırmanın verileri demografik bilgi formu, Sporda Zihinsel Dayanıklılık Envanteri (SZDE) ile Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği (DZÖÖ) uygulanarak elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler normallik ve homojenlik varsayımları karşılandığı incelendikten sonra tek yönlü varyans analizi aracılığıyla incelenmiştir. Bulgular, ZD açısından spor yaşı ve sporcu pozisyonu açısından anlamlı farklılık bulunamamışken, DZ açısından spor yaşı değişkeninin iyi olma ve duygusallık boyutları ile sporcu pozisyonu açısından yalnızca sosyallik boyutunda anlamlı bir fark olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak spor yaşı arttıkça duygu durum değişkenlerinden iyi olma ve duygusallık pozitif değişim göstermektedir. Ayrıca iletişim becerilerinin sahada da yüksek olması beklenen, orta saha pozisyonundaki oyuncuların diğer pozisyonlara göre daha yüksek sosyal beceriye sahip oldukları araştırmada ortaya çıkan diğer bir sonuçtur.

Anahtar Kelimeler: *Duygusal zeka, Zihinsel dayanıklılık, Futbol, Spor yaşı, Oyuncu pozisyonu*

Introduction

In the sports environment, individuals are generally evaluated morphologically, physically, and physiologically. Nevertheless, it should not be forgotten that human beings are living being with social, cultural, and psychological characteristics. Intense emotional reactions such as extreme excitement, anxiety, uncontrolled joy and enthusiasm may begin in a competitive environment where there is intense competition such as winning, becoming a champion, breaking a record, reaching an award, not falling into the lower league or sub-category. These abnormal reactions can have a significant positive or negative impact on motor performance. For this reason, the mental and emotional state of the athlete in the sports environment may produce results closely related to his performance on the field. Lazarus and Folkman (1984) emphasized that the ability to create and maintain appropriate emotional conditions before and during the competition is very important to achieve the desired success in sports and stated that this is the purpose of many mental training programs. Hanin (1997) drew attention to the importance of developing the ability to manage and control emotions for the best possible performance. The definition of performance in sports is made as all of the physiological, biomechanical, and mental processes revealed by the athlete during the competition (Altıntaş & Akalın, 2008). In addition, psychological skills such as mental toughness, emotional skills, and the ability to feel and manage emotions are stated as mental skills that athletes should have (Cox, 2011). As can be understood from the definitions mentioned above, the place of the psychological state of the athlete in motor performance is important.

Two of the key concepts that affect the psychological state, mental toughness and emotional intelligence have a positive correlation (Yazıcı & Güçlü, 2019). Sheard (2013)

defined MT as the ability to control the emotions of the athlete against the stimuli encountered during the match, to maintain his performance and to maintain his self-confidence. Another researcher emphasized the importance of MT as an important phenomenon that can be effective in the transition of athletes from amateur to professional sports life (Yazıcı, 2019). When examining the studies on demographic characteristics such as age, gender, and income, it was observed that there were significant differences in MT between the positions in which the athletes were in the team (Asamoah & Grobbelaar, 2016). In addition, a positive relationship was observed between the number of years of doing sports and MT (Horsburgh, Schermer, Veselka & Vernon, 2009; Nichols, Jones, Polman & Borkoles, 2009). Sports age is defined as the years that a person has spent on sports throughout his life. The training age is specific to the sports branch and defined as the years that the athlete spends in a certain sports branch (Balyi, Way & Higss, 2013). Clough, Earle, Perry and Crust (2012) defined MT as a phenomenon that can enable the athlete to be more sociable and social due to the ability of the athlete to remain comfortable, controlled, and calm during the competition. MT appears as the ability to have lower levels of anxiety compared to other athletes in an intensely competitive environment and to transform this into a sportive performance.

According to Salovey and Mayer (1990), emotional intelligence (EI) is the ability to recognize, understand and expressing emotions, understand and analyze others' emotions, and control emotions. It also includes the ability to control the feelings and emotions of the individual and other individuals, to distinguish between these feelings and to use this information to guide the attitudes of the individual. EI is also defined as a subset of social intelligence (Salovey & Mayer, 1990). In another definition, EI, which is defined as the complement of emotion and intelligence (Ciarrochi, Chan & Caputi, 2000; Roberts, Zeidner & Matthews, 2001), consists of some skills that interact with each other (Lopes, Salovey, Côté, Beers & Petty, 2005).

Various EI-based models are used to explain the relationship between sporting performance and emotions. When these models are examined, it is seen that Salovey and Mayer (1990) are the ability model, Goleman (1995) is the mixed emotional intelligence model, Bar-On (1997) and Petrides (2010) are the perceived emotional intelligence model. Trait EI, proposed by Petrides (2010), focuses on the subjectivity that underlies emotional experience. In this model, EI as a personality trait is defined as a cluster of emotional self-perceptions (Petrides, 2010; Petrides, Pita & Kokkinaki, 2007). According to Petrides and Furnham (2001), individual well-being, self-control, emotional and sociability skills also constitute the dimensions of EI.

When the literature is examined, it is noteworthy that although there are studies that examine the relationship between MT and EI in different branches (Yazıcı, 2019) and MT and soccer experience (Asamoah & Grobbelaar, 2016), there is a lack of studies that examine MT and EI in soccer. Therefore, it is important to investigate MT and EI in soccer as it will contribute to the relevant literature on team sports. This research aims to examine the MT and EI levels of youth soccer players in terms of sports age and game position variables.

Method

Participants

458 soccer players between the ages of 17 and 20 ($\bar{x} = 17.75$) participated in this study. Participants are youth soccer players who played in Super, 1th, 2nd, and 3rd leagues during 2018-2019 season in Turkey soccer leagues. Players' soccer experience average is $\bar{x} = 7.22$ and 16 of participants (3.5%) played at least once at the national team level. Based on their playing positions; 43 (9.4%) of them were goalkeepers, 84 (18.3%) of them were stoppers, 83 (18.1%) of them were fullback, 42 (9.2%) of them were defensive midfield, 68 (14.8%) of them were midfield, 37 (8.1%) of them were offensive midfield, 63 (13.8) of them were wing, and 38 (8.3) of them was determined to be a striker. Distribution of the players displayed in Table 1.

Table 1. Distribution of the participants according to their positions

Positions	N	%
Goalkeeper	43	9.4
Stoper	84	18.3
Fullback	83	18.1
Defensive midfield	42	9.2
Midfield	68	14.8
Offensive midfield	37	8.1
Wing	63	13.8
Striker	38	8.3
Total	458	100

As the literature was examined, it was seen that Asamoah (2013) divided the players as 4x4 according to the age-specific to the sports branch. However, in this study, a distinction was made into three groups in order to have a harmonious distribution of moderately experienced and experienced groups. For the inexperienced group, the interval of 4 years is considered and distribution of participants to each training age category displayed in table 2.

Table 2. Participants' sports branch (soccer) specific training age distributions

Training Age	N	%
Less experienced (L, 1-4 years)	50	10.9
Middle experienced (M, 5-7 years)	212	46.3
Experienced (E, 8 and above)	196	42.8
Total	458	100

Data collection

Correlational research method was used in this study. The demographic information of the participants was obtained through the demographic information form created by the researchers.

Sport Mental Toughness Questionnaire (SMTQ): To measure mental toughness, the Turkish version of Mental Toughness Inventory in Sports (Sheard, Golby & van Wersch, 2009) was used. The Turkish version of the inventory was conducted by Altıntaş and Koruç

(2016). The inventory consists of 14 items and 3 sub-dimensions (control, confidence, and constancy sub-dimensions) with a 4-point Likert scale.

Trait Emotional Intelligence Questionnaire (TEIQe): Emotional intelligence measurements were made with the Emotional Intelligence Trait Scale, originally named Trait Emotional Intelligence Questionnaire (TEIQ), which was developed based on the perceived (trait) emotional intelligence model of Petrides (2009) and adapted into Turkish by Ulutaş (2017). The questionnaire was composed of a 7-point Likert structure, TEIQ consists of 30 items and has 4 sub-dimensions: well-being, self-control, emotionality, and sociability.

Ethics Approval

The research protocol was approved by the Gazi University Ethical Commission (Protocol No: 2021-273).

Statistical Analysis

After homogeneity and normality assumptions were met, One-way analysis of variance (ANOVA) was performed to compare the SMTQ and TEIQe sub-dimension scores of the data in terms of soccer experience and position variables. For Post-Hoc comparisons, the Tukey test was used to determine which groups had significant differences. The significance level was determined as $p < .05$ for the comparisons.

Results

Sports Age and Mental Toughness ANOVA Findings

The results of the analysis One-way analysis of variance comparing the MTIS sub-scale scores of the participants showed that there is no statistically significant difference between the categories of subscales of MTIS. The scores of each subscales were observed for Confidence sub-dimension ($p = .205 > .05$), for constancy sub-dimension ($p = .130 > .05$) and for control sub-dimension ($p = .069 > .05$). The mean scores of the subscales were above the average and closed to each other. The Sports Age and Mental Toughness One Way ANOVA results are displayed in table 3.

Table 3. Sports age and mental toughness ANOVA findings

		N	Sd		df	SS	MS	F	p	
Confidence	L	50	3,17	,468	Intergroup	2	,856	,428	1,59	,205
	M	212	3,26	,507	Withingroups	455	122,6	,270		
	E	196	3,31	,543	Total	457	123,5			
Constancy	L	50	3,45	,569	Intergroup	2	1,193	,597	2,05	,130
	M	212	3,38	,585	Withingroups	455	132,6	,291		
	E	196	3,48	,477	Total	457	133,8			
Control	L	50	1,98	,599	Intergroup	2	1,193	,597	2,68	,069
	M	212	2,19	,688	Withingroups	455	132,6	,291		
	E	196	2,08	,679	Total	457	133,8			

L: Less experienced, M: Middle experienced, E: Experienced * $p < .05$

Sports Age and Emotional Intelligence ANOVA Findings

The One Way ANOVA was conducted to examine the each TEIQ subscale scores and participants' soccer experience categories. Results showed a significant difference were observed between sports age groups for the well-being subscale ($F(2, 455) = 7.723, p = .001 < .05$) and emotionality subscale ($F(2, 455) = 4.199, p = .016 < .05$).

For Well-being subscale, Tukey Post-Hoc test was conducted to determine which groups differ from each other among age groups. According to the Tukey results, less-experienced youth soccer players group ($\bar{x} = 4.99, Sd = 1.05$) statistically differ from middle experienced ($\bar{x} = 5.36, Sd = .91$) and Experienced ($\bar{x} = 5.55, Sd = .91$) groups.

For Emotionality subscale, Tukey Post-Hoc test was conducted to determine which groups differ from each other among age groups. According to the Tukey results, the Experienced youth soccer players group ($\bar{x} = 5.54, Sd = .77$) have statistically higher score than less-experienced ($\bar{x} = 5.23, Sd = .76$) and middle experienced ($\bar{x} = 5.34, Sd = .95$) groups. The Sports Age and Emotional Intelligence ANOVA findings are displayed in table 4.

Table 4. Sports age and emotional intelligence ANOVA findings

		N		Sd		df	SS	MS	F	p
Well-being	L	50	4,99	1,05	Intergroup	2	13,29	6,65	7,72	,001*
	M	212	5,36	,91	Withingroups	455	391,7	,86		
	E	196	5,55	,91	Total	457	405,0			
Self control	L	50	5,12	,93	Intergroup	2	,122	,06	,058	,943
	M	212	5,15	1,10	Withingroups	455	476,7	1,04		
	E	196	5,12	,95	Total	457	476,8			
Emotionality	L	50	5,23	,76	Intergroup	2	6,194	3,09	4,02	,016*
	M	212	5,34	,95	Withingroups	455	335,6	,738		
	E	196	5,54	,77	Total	457	4,33			
Sociability	L	50	4,86	,85	Intergroup	2	470,3	2,16	2,10	,124
	M	212	4,93	1,01	Withingroups	455	474,6	1,03		
	E	196	5,11	1,05	Total	457	4,33			

L: Less experienced, M: Middle experienced, E: Experienced, * $p < .05$

Position and Mental Toughness ANOVA Findings

One-way analysis of variance was conducted to compare the MTIS sub-scale scores of the participants according to the position played. Analysis findings showed that there is no statistical difference between the scores of all sub-dimensions of the MTIS according to the positions.

Table 5. Position and mental toughness ANOVA findings

		N		Sd		df	SS	MS	F	p
Confidence	G	43	3,27	,515	Intergroup	7	1,021	,146	,536	,807
	S	84	3,33	,502	Withingroups	450	122,5	,272		
	F	83	3,23	,603	Total	457	123,5			
	DM	42	3,24	,467						
	M	68	3,25	,555						
	OM	37	3,36	,528						
	W	63	3,27	,478						
	S	38	3,19	,425						
Constancy	G	43	3,47	,519	Intergroup	7	2,252	,322	1,10	,361
	S	84	3,55	,554	Withingroups	450	131,5	,292		
	F	83	3,42	,511	Total	457	133,8			
	DM	42	3,32	,513						
	M	68	3,35	,589						
	OM	37	3,41	,583						
	W	63	3,33	,559						
	S	38	3,40	,448						
Control	G	43	2,13	,686	Intergroup	7	2,145	,306	,664	,703
	S	84	2,20	,696	Withingroups	450	207,8	,462		
	F	83	2,18	,769	Total	457	209,9			
	DM	42	2,11	,584						
	M	68	2,08	,708						
	OM	37	2,14	,544						
	W	63	2,07	,666						
	S	38	1,96	,599						

G:Goalkeeper, S:Stoper, F:Fullback, DM:Defensive midfield, M:Midfield, OM:Offensive Midfield, W:Wing, ST:Striker, *p<.05

Emotional Intelligence ANOVA Findings with Position

The One-Way ANOVA was conducted to examine the TEIQ sub-scale scores of the participants in terms of their playing positions. The analysis findings showed that only a statistically significant difference was observed in the sociability [F (7, 450) = 2.796, p= .007 <.05] sub-scale of the TEIQ in terms of the positions the participants played. Post-hoc Tukey analysis was conducted in order to examine in which position the responses given by the athletes to the sub-dimension of sociability differ from each other.

According to the analysis results, the average score given by the midfielders ($\bar{x}$ = 5.29, SS = .872) in the sociability sub-dimension was higher than the average score given by the wing ($\bar{x}$ = 4.74, SS = 1.055) and defensive midfield ($\bar{x}$ = 4.68, SS = 1.204) players. It was observed to be high.

Table 6. Emotional intelligence ANOVA findings with position

		N	Sd		df	SS	MS	F	p	
Well-being	G	43	5,55	Intergroup	7	5,599	,80	,901	,505	
	S	84	5,32		Withingroups	450	399,5			,88
	F	83	5,23		Total	457	405,0			
	DM	42	5,42							
	M	68	5,47							
	OM	37	5,41							
	W	63	5,54							
	S	38	5,41							
Self-control	G	43	5,26	Intergroup	7	6,86	,98	,940	,475	
	S	84	5,13		Withingroups	450	469,9			1,04
	F	83	5,11		Total	457	476,8			
	DM	42	4,99							
	M	68	5,19							
	OM	37	5,22							
	W	63	5,27							
	S	38	4,83							
Emotionality	G	43	5,46	Intergroup	7	5,20	,74	,993	,435	
	S	84	5,36		Withingroups	450	336,6			,74
	F	83	5,41		Total	457	341,8			
	DM	42	5,20							
	M	68	5,62							
	OM	37	5,40							
	W	63	5,39							
	S	38	5,41							
Sociability	G	43	5,41	Intergroup	7	19,78	2,82	2,80	,00*	
	S	84	4,99		Withingroups	450	454,8			1,01
	F	83	4,85		Total	457	474,6			
	DM	42	4,68							
	M	68	5,29							
	OM	37	5,06							
	W	63	4,74							
	S	38	5,17							

G:Goalkeeper, S:Stoper, F:Fullback, DM:Defensive midfield, M:Midfield, OM:Offensive Midfield, W:Wing, ST:Striker, *p<.05

Discussion and conclusion

The aims of this study examine the MT and EI levels of youth soccer players in terms of sport age and game position variables. When the researches in the field of sports psychology were examined, it was observed that Gucciardi and Gordon (2009) stated that it is a concept for MT that can be affected by different variables. When the literature is examined, the relationship between MT and success (Nichols, Jones, Polman & Borkoles, 2009), intercultural impact (Yazıcı & Güçlü, 2019), gender influence (Masum, 2014), psychological skills (Gill, Lane, Thelwell & Devonport, 2011), and interaction with sports type (Nichols, Jones, Polman & Borkoles, 2009) and the effects of personal performance improvement studies (Yazıcı, Savaş & Günay, 2018) have been investigated. Horsburgh, Schermer, Veselka, and Vernon, (2009) stated that MT may change according to the year of doing sports and can be associated with some personality types. Nichols, Jones, Polman, and Borkoles (2009) emphasized that MT increased in terms of struggle, control and commitment, which are sub-dimensions of MT, compared to the year of doing sports. However, the results obtained from this study do not differ as clearly as the results of the studies conducted by Nichools, Jones, Polman, and Borkoles (2009) and Horsburgh,

Schermer, Veselka, and Vernon (2009). According to the findings obtained from the research, no statistically significant difference was observed between the years of doing sports and MT levels, but it is seen that the average of the sub-dimension scores obtained from the MT inventory increases as the years of doing sports increase. According to Cox (2011), MT is one of the psychological phenomena that should be in performance athletes and it is a skill that can be developed and where positive psychological approach plays a fundamental role.

When Table 4 is examined, it is observed that there is a constancy increase between the well-being and emotionality sub-dimensions of EI and the age specific to the sport branch (depending on the training age). It can be said that besides being a feature that characterizes self-confidence, the well-being sub-dimension includes understanding the emotions of other individuals and empathy skills in the emotional dimension (Petrides & Furnham, 2001). Therefore, the well-being and emotionality sub-dimensions of the participants' EI sub-dimensions gradually improved depending on the age of training. Emotional skills, such as understanding or evaluating emotions, develop with age, experience, and learning, just like numerical and verbal abilities. Bar-On (1997), who developed one of the most valid theoretical model and measurement tools related to the concept of EI, reported that EI develops with age. Derksen, Kramer, and Katzko (2002) suggested that scores obtained from EI tests increase with age. In addition, according to Petrides and Furnham (2001), the emotionality dimension consists of components such as the participants' ability to affect the feelings of other individuals, being determined, adapting to new conditions, and self-motivation. It can be said that these components are among the skills that increase with experience. Considering that the increase in the training age means the increase in the experience, this result (Table 4), which appears especially in the EI model, is an expected situation due to the relationship of EI with personality.

In Table 5, MT levels of soccer players are compared according to their positions. Findings obtained from the research results revealed that there is no significant difference between the positions of the players and their MT levels. When the literature was examined, it was observed that MT scores of athletes working in the midfield were higher than other players in the study by Asamoah (2013), in which MT levels were investigated according to the positions played in soccer. However, the findings obtained from this study show that there is no similar difference for this study. From this point of view, it is thought that one of the reasons for the lack of a significant difference between positions is due to the high MT scores of all the participants in the study. In addition, according to Yazıcı, Savaş, and Günay (2018), a positive MT development is expected at the end of personal performance studies planned for basketball players according to the positions of the athletes.

Within the scope of the study, it was examined whether the EI skills of the participants differed according to the positions they played (Table 6) and it was observed that the players in the midfield had higher social skill scores than the athletes who played in other positions. Midfielders provide the link between offense and defense. During the defense, the midfield players increase the pressure on the opponent and narrow the field, while they

carry the technical features that create free space for the strikers and prepare the position during the attack (Asamoah, 2013). In addition, tasks such as setting up a game, directing the game, making quick decisions, controlling the positions of teammates on the defense and offensive line and providing the necessary communication during the match are among the tasks that midfielders should frequently do in soccer. Therefore, midfield players in soccer are the people who provide the most communication and coordination compared to the players in other positions. Therefore, it can be expected that players serving in the midfield will have higher EI scores compared to athletes in other positions. Asamoah (2013) stated that the players serving in the midfield have higher skills compared to the wing and defensive positions, as they have both offensive and defensive functions. EI consists of four main skills (Bar-On, Handley & Fund, 2005; Mayer, Caruso & Salovey, 1999; Mayer, Salovey & Caruso, 2004; Lopes, Salovey, Côté, Beers & Petty, 2005) and one of these skills is to be able to use emotions, It is known to involve focusing the attention, thinking logically, and generating, using and feeling emotions for correct communication. It is very important for this sub-skill of EI to be able to realize the effect of emotions on mental processes such as problem solving, creativity and communication. In addition, this sub-skill plays an important role especially on decision-making processes and strategies. Therefore, it can be expected that the EI levels of the midfield players who direct their teammates during the competition, determine the strategy according to their position on the field or shape the game, and who are in constant communication with their friends while doing these, will be higher than the players working in other positions.

According to results there was no difference between the experience levels and positions of young soccer players in terms of MT; some differences were found in terms of EI. Although, The English Football Association (FA) (2019) stated that social skills are one of the features that should be present in youth soccer players and are also indispensable to be developed. Therefore, it is thought that the results obtained from this study will help the coaches working with youth soccer players to understand the relationship between the concepts of MT and EI and the sports-specific training ages and the positions they play. In addition, according to Gucciardi and Mallett (2010) coaches are responsible of develop athletes psychological skill such as MT. But, coaches has to improve and develop their self to knowledge about to how to improve athletes psychological skills. Therefore, sports psychologists can help to coaches understanding to MT and EI environment in sport.

Author note

This study was presented as an oral presentation at the 17th International Sports Sciences Congress 13-16 November 2019 in Antalya, Turkey.

Corresponding Address:

Research Assistant Atakan YAZICI

Gazi University, Faculty of Sport Sciences

Emniyet Mah., Abant 1 Cd. 10/1C, 06210 Yenimahalle/ANKARA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8899-2515>

atakanyazici@gazi.edu.tr

References

1. Altıntaş, A., & Akalan, C. (2008). Mental training and high performance. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(1), 39-43.
2. Altıntaş, A., & Koruç, P. B. (2016). Examining psychometric properties of the sport mental toughness questionnaire-SMTQ. *Hacettepe Journal of Sport Sciences*, 27(4), 163-171.
3. Asamoah, B. (2013). *The role of mental toughness, psychological skills and team cohesion in soccer performance* (Doctoral Dissertation). Stellenbosch, Stellenbosch University.
4. Asamoah, B., & Grobelaar, H. (2016). Positional comparisons of mental toughness, psychological skills and group cohesion among soccer players. *African Journal for Physical Activity and Health Sciences*, 22(3:1), 747-759.
5. Balyi, I., Way, R., & Higgs, C. (2013). *Long-term athlete development*. New York: Human Kinetics.
6. Bar-On, R. (1997). *Bar-On emotional quotient inventory (EQ-I)*: Technical Manual. Toronto, Canada: InMulti-HealthSystems.
7. Bar-On, R., Handley, R. & Fund, S. (2005). *The impact of emotional intelligence on performance*. In Druskat, V., Sala, F. & Mount, G. (Eds.) *Linking emotional intelligence and performance at work: Current research evidence* (pp.3-19).
8. Ciarrochi, J. V., Chan, A. Y. C., & Caputi, P. (2000). A critical evaluation of the emotional intelligence construct. *Personality and Individual Differences*, 28(3), 539-561.
9. Clough, P., Earle, K., Perry, J. L., & Crust, L. (2012). Comment on "Progressing measurement in mental toughness: A case example of the Mental Toughness Questionnaire 48" by Gucciardi, Hanton, and Mallett (2012). *Sport, exercise, and performance psychology*, 1(4), 283-287.
10. Cox, R. H. (2011). *Sport psychology: Concepts and applications* (7th ed.). New York: McGraw-Hill Education.
11. Derksen, J., Kramer I., & Katzko, M. (2002). Does a self-report measure for emotional intelligence assess something different than general intelligence? *Personality and Individual Differences*, 32, 37-48.
12. Gill, G. S., Lane, A. M., Thelwell, R. & Devonport, T. (2011). Relationship between emotional intelligence and psychological skills. *Indian Journal of Fitness*, 7, 9-16.
13. Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence (Why it can matter more than IQ)*. New York: Bantam Dell.
14. Gucciardi, D. F., & Mallett, C. J. (2010). Mental toughness. In *Routledge handbook of applied sport psychology* (pp. 551). London: Routledge.
15. Gucciardi, D., & Gordon, S. (2009). Development and preliminary validation of the cricket mental toughness inventory (CMTI). *Journal of Sports Science*, 27(12), 1293-1310.
16. Hanin, Y. L. (1997). Emotions and athletic performance. Individual zones of optimal functioning model. *European Yearbook of Sport Psychology*, 1, 29-72.
17. Horsburgh, V. A., Schermer, J. A., Veselka, L., & Vernon, P. A. (2009). A behavioural genetic study of mental toughness and personality. *Personality and individual differences*, 46(2), 100-105.
18. Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping*. New York: Springer.
19. Lopes, P. N., Salovey, P., Côté, S., Beers, M., & Petty, R. E. (2005). Emotion regulation abilities and the quality of social interaction. *Emotion*, 5(1), 113.
20. Masum, R. (2014). A mixed-method analysis of mental toughness in elite and sub-elite male and female tennis players in Pakistan. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 1, 110-122.
21. Mayer, J. D., Caruso, D. R., & Salovey, P. (1999). Emotional intelligence meets traditional standards for an intelligence. *Intelligence*, 27(4), 267-298.

22. Mayer, J. D., Salovey, P., & Caruso, D. R. (2004). Emotional Intelligence: Theory, findings and implications. *Psychological Inquiry*, 15(3), 197-215.
23. Nicholls, A. R., Jones, C. R., Polman, R. C. J., & Borkoles, E. (2009). Acutesport-related stressors, coping, and emotion among professional rugby union players during training and matches. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 19(1), 113-120.
24. Petrides, K. V. (2009). *Technical manual for the trait emotional intelligence questionnaires (TEIQue)*. London, England: London Psychometric Laboratory.
25. Petrides, K. V. (2010). Trait emotional intelligence theory. *Industrial and Organizational Psychology*, 3(2), 136-139.
26. Petrides, K. V., & Furnham, A. (2001). Trait emotional intelligence: Psychometric investigation with reference to established trait taxonomies. *European Journal of Personality*, 15(6), 425-448.
27. Petrides, K. V., Pita, R., & Kokkinaki, F. (2007). The location of trait emotional intelligence in personality factor space. *British Journal of Psychology*, 98(2), 273-289.
28. Roberts, R. D., Zeidner, M., & Matthews, G. (2001). Does emotional intelligence meet traditional standards for an intelligence? Some new data and conclusions. *Emotions*, 1(3), 196-231.
29. Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition, and Personality*, 9(3), 185-211.
30. Sheard, M. (2013). *Mental toughness: The mindset behind sporting achievement* (2nd ed.). New York: Routledge.
31. Sheard, M., Golby, J., & Van Wersch, A. (2009). Progress toward construct validation of the Sports Mental Toughness Questionnaire (SMTQ). *European Journal of Psychological Assessment*, 25(3), 184-191.
32. The FA. (n.d.). FA Philophy. Retrieved from The Future England Player Skills and Attributes website: <http://www.thefa.com/learning/england-dna/the-future-england-player/attributes-and-skills>
33. Ulutaş, İ. (2017). Psychrometric properties of the trait emotional intelligence questionnaire (TEIQe) in Turkish. *Current Psychology*, 38(3), 775-781.
34. Yazıcı, A. (2019). Kavramsal bakış açısı ile sporda üstün başarı için zihinsel dayanıklılık. In N. Dal (Ed.), *Spor Psikolojisinde Yeni Yaklaşımlar* (pp. 75-97). Ankara: Akademisyen Kitabevi.
35. Yazıcı, A., & Güçlü, M. (2019). *Psikolojik performans farklılıkları açısından profesyonel basketbol: profesyonel basketbol oyuncularında zihinsel dayanıklılık ve duygusal zekânın çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Mauritius: LAP LAMBERT Academic Publishing. ISBN:978-613-9-99198-3
36. Yazıcı, A., Savaş, S., & Günay, M. (2018, April). *The effect of implementation of a 6-week basketball-specific aerobic training on mental toughness and anxiety variables*. Presented proceeding at IV International Exerciseand Sport Psychology Congress, Association of Exercise and Sport Psychology, İstanbul.

Türkiye'de Profesyonel Futbolcuların Sendikalaşma Algıları

Recep CENGİZ¹ , Utku IŞIK² , Göksel YIKMIŞ³

¹ Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, MANİSA

² Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, RİZE

³ Bingöl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, BİNGÖL

Araştırma Makalesi

DOI: 10.53434/gbesbd.908025

Öz

Bu araştırmanın amacı profesyonel futbolcuların sendikalaşmaya ilişkin algılarını belirlemektir. Profesyonel futbolcularda sendika faaliyetlerine katılım ve sendika bilincinin oluşması, futbolcu-kulüp ihtilaflarının çözümünde sendikaların rolü bu çalışmanın teorik alt yapısını oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği uygulanmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine göre seçilen 44 profesyonel futbolcuyla yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanarak görüşme yapılmıştır. Profesyonel futbolcuların sendikaların işleyişine, faaliyetlerine ve sorunlarına yönelik görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Türkiye liglerinde profesyonel futbolcuların, futbol sendikalarına yönelik düşüncelerini belirlemek için toplanan veriler Maxqda programı kullanılarak içerik açısından analiz edilmiştir. Bu süreçte kodlar, kategoriler ve temalar haline dönüştürülmüştür. Araştırmanın tema özetlerine göre; profesyonel futbolcuların sendika konusunda olumlu bir algıya sahip olmadıkları saptanmıştır. Bunun yanı sıra birçok futbolcunun etiketlenme korkusu nedeniyle sendikalara üye olmadığı, sendikaların düzenlemiş olduğu etkinliklere katılımın çok düşük olduğu, futbolcuların kulüpleriyle ihtilaflarının çözümünde sendikaların sınırlı rol oynadığı, hak arama noktasında menajerlerin daha fazla yol gösterici olduğu anlaşılmaktadır. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak sendikacılıkta sadece futbol çalışanlarını değil, diğer spor çalışanlarını da içine alacak şekilde ortak platformlar yaratılması önerilebilir.

Anahtar sözcükler: Futbol, Kulüpler, Profesyonel futbolcu, Sendika

Unionization Perception of Professional Football Players in Turkey

Abstract

The aim of this study is to determine the perceptions of professional football players about unionization. Participation in trade union activities and the formation of union consciousness in professional football players, the role of the union in the solution of football-club disputes constitute the theoretical infrastructure of this study. Interview technique, one of the qualitative research methods was used in the research. Semi-structured interview questions were prepared and interviews were conducted with 44 professional football players selected according to the maximum diversity sampling method. The opinions of professional football players on the functioning, activities and problems of the trade unions were tried to be determined. Professional football league in Turkey, the main ideas collected to determine their thoughts for football unions, have been analyzed in terms of content using in Maxqda. According to the study summary of the research; it is determined that professional football players do not have a positive perception about trade union. In addition to this, it is understood that many football players are not members of the trade unions because of fear of being tagged, participation in the activities organized by trade unions is very low; Based on the results of the research, it may be suggested to create common platforms in trade unionism to include not only football staffs but also other sports employees.

Keywords: Football, Clubs, Professional football player, Trade union

Giriş

Her insan faaliyetinde olduğu gibi, futbol için de gereksinim olan sendikalaşma, futbol çalışanlarının kulüp ilişkilerinde ortaya çıkan ve tek başlarına çözemeyecekleri, hatta ifade bile edemeyecekleri ekonomik, sağlık ve güvenlik gibi istismar edici davranışlara karşı demokratik, ekonomik ve özlük haklarını korumak ve geliştirmek amacıyla ortaya çıkmış bir birleşme hareketidir (Kayıkçı, 2013; Şişman, 2004).

Kelime anlamı olarak sendika, Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlüğünde "İşçilerin veya işverenlerin iş, kazanç, toplumsal ve kültürel konular bakımından çıkarlarını korumak ve daha da geliştirmek için aralarında kurdukları birlik" olarak belirtilmektedir. 2821 sayılı Sendikalar Kanunu madde 2'de ise, sendika "işçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için meydana getirdikleri tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar" şeklinde ifade edilmektedir (Sendikalar Kanunu, 1983).

Daud ve Tumin (2003) ise sendikayı; tazminat hakkı, iş güvenliği, haksız işten çıkarma gibi birçok konuda, çalışanların hakkını savunan, işveren ile çalışanların hakları konusunda toplu pazarlıklar yürüten bir organizasyon olarak tanımlamıştır. Bu tanımlara göre sendikalardan, sosyal taraflardan birisi olan ve federasyonu temsil eden kulüplerle sürekli temas halinde olması, üyelerinin menfaatlerini koruması, istihdam, transfer piyasası ve eğitim politikaları gibi alanlarda yeni ve yenilikçi politikalar üretmesi beklenmektedir (Tekeş, 2010). Bu misyonun gerçekleştirilmesi adına 1983'te Fulmer (aktaran Aksu, 1998) ise, sendika fonksiyonlarını; ücret arttırımı, çalışma koşullarının düzenlenmesi, çalışanlara ücret dışında fayda sağlanması, işgörenin korunması, politik güçlerin harekete geçirilmesi, iletişim ve işgörenlerin kişisel ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması olarak belirtmektedir (Akcan, Polat ve Ölçüm, 2017).

Sendikalar demokrasi, insan hakları ve bu haklarla bir bütün olan sendikal hakların en geniş biçimde yaşam bulduğu toplumsal bir örgütlenmedir (Gül, 2007). Bu sendikaların içinde faaliyet gösteren ve yeni bir kurumsal süreç olan “spor sendikaları” da bulunmaktadır (Şaşmaz-Ataçocuğu ve Zelyurt, 2016). Türkiye’de sendikalaşma süreci, kulüplerin ve bireysel olarak futbolcuların artan gelirleriyle birlikte önemli oranda artmış ve bu artış da çeşitli uyuşmazlıkları beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda küresel ekonominin etkisiyle endüstriyel bir işkoluna dönüşen profesyonel futbolda; sözleşmelerden doğan hak ihlalleri, kısıtlama ve yasaklamalara karşı futbolcuların haklarını koruma, geliştirme ve müzakere etme ihtiyacı oluşmuştur. Bu amaçla 2 Aralık 1907 tarihinde İngiltere Profesyonel Futbolcular Sendikası olan adını daha sonra Profesyonel Futbolcular Birliği (PFA) olarak değiştiren ve dört binden fazla üyesi bulunan profesyonel futbolcu sendikası kurulmuştur (Uluyol, 2014). Bu oluşumun en bilinen ve güçlü örneğini de Uluslararası Profesyonel Futbolcu Sendikaları Federasyonu (FIFPro) oluşturmaktadır (Aydın, Yüce, Yalız ve Demirkaya, 2017). Kurulan sendikaların faaliyetlerine bakıldığında ise Fransa Ulusal Profesyonel Futbolcular Birliğinin (UNFP) sözleşmeleri bitmiş ve yeni bir takım bulamamış futbolcular için yaz aylarında antreman seansı düzenlediği, futbolcuların korunması ve gelişmesi ile ilgilendiği; İtalya Futbolcular Birliğinin (AIC) profesyonel ve amatör liglerinde oynayan futbolcuların özlük haklarına sahip çıktığı; İspanyol Futbolcular Derneğinin (AFE) futbolcuların, gerek sportif kariyerleri boyunca gerekse futbolu bıraktıktan sonraki haklarını koruma gayesi ile çalıştığı; Almanya Sözleşmeli Futbolcular Birliğinin (VDV) FIFPro’da üyesi bulunan VDV üyelerinin hak ve menfaatlerini korumak adına hukuki yardımda bulunmakla birlikte, emeklilik primlerinin geri ödenmesi, prim anlaşmalarının incelenmesi hususunda yardımda bulunmakta ve sözleşmesi biten futbolculara antrenman olanağı sunduğu görülmektedir (Aydın, Yüce, Yalız ve Demirkaya, 2017; Yensi-Güven, 2013).

Modern futbolun temel sorunları arasında futbolcuların ekonomik ve özlük hakları yer almaktadır. Profesyonel futbolcu ise ekonomik ve özlük haklarını korumak için transfer olduğu kulüpte futbol oynamak zorundadır. Futbolcu bu süreçte performansının karşılığını almak isteyecek ve kulüp yöneticilerinin ekonomik ve özlük haklarını ihlal etmesine olanak tanımayacaktır. Bu mücadele gücü örgütler aracılığı ile yani sendika ile sağlanabilir.

Sendikaların, ekonomik ve özlük hakları korumasına yönelik Avrupa’da yer alan futbolcu sendikalarına bakılacak olursa, bu sendikaların kurumsal bir yapı içerisinde yaygın ve etkin olarak faaliyet gösterdiği görülmektedir. Bu çalışma sisteminin, Arsenal FC’nin 1886 yılında Kraliyet Cephane fabrikası işçileri tarafından, Aston Villa’nın 1874 yılında Villa Cross Şapeli tarafından, Eveton FC’nin 1878 yılında St. Domingo kilisesi ve Manchester United Newton Heath’teki Demiryolu işçileri tarafından kurulmasıyla, profesyonellik kadar işçi sınıfının mücadelesiyle geliştiği bu sürece organizasyon yeteneğinin de katkı sağladığı söylenebilir (Irak, 2013). İtalya’da ise artan ırkçılığa karşı tepki göstermek adına profesyonel futbolcu sendikası kararı doğrultusunda maçların 5 dakika geç başlatılması kararı alınmıştır. Şili Profesyonel Futbolcular Birliği (SİFUP) tarafından yapılan açıklamada ise, 2016-2017 sezonunda, futbol ligleri yönetmeliğinde küme düşme ve yükselme konusunda yapılan değişiklikler ile futbolcu maaşlarının

ödenmemesini protesto etmek amacıyla liglerin ertelenmesi için oy birliğiyle greve gitme kararının alınmıştır. İngiltere'deki duruma yönelik PFA'in faaliyetlerini özetlemek gerekirse; İngiltere'deki profesyonel futbolcuların yılda 4 hafta ücretli izin hakkına sahip olması, futbolcuların kulüp izni olmaksızın medyada özgürce açıklama yapma hakkını elde etmesi, sakatlanan futbolcuya sakatlık döneminde de ücret ödenmesi, hayatını kaybeden futbolcunun ailesine maddi yardım (40.000 pound) sağlanması, futbol liginin sağladığı özel sağlık sigortası ile sakatlanan futbolculara ekonomik yük olmaksızın tedavilerinin sağlanması, iş piyasasındaki işveren (kulüp) ve federasyonun (FA ve FL) tek yönlü uygulamalarının kaldırılması, sporcu ortalama ücretlerinin artırılması, transfer sisteminde futbolcuların aleyhine olan ve özellikle transfer ücreti ile futbolcuya ödenen ücretin sınırlandırılmasına yol açan "tavan ücret" uygulamasının kaldırılması gibi diğer kazanımların sendika aracılığı ile elde edildiği görülmektedir (Aydın, 2009).

Türkiye'de spor alanındaki sendikalaşma sürecine bakıldığında, 31 Mayıs 1965 tarihinde, İstanbul Genel İşler İşkolunda, Türkiye Profesyonel Futbolcular Sendikası adıyla ilk sendika kurulmuştur. 1969 yılındaki Genel Kurulda ise tüzük değişikliği ile sendikanın adı "Türkiye Profesyonel Futbolcular, Antrenörler, Menajerler ve Monitörler Sendikası" olarak değiştirilmiş, 1975 yılındaki Genel Kurulda ise "Futbol-İş (Türkiye Futbolcular, Antrenörler, Masörler Sendikası)" olarak tekrar değiştirilmiş ve Türk-İş Konfederasyonu'na üye olma kararı alınmıştır. Amatör sporcular açısından da 70'li yıllarda Amatör Sporcular Derneği çatısı altında örgütlenme faaliyetleri yürütülmüş ve dernek bünyesinde yaklaşık 70 bin sporcu yer almıştır. Dernek sendikalaşma çabası içindeyken 12 Eylül ile birlikte tüm faaliyetler son bulmuştur (Alay, 2007). 12 Eylül 1980 darbesi sonrası kapatılan AFD ile tıkanan örgütlenme süreci, Spor Sen (2009) ve Spor Emek-Sen (2010) ile yeniden başlamıştır. Bu sendikalardan günümüzde aktif olan tek sendika ise, 2012 yılında resmi olarak kurulan ve 2013 yılında HAK-İŞ Sendikasına katılma kararı alan Futbol Çalışanları Sendikası'dır. Bu sendika yeni bir oluşum olup yeterince üye sayısına ulaşamadığı için henüz bir gücü ve etkinliği söz konusu değildir. Bu nedenle, profesyonel futbolcuların sendikal örgütlenme süreç ve doğasını incelemenin ihtiyaç olduğu düşünülmektedir (Furtun, 2013).

İlgili literatür incelendiğinde; sorunların tek bir elden çözülmesi, çalışma ve sözleşme koşullarındaki olumsuzlukların ortadan kaldırılması, üyelerin menfaatlerinin korunması, çalışma şartları ve antrenman koşullarının iyileştirilmesi, kamp sıklığı ve sürelerinin düzenlenmesi, transfer, maaş ve primlerin zamanında ve tam ödenmesi, sakatlıklarda oluşacak ekonomik kayıpların karşılanması, sahip olunan haklar konusunda bireylerin bilinçlendirilmesi ve onların sosyal ve kültürel anlamda desteklenmesi, iş ve sosyal güvence gibi yaşanan pek çok karmaşık sorunun ve çarpıklığın ortadan kaldırılması için sporcuların sendikalaşmasını işaret ettiği görülmektedir (Alay, 2007; Atalay, 2012; Aydın, Yüce, Yalız ve Demirkaya, 2017; Balcı, 2013; Bostancı, 2013; Nasöz ve Demirkol, 2014; Yensi-Güven, 2013; Zelyurt ve Şaşmaz Ataçoğlu, 2014). Gerçekleştirilen çalışmalar doğrultusunda, bu araştırmanın, profesyonel futbolcuların sendikaya yönelik algı düzeylerini tespit ederek, literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Söylemlerde tespit edilen meşrulaştırma biçimlerinin ve çeşitli anlamlandırma çabalarının, var olan durumun değişmeden sürmesine neden olan ve ortak çözüm çabalarını engelleyen bir işlevi olduğunun saptanması, profesyonel futbolcuların yaşananları nasıl ele aldığının, anlattığının, ne tür meşrulaştırma süreçleri içerisinde olduğunun gösterilmesi açısından, bu betimsel araştırmanın oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada küresel ekonominin etkisiyle endüstriyel bir işkoluna dönüşen futbolda, profesyonel çalışanların sendikaya üye olup olmadıklarının tespiti öncelikli olmayıp, çalışma koşullarının insani ve sportif gereksinimlere uygun olup olmadığı, sendikanın bu gereksinimine yanıt verip vermediği; sendikal olma amacı ve elde edilen sonuçlarının neler olduğu, sendikal kazanımların öngörüsüne sahip olup olmadıklarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada, futbol sendikalarının işleyişi ve faaliyetlerinin sendikaya üye olan ve olmayan profesyonel futbolcuların algısı ile tespit edilmesi hedeflenmekte, sendikaların işleyişine yönelik sorunların bilimsel bir çalışma ile ortaya konulmasının, Türkiye’de spor alanında sendikacılığın gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda bu araştırmanın amacı, Türkiye’deki profesyonel futbolcuların çalışma koşulları ve sendikalaşma konusundaki düşünce ve görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaca yönelik olarak aşağıda yer alan araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Futbolcuların kulüp ortamında yaşadıkları sorunlar nelerdir?
2. Futbolcuların sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri nelerdir?

Yöntem

Türkiye’deki profesyonel futbolcuların çalışma koşulları ve sendikalaşma konusundaki düşünce ve görüşlerinin belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, gözlem, görüşme, doküman analizi gibi veri toplama yöntemleri kullanılarak araştırılan durumun, doğal ortamında gerçekçi bir şekilde ortaya konulmasının amaçlandığı, diğer bir deyişle durum belirlemeye yönelik bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Profesyonel futbolcuların görüşlerinin ve önerilerinin betimlenmesinin katılımcıların bakış açısını görmeye imkan tanıyan, derinlemesine veri toplamayı amaçlayan araştırma yöntemi olan nitel araştırma yaklaşımıyla mümkün olduğu düşünülmüştür (Creswell, 2005).

Betimleyici ve var olan durumun belirlenmesine izin veren bir araştırma yöntemi olan nitel araştırma yöntemi, bir konuya ilişkin katılımcıların görüş, ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlenmesinde kullanılması uygun olan bir araştırma yöntemidir. Nesnelere, toplumların, kurumların, olayların doğasını ve özelliklerini tanımlamak ayrıca bu yöntemin amaçları arasında yer almaktadır.

Nitel veri toplama yöntemlerinden en sık kullanılanı görüşmedir ve bireylerin bakış açılarını, deneyimlerini, değer, duygu ve algılarını ortaya koyma özelliği göstermektedir

(King ve Horrocks, 2010). Görüşmenin amacı, bireylerin araştırma konusuna ilişkin sahip olduğu kültürel kategorileri derinlemesine incelemektir (Rummel, 1968). Araştırma için yapılan görüşmelerin türünün belirlenmesinde sistematik bilgi toplamaya hizmet edecek ve araştırmacıya esneklik sağlaması nedeniyle yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılmaya karar verilmiştir.

Çalışma koşulları ve örgütlenme konusundaki düşüncelerin belirlenmesine ilişkin olarak profesyonel futbolcuların görüşleri, kendi koşulları içerisinde ve var olduğu şekliyle betimlenmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışmada veriler derinlemesine incelenmiş ve veriler arasındaki ilişkiler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın nitel çalışma grubunu 2015-2017 futbol sezonunda, Türkiye Futbol Federasyonu'na bağlı Spor Toto Süper Lig, PTT 1. Lig, Spor Toto 2. Lig ve Spor Toto 3. Liglerinde mücadele eden kulüpler ile sözleşme yapan 44 profesyonel futbolcu oluşturmaktadır. Bu çalışmada verilerinin toplanma güçlüğü nedeniyle örneklem alma yoluna gidilmiş ve katılımcıların belirlenmesinde maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan profesyonel futbolcuların demografik özelliklerine yönelik bilgiler de Tablo 1'de ifade edilmiştir.

Araştırmanın ikinci boyutunda çalışmaya gönüllü olarak katılan 44 profesyonel futbolcunun görüşleri görüşme yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Çalışmanın bulgular kısmında verilen görüşme metinleri, her bir görüşülen kişi (GK) için GK 1, GK 2,... GK44 şeklinde numaralandırılmıştır. Deneklerin isimleri etik nedenlerle gizli tutulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri (n:44)

Özellikler	Grup	n	%
Yaş	16-20	6	13,6
	21-25	13	29,5
	26-30	23	52,2
	31+	2	4,5
Lig Düzeyleri	Süper Lig	11	25,0
	1.Lig	11	25,0
	2.Lig	11	25,0
	3.Lig	11	25,0
Eğitim Düzeyi	Lise	24	55,4
	Lisans	15	34,0
	Lisansüstü	6	13,6
Gelir Düzeyi	Düşük	8	18,1
	Orta	22	50,0
	Yüksek	12	27,2
Sendikaya Üyelik Durumları	Evet	7	15,9
	Hayır	37	84,3

Tablo 1’e bakıldığında katılımcıların 23’ünün (%52,2) 26-30 yaş aralığında, 11’inin (%25,0) 3. lig futbolcusu, 24’ünün (%55,4) lise mezunu olduğu, 22’sinin (%50,0) orta düzey gelir seviyesinde 37’sinin (%84,0) ise spor sendikasına üye olmadığı görülmektedir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada gerekli olan verilerin toplanabilmesi için katılımcılara sorulmak üzere yarı yapılandırılmış 4 tane soru hazırlanmıştır. Soruların hazırlanması öncesinde konu analizi yapılmış olup sorular yapılan bu analize dayalı olarak hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular görüş alınmak üzere biri ölçme değerlendirme alanında, diğeri de nitel araştırmalar alanında uzman olan 2 öğretim üyesine gönderilmiştir. Uzman görüşü sonunda bazı soruların içeriklerinde bazı soruların da anlatım özellikleri üzerinde düzeltmeler yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış sorulara ilişkin örnekler aşağıda yer almaktadır.

Futbolculara, Türkiye liglerinde oynayan profesyonel futbolcu olarak ne tür ekonomik sorunlar yaşamaktasınız?” ve “Türkiye liglerinde oynayan profesyonel futbolcu olarak ne tür sosyal sorunlar yaşamaktasınız?” gibi yarı yapılandırılmış sorular sorulmuştur.

Görüşmeler, bazı yönetici, antrenör ve futbolcularla yapılan öngörüşme sonrasında 44 aktif profesyonel futbolcuyla “yüzyüze” ve “telefon görüşmesi aracılığı” ile yapılmıştır.

Görüşme esnasında ses kayıt cihazına izin verilmediğinden futbolcuların görüşleri, bir bilgisayar aracılığıyla word belgesine yazılı olarak aktarılmıştır. Word belgesine aktarılan görüşme metinleri içerik çözümlemesine tabi tutularak konuyla ilgili belirli sorunsalları yansıtan temalara ayrılmıştır. Sadeleştirilen ve araştırma konusunu ilgilendiren metinleri temsil eden temalar; sendikal örgütlenmeye bakış açısı, kulüp ortamında yaşanan sorunların çözümünde sendikanın rolü, araştırma sorunsalı olarak 3 başlık altında kategorize edilmiştir.

Araştırmanın verileri araştırmaya katılan profesyonel futbolcuların görüşleri ve elde edilen bulgular veri toplama aracı ile sınırlıdır. Araştırmaya katılan profesyonel futbolcuların görüşlerinde samimi ve gerçek düşüncelerini ifade ettikleri varsayılmaktadır.

Araştırmanın veri toplama süreci 2018 yılı öncesinde gerçekleştiği için etik kurul raporu gerektirmemektedir.

Verilerin Analizi

Yapılan literatür araştırmalarına dayanarak sendika sorunları ile ilgili hazırlanan sorular sendikalı olma-olmama nedenleri ve beklentiler başlıkları altında toplanmıştır. Yapılan görüşmeler için yarı yapılandırılmış sorulardan yararlanılmıştır. Türkiye liglerinde profesyonel futbolcuların, futbol sendikalarına yönelik düşüncelerini belirlemek için toplanan ana fikirler, Maxqda programı kullanılarak içerik açısından analiz edilmiş; kodlar, kategoriler ve temalar haline dönüştürülmüştür.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik ölçütleri belirlenirken çalışmanın türü dikkate alınmalıdır. Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın geçerliği için diğer araştırmacıların çalışılan durumun kendi durumlarına ne kadar uyduğunu anlamalarını sağlayacak kadar yeterli bilgi verilmesi önemlidir. Bu çalışmada durum çok özel olmakla birlikte durumun özelliğini ortaya çıkaracak tüm bilgiler sunulmaya çalışılmıştır. Durum çalışmalarında çalışma sonucunun anlamlı ve anlaşılır olması için araştırmacı yeterli tanım yaptıkları ve tüm süreçleri ayrıntılı bir biçimde açıkladıkları konusunda ikna eder. Bu çalışmada tüm veri toplama ve analiz süreçleri yeterli bir biçimde açıklanmıştır. Veri analiz yönteminde görüşmeler yazılı metin haline dönüştürülmüş ve iki farklı araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Daha sonra karşılaştırılan sonuçlarda farklı kategorilerde kodlanan kısımlar birlikte tekrar gözden geçirilmiş ve yeniden kodlanmıştır.

Bulgular**Tablo 2.** Futbolcuların kulüp ortamında yaşadıkları sorunlar

Kategori	Alt kategori	Kodlar	Kodların tanımlanması
Kulüp ortamında yaşanan sorunlar	Ekonomik	Maaş	Zamanında almama Sözleşmeye uymama
		Ücret Adeletsizliği	Yabancı futbolcunun kayırılması Adamcılık
	Sosyal	Çevre	Kıskançlık, Dedikodu Kamp yoğunluğu Çalışma şartları
		Aile/Arkadaş	Aileye zaman ayırmama Sosyal yaşantının olmaması Arkadaşlarla vakit geçirememesi
Özlük Hakları	Adeletsizlik/İlgisizlik	Sakatlıklar Tesisler Beslenme	

Yapılan görüşmeler sonunda futbolcuların yaşadığı sorunlar Tablo 2’de görüldüğü gibi 3 alt kategoride toplanmıştır. Bunlar sırasıyla ekonomik, sosyal ve özlük haklarıdır. Ekonomik sıkıntılar alt kategorisine yönelik futbolcular, maaşların geç yatması ve ücret adeletsizliğinden oldukça fazla behsetmektedirler. Örneğin; GK3; “Önceki senelerde alacaklarım için kulübü şikayet ettim, küme düşünce kulübün ismini değiştirdiler, param uçtu gitti” şeklinde görüş belirtirken, yine GK35; “Maaşlarımız çok geç yatıyor, adamını bulan transfer yapıyor, boşta kalmamak için mecbur parasız oynuyoruz” şeklinde demeçler vermiştir. Sosyal sorunlar alt kategorisi ile ilgili olarak ise GK27; “Hemen her yerde kıskançlık, çekememezlik, gruplaşma ve dedikodu var, yenildiğimiz maç sonrası çarşıya çıkamıyoruz, taraftar bunaltıyor” şeklinde yanıt verirken; GK41; “Kamp süreleri çok uzun, kamplardan çocuklarıma zaman ayıramıyorum, hayatımız kamplarda geçiyor, kamplar çok sıkıcı, bunaltıyor” şeklinde görüş belirtmiştir. Futbolcuların özlük hakları alt kategorisine

yönelik olarak ise GK18; “Alt liglerde imkanlar çok yetersiz, 3. ligin amatör kümeden farkı yok, malzeme kalitesiz, saha yok, kaldığımız tesisler çok kötü” şeklinde görüş belirtmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri

Kategori	Alt kategori	Kodlar	Kodların tanımlanması
Sendikal Faaliyet	Örgütlenme Gereksiz	İhtiyaç Yok	Menajer hakkımı korur İyi Futbolcuyum Ne değişecek ki?
		Etkisiz/Yetersiz	Başkan ne derse o olur Mücadele Güçleri Zayıf Güvenmiyorum
	Örgütlenme Gerekli	Güvence	Haksızlığa Karşı Adetsizliğe Karşı
		Örgütlenme	Futbol iş kolu futbolcu işçi Endüstri Teşvik etmek

Tablo 3’te katılımcıların sendikalaşmaya yönelik görüşleri ortaya konulmuştur. Yapılan görüşmeler sonucunda futbolcuların sendikal örgütlenmeye yönelik görüşleri örgütlenme gerekli ve gereksiz olmak üzere 2 alt kategori altında toplanmıştır. Futbolcuların belirli bir kısmının ise sporda sendikalaşmaya yönelik bilgisi bulunmamaktadır. Örgütlenme gereksiz alt kategorisine yönelik futbolculardan GK10 bu durumu; “Hakkımı menajerim arıyor, neden sendikaya ihtiyaç duyayım?” şeklinde açıklarken; GK18; “Yine boş anlaşmalara imza atılacak, yine primler zamanında ödenmeyecek, ne değişecek?” şeklinde sendikaların anlamsızlığına değinmiştir. Örgütlenme gerekli alt kategorisine yönelik futbolculardan GK30; “Alt liglerde şartlar çok zor, teşvik etmek gerekiyor, haksızlık çok fazla oluyor, güvencemiz yok, sendika şart, birilerinin korkmadan mücadele etmesi lazım, diye üye oldum” diyerek görüş belirtmiştir. Sendikanın gerekliliğini savunan GK41; “Seneye futbolu bırakacağım, sigorta ve primlerimi hesaplattım, hep eksik yatmış, sendikalı olsaydım, olmazdı” diyerek yanıt vermiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada Türkiye’deki profesyonel futbolcuların çalışma koşulları ve sendikalaşma konusundaki düşünce ve görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmannın ana amacı, katılımcıların sendikalı olması ya da sendikalı olmaması değişkeninden bağımsız olarak, futbolcuların sendikaya ve sendikalaşmaya bakış açısını ortaya koymaktır. Bu bağlamda sendikalara üye olan ve üye olmayan futbolcularla görüşmeler yapılmış ve futbolcuların sendikalara karşı olan algıları araştırılmaya çalışılmıştır.

Araştırmada futbolcuların yaşadıkları ekonomik sorunlar incelendiğinde, katılımcılardan sendikalı GK3; “Önceki senelerde alacaklarım için kulübü şikayet ettim, küme düşünce kulübün ismini değiştirdiler, param uçtu gitti” şeklinde görüş belirtmiş dolayısıyla futbolcuların üst liglere göre çok kötü şartlarda ve düşük ücretlerle çalıştıkları ve ödemeler konusunda ciddi sorunlar yaşadıkları saptanmıştır. Bir ücretlendirme sistemi

olarak görülmemekle birlikte, futbol sektöründe genellikle motivasyon aracı ya da ödüllendirme olarak, değişen miktarlarda olmak üzere, galibiyet veya beraberliklerde verilen primlerin de zamanında ve tamamının ödenmediği anlaşılmaktadır. Şaşmaz Ataçoğu ve Zelyurt (2016)'a göre ücretlerinin bir kısmı peşin, bir kısmı taksitlendirilen futbolcuların, ücretlerini zamanında ve tamamını alamama gibi durumlarla karşılaştıkları bilinmektedir. Aydın vd. (2016) tarafından yapılan bir çalışmada da profesyonel futbolcularla ilgili çalışmada katılımcıların "Türk futbolunda ücretler zamanında ödenmiyor" sorusuna %55,7 oranında katılıyorum yanıtı vermeleri araştırmadan elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

Bu görüşlere karşın sendikasız GK11 (Süper Lig) "Bazılarına göre daha avantajlı hissediyorum. 2. ve 3. Ligde oynayan arkadaşlarımıza göre ekonomik açıdan daha avantajlıyız" demiştir. Bu söylem, katılımcının bazı dezavantajları kişisel telkinle telafi ettiği izlenimi uyandırmıştır. Nitekim başka bir katılımcı olan sendikalı GK3 (Süper Lig), "Takıma giremediği günlerde alacaklarının ödenmesi konusunda yöneticilerin sıkıntı çıkarmadığını" ifade etmiştir. Bu noktada katılımcılardan sendikalı GK3 ile sendikasız GK11'in ifadelerinin benzer olması dikkat çekmektedir. Elde edilen görüşlere göre futbolcuların daha kötü çalışma koşullarıyla karşılaştırma yaparak, yaşadıkları durumu normalleştirdikleri görülmüştür. Bunun yerine daha iyi seçeneklerle karşılaştırma yapıldığında olası sonuçların neler olacağı, bunun nasıl anlaşılabileceği ve anlatılacağı ise bir başka araştırmanın konusudur. Şaşmaz Ataçoğu ve Zelyurt (2016)'un profesyonel futbolda emek sermaye ilişkisini konu alan araştırma sonuçlarına göre 2. ve 3. ligde oynayan futbolcuların, üst liglere göre düşük ücret aldıkları, imzaladıkları sözleşmelerin, yöneticilerle anlaştıkları ücretlerle örtüşmediği bulguları araştırma bulguları ile paralelik göstermektedir. Karaman (2018) tarafından yapılan bir araştırmanın Süper Lig'de futbol oynayanların ekonomik durumu üç büyük kulüp oyuncuları kadar olmasa da günümüz koşullarında iyi sayılır. Asıl sıkıntıyı, TFF 1. Lig'deki bazı takımlar ile ikinci ve üçüncü ligde ter akıtan oyuncular yaşıyor. Kulüplerin ekonomik sorunlarından ötürü çoğu transfer paralarını aylarca, hatta yıllarca alamıyor, çaresizleri oynuyorlar" saptaması da ligler arasındaki adeletsizliği vurgulamaktadır.

Sporcuların karşılaştıkları diğer sorunlar ise sosyal sorunlardır. Selamoğlu (2003), ortak değerlerin ve amaçların tanımlanması, işgücünün, sosyal risklerinin kontrol altına alınması, sosyal risklerin olası sonuçlarının yönetilmesi ve sosyal dışlanma ve sosyal fonksiyonlarla ilgili engellerin, futbol kulüplerinin kurumsal yönetim becerisi, kulüp kültürü, örgüt bağlılığı ve iş doyumunu ile ilgili olduğunu belirtmiştir. Cengiz (2008)'e göre sosyal sorunlar; sosyal çevreden izole etme, çirkin bir lakap takarak seslenme, toplum önünde küçük düşürme, uzun süreli her tür kötü muamele, suçlama, ima, kinaye, dedikodu, tehdit ve aşağılama gibi tekrarlanan olumsuz davranışlar olarak ortaya çıkmaktadır. Katılımcılardan sendikasız GK8 (Süper Lig) "Her yerde kıskançlık ve dedikodu var", sendikasız GK11 (1. Lig) "Her yer aynı, dedikodu yapılıyor", sendikasız GK25 (2. Lig) "Kıskançlık, insanın doğasında var, onun yerinde olmak istiyorsun", sendikasız GK34 (3. Lig) "Bu kadar kamp ortamı var, insanlar ne konuşacak. İster istemez bir mevzu açılıyor, dedikodu yapıyoruz", sendikasız GK21 (2. Lig) "Sadece keyfi olarak kadroya alınmama,

yedek bekletilme, ödemeleri geciktirme, sakatlık süresince sahip çıkmama gibi bazı engelleme ve baskı altına almalar var, bunun dışında kıskançlık ve dedikodu edenleri saymıyorum. Bunlar zaten her yerde var” ifadeleriyle futbolcuların sosyal sorunlarla ilgili düşüncelerini genel olarak bizlere aktarmaktadır. Karşılaştırmaların kimi zaman her yerin aynı olduğu yargısıyla ve kişilerin durumu normalleştirebildikleri bir sosyal psikolojik süreçle sonuçlandığı düşünülmektedir. Araştırmamızda yer alan futbolcuların bir kısmı “her takım aynı” söylemini ortaya koymuşken ve bunu normalleştirme, durumu kabullenme, bireysel veya kolektif bir karşı çıkış sergilememe gibi durumlar ile birlikte anlatmışken, üç katılımcı “istisna” söylemine başvurmuştur.

Futbolcuların karşılaştıkları sorunlara yönelik olarak ortalama, on yıl altı farklı kulüpte futbol oynayan katılımcımız sendikalı GK4 (Süper Lig), “Dedikodu futbolda normaldir, futbol göreceli bir oyundur ve herkes herşeyi konuşur” şeklindeki ifadesiyle dedikodunun futbolun doğasında olduğunu belirtmiştir. Katılımcının “Şampiyonluk amaçlarıyla, kurulan pek çok takım var. Lig uzun bir maraton; sakatlık, ceza veya formunda olmama durumları olabiliyor. Bazen takımda rekabet yaratmak için transfer yapılıyor. Bu nedenle kadro geniş tutuluyor. Doğal olarak herkes oynamak, para kazanmak istiyor. Bu ortamda gruplaşmalar, kıskançlıklar veya dedikodu edenler oluyor” şeklindeki söyleminde ortaya koyduğu “Aşırı rekabet var. Herkes oynamak, para kazanmak istiyor” söylemine göre dedikodu ve kıskançlığın varlığının kabul edildiği düşünülmektedir. Katılımcının sendikal mücadelenin zaten bir şeyi değiştirmeyeceği, kişinin yalnızca kendi vaktinin harcanması ve futbol camiasında kulüp yönetimleri tarafından mimlenmekle kalınacağı kabul edilmiş olduğu düşüncesinin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Süper lig takım yöneticisi CÇ’ nin istifa demecinde “Görev aldığım şehrin içindeki dedikoduların dışında, genel itibarıyla Türk futboluna hizmet etmeye çalışan insanlara karşı bir karalama kampanyası yapılıyor” (Hürriyet, 2018) sözleri görüşmeci futbolcuları destekler niteliktedir.

Kulüp ortamında yaşanan sorunlardan bir başka unsur da olumsuz çalışma şartlarının varlığı olduğu düşünülmektedir. Profesyonel sporcuların çalışma koşullarının zor olması, üstünde durulması gereken bir sorun olarak görünmekte, bu durumun, kulüp ile futbolcu arasındaki örgütsel bağı, futbolcular arasındaki kaynaşmayı, grup bütünlüğünü ifade ettiği gibi gruplaşma, dedikodu, kıskançlık gibi olumsuzluklara da davetiye çıkarma riski taşıdığı söylenebilir. Dünya Kupası için stadyumlar inşa edilirken, Brezilya’daki profesyonel oyuncuların hâlâ idealden uzak şartlara katlanmak durumunda olduğunu söyleyen, Brezilya millî takımı oyuncularından Gilberto Silva “Kötü sahalarda, pespaye soyunma odaları ve son zamanlarda gördüğümüz gibi güvenlik meseleleri. Avrupa ülkeleriyle Brezilya arasındaki altyapı ve mali durum farklarını biliyoruz. Ama bu, çözülebilir sorunları görmezden gelmemiz için bir sebep olmamalı” demeci bu sorunun futbolun genel bir sorunu olduğunu göstermesi açısından anlamlıdır (Diken, 2014).

Balcı (2017)’ya göre sporcuların antrenman veya müsabakalarda sakatlanması ve iş kaybına uğraması durumunun kulüp tarafından bir dereceye kadar karşılanması, futbolcuları tedirgin eden davranışların varlığına işaret etmektedir. Bu durum futbolcuların çoğunun sakatlanmalardan kaynaklanan bir kriz yaşamasına, sakatlık nedeni

ile sahalardan uzak kalma ve gelecek korkusunu aşamamasına, Türkiye’de profesyonel ligdeki sağlık denetimlerinin düşünüldüğü kadar iyi olmamasına yorumlanabilir. Günümüzde profesyonel futbolcu sözleşmelerindeki kulübe yüklenen yükümlülüklerde “Hastalık ve sakatlığa dair maddelerdeki esaslar dahilinde futbolcunun sağlığı ile ilgilenmek, müsabaka, antrenman, kamp ve seyahatlerde gerekli tedbirleri almak” gibi bir madde yer aldığı görülmektedir (TFF). Ancak bunun süresi ve çeşidinin belirtilmediği görülmekte; bu eksikliğin özel hükümlerle sağlanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca sendikal haklar ve sözleşme hükümlerinin görüldüğü alanlar genellikle profesyonel futbolcu sözleşmelerinde tanımlanmış olmasına rağmen yaygınlaştırılmış uygulamaların sorgulanmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Profesyonel futbolcuların sözleşme yapmadan önce doktor muayenesinden geçmeleri ile sakatlanmaları karşılığında kulübün ya da sakatlayan tarafın nasıl bir tazmine gideceğine yönelik (sözleşmelerde kısmen yükümlülük yer alsa da) bugün açıklığa kavuşmuş çalışma haklarının olmadığı görülmektedir (Petek, 2002).

Araştırmanın bir başka değişkeni olan özlük haklarının korunması konusunda futbolcular arasında ciddi anlamda bir belirsizliğin olduğu görülmektedir. Sendikası GK39 (3. Lig) transfer ve prim ödemesi için federasyona şikayetini iletmış, ancak bunun arkasından “kadro dışı bırakılma, şehir merkezine 40 km uzaklıkta ilçe sahasında alt yapı antrenörü eşliğinde antrenman yapmak gibi” yönetimin daha da ağır koşullar dayatarak kendilerini “cezalandırdığını” anlatmıştır. Bunun üzerine diğer arkadaşları “Sana bir şey değişmez demedik mi? Bu adamlar güçlü, niye şikayet ediyorsun? Sorun olmayan kulüp mü var? Bizimde paramız içerde, şikayet ediyor muyuz?” diyerek kendisini eleştirmiştir. Bu deneyimin kendisini “yıprattığını” anlatan sendikası GK39, “Genel olarak yalnızlık, insanı dirençsiz bırakan bir şey, bu psikolojiden kurtulmak kolay değil” demiştir. Bu durum bütün lig kategorilerinde yaşanmakla birlikte, alt liglere gidildikçe bu etkinin arttığı düşünülmektedir.

Sendikalı katılımcılardan GK5 (Süper Lig) “Federasyona şikayet etmeye, kaygılı yaklaşıyorum. Acaba bu benim futbol ve sonrası antrenörlük hayatımda önüme çıkar mı korkusu var”, sendikalı katılımcılardan GK 7 (1. Lig) ise, “Bu sezon transferim var, transfer yapmak kolay değil, o yüzden kulüpleri şikayet etmeye çok olumlu bakamıyorum” görüşlerini belirtirken, sendikası GK 19 (2. Lig) “Sorunlu bir futbolcu olarak görülmem istemiyorum.” görüşünü belirtmiştir. Bu noktada katılımcılardan sendikalı GK5 ve GK7 ile sendikası GK19’un ifadelerinin benzer olması dikkat çekerken, ayrıca futbolcuların neleri göze alamayacağını ortaya koyan bu sözler, kolektif bir mücadeleye girmektense bireysel seçeneklere yönelmeyi tercih ettiğini de ortaya koymaktadır. Bu duruma yönelik görüşmecilerin de belirttiği gibi “Bu şartlarda çalışan, ekonomik özgürlüğü ve çalışma güvencesi olmayan futbolcuların herhangi bir kulüp ve federasyon yönetimine karşı gelmesi son derece zor” olacağı söylenebilir. Futbolcuların, şikayet etmemenin daha doğru olacağı düşüncesinin, öğrenilmiş çaresizlik gibi işlev gördüğü de söylenebilir. Bu güçsüzlük hissini doğurabileceği bir özsayı yitiminden kaçınmak için de haksızlıklara itiraz edilmediği görülmektedir. Ayrıca olaya herhangi bir tesiri olamayacağından emin olan

görüşmeci, itiraz ederse futboldan uzaklaştırılabileceği olasılığından hareket ederek, kendini güvenceye alabileceğini düşünmektedir.

Alacakları yüzünden TFF'ye şikayette bulunan katılımcı futbolcunun, kulüp başkanı ve yakınındaki kişilerce darp edilmesi, bir başka futbolcunun kadro dışı bırakılması, bireysel antrenör tarafından başka tesislerde antrenman yapmaya mecbur bırakma, medya yolu ile taraftar gruplara hedef gösterilmesi veya keyfi cezalar verilmesi gibi etik dışı davranışlara maruz kaldığı saptanmıştır (Birgün, 2017). Spor medyasında, alacakları yüzünden TFF'ye şikayette bulunan bir futbolcu için de “Ceza gelebilir” manşeti bu gibi durumlarda beklenen yönetici tutumun göstermesi açısından da anlamlıdır.

Kısa bir çalışma hayatının olması ve faal spor hayatı sona eren sporcuların yaşamlarını güvence altına alabilmeleri için sendika kavramının önemli bir kavram haline gelmesi gerektiği düşünülmektedir. Sendikalaşma, sporcuların ve spor işyerlerinin sağlık şartları ve dopingle mücadele konusundaki uygulamalarla sporculara önemli yararlar sağlamaktadır (Üçışık, 2011). Buna karşın futbol sektöründe sendikalaşmaya olumsuz etkide bulunan faktörlerden bir tanesi aktif futbol yaşamının bitirilmesi korkusudur. Sendikalı GK6 ile sendikasız GK9, GK24 ve GK31’in “kulüpler transfer zamanı birbirlerini arayıp soruyor, futbol hayatım biter” ifadeleri de bu saptamayı destekler niteliktedir. Ayrıca Brezilyalı milli futbolcu Silva’nın, futbol sendikasını kastederek, bu sağduyu hareketine katılmasının ardından Atlético Mineiro kulübünün sözleşmesini yenilemediği ve hiçbir kulüpte forma bulamadığını belirtmesinin, çalışma bulgularını destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir (Diken, 2014).

Katılımcı futbolcuların örgütlenme yaklaşımlarının, olumlu ve olumsuz olmak üzere iki tema altında toplandığı sonucuna ulaşılmıştır. Mevcut tablonun genel hatlarına bakıldığında; spor çalışanları arasında sendikal örgütlenmenin çok düşük oranda olduğu, var olan örgütlenmenin ise çalışanlar lehine olumlu sonuçlar sağlayabilecek yeterli güce sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Sendikalı katılımcılardan GK3’e göre “özellikle süper lig’deki futbolcular örgütlenemez! Neden mi? Çünkü herkes kendinin lideri, futbolu çok iyi biliyor, çok yetenekli, yaratıcı, yönetici ve egosu kabarık. Bu nedenle, sendikanın bir hak arama örgütü olduğunun farkında değiller. Özellikle genç futbolcular sendikayı ve sendikanın yararlarını bilmiyor” ifadesi alanyazında Yıldız (2015) tarafından kaleme alınan “Türk futbolunda sendika olur mu?” başlıklı köşe yazısında; dönemin Bursaspor Teknik Direktörü Şenol Güneş’in, bir televizyon kanalında Türk futbolunun sorunlarını sıralarken bir futbol sendikasının olmamasından yakınmasına dair araştırma bulgusuyla tutarlılık göstermektedir. Bununla birlikte sendikasız katılımcıların görüşlerini ele aldığımızda ise GK18 “Hakkımı federasyon yoluyla arayabiliyorsam, neden sendikaya ihtiyaç duyayım?”, GK12 “İyi bir futbolcunun sendika üyesi olmanın getireceği güvenceye zaten ihtiyacı yoktur. Ben de üst düzey bir futbolcuyum, sendikaya üye olmaya niye ihtiyacım olsun ki?”, GK9 “Bir araya gelinebilir, ama sonuç odaklı bir değişim yaratılabileceğini düşünmüyorum. Bir de tabii karşınıza aldığınız sistemler düşünüldüğünde, çok da gerçekçi gelmiyor açıkçası maalesef. Üst liglerde kimse umursamıyor, alt ligler de oynayanlar başka havalarda, düşünmek isteyenlerde güçsüz. Başkan ne derse, o oluyor, ne değişecek ki” şeklindeki futbolcuların neleri göze alamayacağını ve sendikalaşmanın anlamsız olduğunu ortaya

koyan bu sözler, futbolcuların kolektif bir mücadeleye girmektense bireysel seçeneklere yönelmeyi tercih ettiğini de ortaya koymaktadır. Futbolcuların, örgütlenmeyi (çok isteseler de) mümkün görmediklerini kınayıcı bir tarzda ifade ederken, çoğunun hiçbir örgütlenme çabası içine girmeden var olan dayanışma ağından habersiz olduğu bulgularının, oldukça dikkat çekici olduğu düşünülmektedir.

Bunun yanı sıra, futbol insanlarının örgütlenmeye şüphe ve umutsuzlukla yaklaşmasının temelinde, Türkiye koşullarına duyulan güvensizliğin, kulüpten kovulma veya transfer yapılamaması korkusu ve Türkiye'deki örgütlü mücadele geçmişinin zayıflığından kaynaklanan inançsızlığın da olduğu söylenebilir. Örneğin sendikalı GK3; "Futbolcu odaklı bir değişim yaratılabileceğine inanmıyorum" derken, sendikalı GK2, GK7 ve sendikasız GK11 ise; "Daha önce futbolcu sendikası kurma deneyimlerinin kulüpten kovulmalarla sonuçlanmış olmasından da hareketle, Türkiye'de profesyonel futbol adamları için sendika kurmanın zor olduğu sonucuna varmaktadır." Görüşlerini ileri sürmektedirler. Buna ilaveten sendikalı GK4 ile sendikasız GK8 ve GK12 ise özellikle aktif futbolcuların bir araya gelerek kolektif çözüm aramalarının pek mümkün görmediğini belirtmişlerdir. Elde edilen bu bulgu, futbolcular ve sendikalar arasındaki birlik ve dayanışma duygusunun zayıf ve yeterli bilincin oluşmadığını gösterirken, aynı zamanda futbolcuların sendikal örgütlemeye yönelik bir yabancılaşma yaşadıklarına işaret etmektedir (Yıldız, 2015). Bu bulgu ışığında sendikalı ve sendikasız futbolcuların ortak bir kaygı sahibi olduğu da ortaya koyulmaktadır. Konuyla ilgili futbol piyasasının özellikleri, ekonomik kaygılar, futbolcuların hissettikleri kadro dışı bırakılma ve kulüpten uzaklaştırılma gibi sosyal dışlanma korkusuna ek olarak sendikaların güvenilirlikleri sendikal örgütlenme imkanlarını etkileyen faktörler arasındadır. Bunun ötesinde, ülkemiz futbol yönetimi hususunda yapılan değerlendirmelerde, futbolcularında söz hakkına sahip olabilmesi kısa vadede önemli bir gelişme olarak değerlendirilmemektedir. Futbolcuların bir başa çıkma mekanizması olarak içine girdikleri umursamazlığın, mesleki dayanışmayı yıpratıcı bir iklimin oluşmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Futbol sektöründe sendikaların düşük örgütlenme düzeyinde olmasının bir başka sebebinin de genel olarak sendikalara yönelik algı ve değerlendirmelerin negatif yönde olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Sendikasız GK15 "Nedense güvenmiyorum." söylemiyle, sendikalara olan güvenin düşük olması ve sendikaların, futbolcuların haklarını yeterince savunmasına olan inancın yetersizliği, futbol sektöründeki sendikalara olan ilginin olumsuz etkilendiğini düşündürmektedir. Zelyurt ve Şaşmaz Ataçoğu'nun(2014) sendikaya üye olmayan futbolcuların anket ve görüşme sonuçlarında ön plana çıkan "güvensizlik" oranının %79 olması da araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Öztuna (2016)'ya göre spor alanında sendikaların düşük örgütlenme düzeyinde olmasının sebeplerinden biri sendikalara yönelik düşüncenin olumsuz olmasıdır. Bununla birlikte, fazla gelir elde etmenin, futbolcuları sendikaya üye olma fikrinden uzaklaştırdığı, buna karşın fazla gelir elde edemeyen futbolcularında kulüplere karşı pazarlık güçlerinin az olmasının önemli etkenlerden olduğu söylenebilir. Futbolcuların, sendikaya güvenmesiyle ahlaki normlar arasında yakın bir ilişkinin bulunacağı varsayılırsa, bu sonucun sendikaya üye olmayan futbolcuların algısı açısından ahlaki standartlarda bir düşüşü işaret ettiği

söylenbilir. Bu bağlamda sendika yöneticilerinin dürüst, adil ve ahlaklı davrançalarına olan inançlarının olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak, sendikanın faaliyetleri hakkında güvensizlik yaratacak bir ipucu olmamasına rağmen bu algının “neden” ve “nasıl” olduğu başka bir araştırma konusudur. Güvensizlik yaratan faktörler iki önemli gösterge üzerinde yorumlanabilir. Birincisi sendika yönetiminin herhangi bir yolsuzluk ve rüşvet gibi yasa dışı işlere bulaşmış olması olupikinci neden, sendika yöneticilerinin çalışkanlık, sorumluluk, sorun çözme gibi becerilerine olan güvensizlik olduğu söylenbilir. Bu soruya cevap veren sendika üyesi GK35 “bu tamamen bir önyargı, bizim hakkımızda herhangi bir yolsuzluk, şike, teşvik veya usulsüzlük gibi konularda açılan bir dava yok. Üstelik bu arkadaşlarımızla güvensizlik yaratacak bir iletişim ve etkileşimimiz olmamış, sendikamızın faaliyetlerine katılmamışlar, üye değiller... Nasıl bu kaniya vardılar, anlaşılır değil. Bu söylemlere göre, futbol çalışanları sendikasının olmasına rağmen futbolcuların, kulüplere karşı haklarını müdafaa etmesi anlamında bu tür girişimlerde buldukları anlaşılmaktadır” şeklinde yorum bildirmiştir. Yukarıda sayılan birtakım engellerin dışında sendikal bilincin düşük olması da önemli bir sorundur. Çalışanların sendikaların fonksiyon ve faydalarına yönelik yetersiz veya yanlış bilgilendirilmiş olmaları sendikal bilincin oluşumu ve gelişimine ket vurmaktadır. Sendikalı GK7’nin ifade ettiği gibi futbol sektörünün (kamp, antrenman, seyahat vb.) sürekli yoğun yapısının, bu sektörde çalışanların, sendikal bilince sahip olsa bile sektörün sendikalaşmaya izin vermeyeceği düşünülmektedir. Özellikle Süper lig ve 1. lig futbolcularının sendikalar altında birleşme eğilimlerine pek sıcak bakmadıkları, sorunlarının çözümünde menajerleriyle ortak hareket ettikleri, sendikayı risk olarak algıladıkları söylenbilir.

Bu görüşlere karşıt olarak bazı katılımcılar; zamanında ödenmeyen ücretler, sporcuların lehine olmayan sözleşmeler, kötü çalışma koşulları gibi nedenlerden dolayı sporcuların haklarını koruyacak bir çatının olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Örneğin, sendika üyesi olmayan katılımcılardan GK9 (Süper Lig), “İyi olur, umutluyum”, GK14 (1.Lig) “Olmaması büyük bir eksiklik”, GK16 (1.Lig) “Geç bile kalındı, örgütlenmek gerekir.” GK34 “Futbolun ıslahı için çok önemli bir yol olur.”, GK40 “Sorunların çözümü için örgütlenmek şart”, sendika üyesi GK35 “Bu konuda da Avrupa’nın 100 yıl gerisindeyiz” demişlerdir. Spor Toto Süper Lig 4 büyüğünün kaptanlarının bir araya gelip sendikalaşma kararı almaları, kağıt üzerinde kalsa da olumlu bir gelişme olarak düşünülmektedir (Şaşmaz Ataçoğlu ve Zelyurt, 2016). Futbolcuların sendikalara yönelik algıları her nasıl olursa olsun, günümüz futbol kulüplerinde ekonomik vesosyal koşullar ile özlük hakları sorunları, sendikalara olan ihtiyacın devam ettiğini işaret etmektedir. Bu saptamada herhangi bir değer yargısı olmayıp gerçekleştirilen uygulamaların eskisinden daha iyi ya da daha kötü olup olmadığı düşünülmektedir. Ancak yaşanan ve tanık olunan birçok olayın, toplumsal bir sorunun yanında, yönetsel bir sorunu da yansıttığının, mümkün olmadığı düşünülmektedir. Ancak sendikanın örgütsel ve kurumsal yapısının, toplumsal hayat etkinlikleri içinde nicel ve nitel olarak çok önemli bir yer tuttuğu, bu ilişkinin azımsanamayacak boyutlarda olduğunun da kabul edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

J. Maguire ve R. Pearton (2000), takım sporlarında oyunculara verilen hakların farklı kıtalarda oynanan sporlara göre değişiklik göstermekte olduğunu ifade etmektedirler. Onlar; Amerikan futbolu, buz hokeyi, basketbol ve beyzbol gibi spor dallarındaki Kuzey Amerikalı sporcuların sendikalaşım, kulüp sahipleri ile müzakereler yürütmelerine ve grev eylemlerine katılmalarına rağmen, daha fazla istihdam hakkı elde etmede yalnızca sınırlı derecede başarılı olduklarını belirtmektedirler (Beamish, 1988; Kidd, 1988; Maguire ve Pearton, 2000; Sage, 1990). Diğer yandan futbol özelinde yaptığımız araştırmanın sonucunda; profesyonel futbolcuların sendika konusunda olumlu bir algıya sahip olmadıkları, sendikaların üye bulmakta zorlandıkları, özellikle 2. ve 3. lig futbolcularının kulüpleriyle ihtilaflarının çözümü için ihtiyaç hissedilmesine karşın sınırlı rol oynadıkları saptanmıştır. Sendikal örgütlenmeyi düşünmeyen futbolcuların, sendikanın yararlarından haberdar olmamasına rağmen algısal olarak sendikaya gerek duymadıkları anlaşılmaktadır. Bir diğer tespit, bu algının dayanağı olarak sunulan ekonomik rahatlık, transfer görüşmeleri ve özlük hakları sorunlarında menajerlerin kullanılmasından dolayı gerek duyulmadığı ifadeleri olup bu futbolculardan daha iyi kariyer ve ekonomik özgürlüğe sahip dünya yıldızı futbolcuların sendikal faaliyetlerde aktif rol oynadıklarıdır. Örneğin Eric Cantona, "Sendikalara zaman zaman bizlerin tavsiyelerde bulunması gerekir (BBC, 2010)" derken, İngiliz Oyuncular Birliği adlı sendika ise Manchester United'ı David Beckham'ı "ikinci el bir araba gibi" satmaya çalışmakla suçlamıştı (NDTV Sports, 2007). Bununla birlikte aralarında dönemin Real Madrid kaptanı Iker Casillas ve dönemin Barcelona kaptanı Carles Puyol gibi İspanyol futbolunun önde gelen isimleri bulunan İspanyol Futbol Oyuncuları Sendikası, temeli "oyuncular ve kulüpler arasındaki ödemeler konusunda yaşanan uzlaşmazlığa" dayanan bir grev başlatmıştı. İlgili grevde; futbolcuların ödememelerin devam edebilmesi için güvence altın alınmış bir maaş fonu oluşturulmasını istedikleri ifade edilmektedir (BBC, 2011). Bu yanlış algının sözkonusu futbolcuların ekonomik özgürlüğünden değil, entelektüel birikim eksikliğinden kaynaklandığını düşündürmektedir. Örneğin; İtalya Birinci Futbol Ligi (Serie A) takımlarında top koşturan futbolcular birliğinin (AIC), oluşturmak istediği yeni sözleşme şartlarını protesto amacıyla grev kararını basına açıklayan AC Milan'ın savunma oyuncusu Massimo Oddo; "beşinci hafta maçlarında forma giymeyeceklerini, yeni getirilen sözleşme şartlarıyla oyuncuların herhangi bir obje gibi alınıp satılabileceğini, bu durumun insan haklarına aykırı olduğunu" ifade etmiştir (Futbol Ekonomi, 2018). Oddo'nun "Yüksek maaş alıyor olmamız, haklarımızdan vazgeçtiğimiz anlamına gelmez" (Futbol Ekonomi, 2018) açıklaması, ekonomik özgürlüğün sendikadan uzak durma gerekçesi olmadığını destekler niteliktedir.

Bunun yanı sıra birçok futbolcunun etiketlenme korkusu nedeniyle sendikalara üye olmadığı, sendika için çalışmaya isteksiz olduğu, sendikaların düzenlemiş olduğu etkinliklere katılımın çok düşük olduğu, futbolcuların kulüpleriyle ihtilaflarının çözümde sendikanın sınırlı rol oynadığı, hak arama noktasında menajerlerin daha fazla yol gösterici bir niteliğe sahip olduğu, sorunları sendikal mücadele yerine bireysel çabalarıyla aşmaya çalıştıkları, sendikaların diğer sendikalarla ortak hareket etme kabiliyeti gösterdiği tespit edilmiştir.

Bu bağlamda, profesyonel futbolcuların sendikalaşmaya karşı olumsuz eğilimlerinde; futbolun maddi çıkarlar peşinde koşulan riskli bir alan olması, çalışma koşullarındaki belirsizliğin pratik kaygılara yol açması ve kulüp yöneticilerinin egemen olmasının belirleyici olduğu saptanmıştır.

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak, sendikacılıkta sadece futbol çalışanlarını değil, diğer spor çalışanlarını da içine alacak şekilde ortak platformlar yaratılması önerilebilir. Ayrıca ileri araştırmalara yönelik, gelişen ve değişen şartlara göre sendika üyelerinin de görüşleri alınarak amaçların belirli aralıklarla yeniden gözden geçirilmesi önerilmektedir. Çalışanın özlük haklarının korunup geliştirilmesinde sendikal örgütlerin rolü küçümsenmemelidir. Ancak futbol sektöründe sendikalaşma oranının bu kadar düşük düzeyde kalmış olmasının şüphesiz birçok nedeni vardır. Bu nedenlerin daha net bir biçimde ortaya konulabilmesi için en azından sektör çalışanlarının ve sendika yöneticilerinin görüşlerine başvuran ampirik araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Sonuç olarak sendikaların, kulüp futbolcu ilişkisinin geliştirilmesinde öncü rol oynaması istenmekte, sadece üyelerine değil tüm futbol çalışanlarına destek olması beklenmekte, kendileri hakkında tüm futbol çalışanlarını bilgilendirmesi gerektiği düşünülmektedir.

Yazar notu:

Bu çalışma 19-21 Ekim 2018 Gürcistan/Batum’da yapılan 2. International Academic Sport Research Congress’de sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

Dr. Göksel YIKMIŞ

Bingöl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, BİNGÖL

ORCID: 0000-0003-2126-6003

E-posta: gokselyikmis@gmail.com

Kaynaklar

1. **Akcan, E., Polat, S. ve Ölçüm, D.** (2017). Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre sendikal faaliyetlerin okullara etkisi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 1101-1119.
2. **Aksu, A.** (1998). Öğretmenlerin sendikalaşma engelleri. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(9), 24-30
3. **Alay, S.** (2007). Türkiye’de sporcu sendikalarının hukuki olarak kurulabilirliği, sporcu sendikalaşmasının sporcu ve sporda doğurabileceği sonuçlar. *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(1), 49-58.
4. **Atalay, A.** (2012). Türk futbolunda sendikal süreç. *Akademik Bakış Dergisi*, 30, 1-16.
5. **Aydın, U.** (2009). Profesyonel spor sendikacılığında İngiltere ve Türkiye’ye öneriler. *Uluslararası Spor Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 4-18.
6. **Aydın, U., Yüce, A., Yalız, D. ve Demirkaya, S.** (2017). Türkiye’de profesyonel sporcuların çalışma koşulları ve örgütlenme eğilimleri. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 4(55), 1873-1912.
7. **Balcı, V.** (2013). Çalışan sporcular. T. Çağlar (Ed.), *Ankara barosu spor hukuku kurulu Av. Ömer Remzi Arıkan armağanı* içinde (s. 191-201). Ankara: Mattek Matbaacılık.
8. **BBC** (2010, Kasım). Cantona: Devrim banka boykotuyla başlar. Erişim Adresi: https://www.bbc.com/turkce/haberler/2010/11/101121_cantona.
9. **BBC** (2011, Ağustos). İspanyol futbolculardan grev kararı. Erişim Adresi: https://www.bbc.com/turkce/haberler/2011/08/110811_spanish_football_strike.
10. **Beamish, R.** (1988). The political economy of professional sport. J. Harvey ve H. Cantelon (Ed.), *Not Just a Game: Essays in Canadian Sport Sociology* içinde (s.141-158). Ottawa: University of Ottawa Press.
11. **Birgün.** (2017, Aralık). Şanlıurfaspor’da skandal: Kulüp başkanı futbolcuyu dövdü. Erişim Adresi: <https://www.birgun.net/haber/sanliurfaspor-da-skandal-kulup-baskani-futbolcuyudovdu-194156>.
12. **Bostancı, Y.** (2013). Futbol kulüplerinin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin yükümlülüklerinin değerlendirilmesi, T. Çağlar (Ed.), *Spor hukuku kurulu Av. İsmail İnan Armağanı* içinde (s. 135-156). Ankara: Ankara Barosu.
13. **Cengiz, R.** (2008). *Profesyonel futbol kulübü yöneticilerinin dönüşümsel liderlik stilleri ile kulüplerinin örgüt sağlığı ve futbolcuların yıldırma (mobbing) yaşamaları arasındaki ilişki* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
14. **Creswell, J. W.** (2005). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. Upper Saddle River, NJ: Pearson.
15. **Cumhuriyet.** (2016, Temmuz). Şilili futbolcular grevde. Erişim Adresi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/silili-futbolcular-grevde-570321>.
16. **Daud, Z. ve Tumin, S.** (2013). The relationship between employees’ need and the formation of trade union: The malaysian manufacturing company’s experience. *International Journal of Business and Social Science*, 4(13), 124-134.
17. **Diken.** (2014, Şubat). Alex örgütledi, futbolcular greve gidiyor. Erişim Adresi: <http://www.diken.com.tr/alex-orgutledi-futbolcular-greve-gidiyor/> adresinden erişildi.
18. **Fanatik** (2015, Nisan). Süper Lig kaptanlarının ortak kararı: Sendika. Erişim Adresi: <https://www.fanatik.com.tr/super-lig-kaptanlarinin-ortak-karari-sendika-421860>.
19. **Furtun, B.** (2013). Türk hukukunda sporcuların iş hukuku bakımından değerlendirilmesi. T. Çağlar (Ed.), *Ankara barosu spor hukuku kurulu Av. Ömer Remzi Arıkan Armağanı* içinde (s. 405-468.). Ankara: Mattek Matbaacılık.

20. **Futbol Ekonomi** (2018, Eylül). Serie A'da futbolcular greve gidiyor. Erişim Adresi: <http://www.futbolekonomi.com/index.php/futbol-ekonomi-yazarlari/716-strike-by-players-to-halt-serie-a-in-italy-.html>.
21. **Gül, M. H.** (2007). *Eğitim çalışanlarının eğitim sendikalarına bakışı, beklentileri ve sendikaların eğitim çalışanlarına yönelik faaliyetleri ve beklentileri* (Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
22. **Hak-İş** (2013, Ocak). Futbol-Sen 1. olağan genel kurulu yapıldı. Erişim Adresi: https://www.hakis.org.tr/haberler.php?action=haber_detay&id=475.
23. **Hürriyet.** (2018, 16 Mayıs). Konyaspor'da çok istifaya. Erişim Adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/sporarena/konyasporda-sok-istifa-40838539>
24. **Irak, D.** (2013). *Hükmen yenik*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
25. **Karaman, Ş.** (2018, Kasım). Futbolda çılgın paralar ve sendikalaşmanın önemi. Erişim Adresi: <http://www.viralspor.com/futbolda-cilgin-paralar-ve-sendikalasmanin-onemi-sukru-karaman>.
26. **Kayıkcı, K.** (2013). Türkiye’de kamu ve eğitim alanında sendikalaşma ve öğretmen ile okul yöneticilerinin sendikalardan beklentileri. *Amme İdaresi Dergisi*, 46(1), 99-126.
27. **Kidd, B.** (1988). The elite athlete. J. Harvey ve H. Cantelon (Ed.), *Not Just a Game: Essays in Canadian Sport Sociology* içinde (s.141-158). Ottawa: University of Ottawa Press.
28. **King, N. and Horrocks, C.** (2010) *Interviews in qualitative research*. Sage, London.
29. **Maguire, J. ve Pearton, R.** (2000) The impact of elite labour migration on the identification, selection and development of European soccer players. *Journal of Sports Sciences*, 18(9), 759-769.
30. **Nasöz, P. ve Demirkol, Ş.** (2014, Kasım). *Türkiye’de turizm sendikalarının sorunlarının analizi*. 15. Ulusal Turizm Kongresi, Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi, Ankara.
31. **NDTVSports** (2007, Şubat). Players' union slams United over Beckham. Erişim Adresi: <https://sports.ndtv.com/football/players-union-slams-united-over-beckham-1617454>.
32. **Öztuna, B.** (2016). Profesyonel Türk sporcularının sendikal hakları. *International Journal of Science Culture and Sport*. 4(2), 469-476.
33. **Petek, H.** (2002). Profesyonel futbolcu sözleşmesi. Ankara: Yetkin Yayınları.
34. **Rummel, J. F.** (1968), *Eğitimde Araştırmaya Giriş* (Çev. R. Taşçioğlu). Ajans Türk Yayınları. Ankara.
35. **Sage, G.** (1990). Power and ideology in American sport. Champaign, IL: Human Kinetics.
36. **Şaşmaz-Ataçoğlu, M. ve Zelyurt, M. K.** (2016). Profesyonel futbolda emek-sermaye ilişkileri: alt liglerde ücret, sosyal güvence ve sendika olgusu üstüne nitel bir çalışma. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*. 3(2), 99-115.
37. **Selamoğlu, A.** (2003). İşçi Sendikacılığında Yeniden Yapılanma ve Örgütlenme Modeli. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (6), 63-98.
38. **Şişman, Y.** (2004). *Uluslararası çalışma normları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
39. **TDK Güncel Türkçe Sözlük**. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>.
40. **Tekeş, M. A.** (2010). *Öğretmenlerin sendikalardan beklentileri: İstanbul örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
41. **Sendikalar Kanunu.** (1983, 7 Mayıs). Resmi Gazete (Sayı: 18040). Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18040.pdf>.
42. **TFF.** Profesyonel Futbolcu Sözleşmesi. Erişim Adresi: <https://www.tff.org/default.aspx?pageID=128>.
43. **Uluyol, O.** (2014). Süper lig futbol kulüplerinin finansal performans analizi. *Journal of Yasar University*, 9(34), 5716-5731.

44. **Üçışık, F.** (2011). *Spor hukuku*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
45. **Yensi-Güven, S.** (2013). Türk futbolunda sendika. T. Çağlar (Ed.). *Ankara Barosu spor hukuku kurulu Av. Ömer Remzi Arıkan armağanı* içinde (s. 829-842). Ankara: Mattek Matbaacılık.
46. **Yıldırım, A. ve Şimşek, H.** (2013). *Nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
47. **Yıldız, İ.** (2015, Ocak). Türk futbolunda sendika olur mu? Erişim Adresi: <https://www.haberturk.com/yazarlar/ibrahim-yildiz/1035905-turk-futbolunda-sendika-olur-mu>
48. **Zelyurt, M. K. ve Şaşmaz Ataçoğlu, M.** (2014). Victims of age restrictions in Turkish football: A study on the social consequences of the application. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 16(1), 8-17.